

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

20
1960
ΣΥΓΧΡΟΝΟ

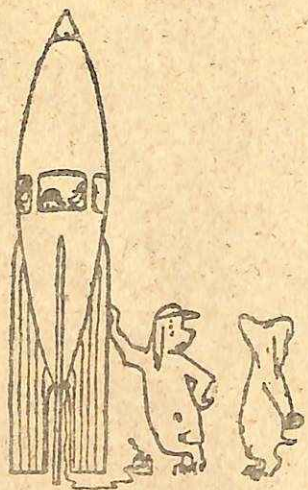
31

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ

3

Ο ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ΦΙΛΟΣ
ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΥ

— 'Η αλήθεια είναι ότι θάχουμε
διαμαρτυρίες από την 'Εταιρία
Προστασίας των 'Ανθρώπων.

— Μην ντρέπεσαι αγάπη μου. Δεν
είναι παρά ένας άνθρωπος.

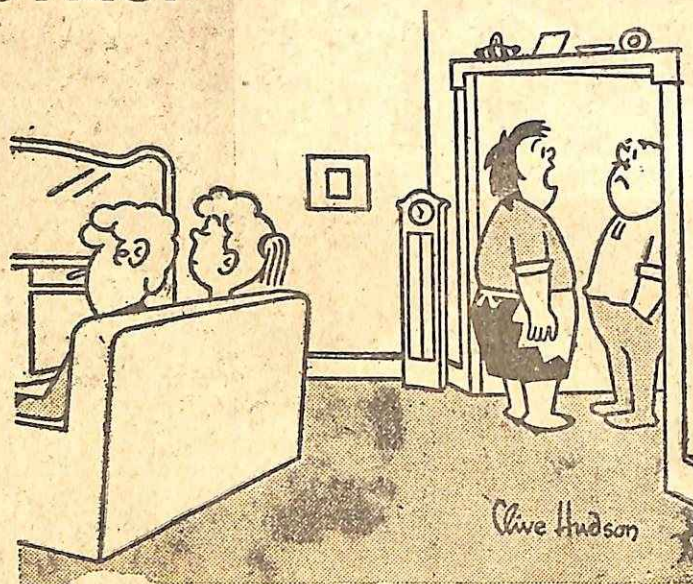

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

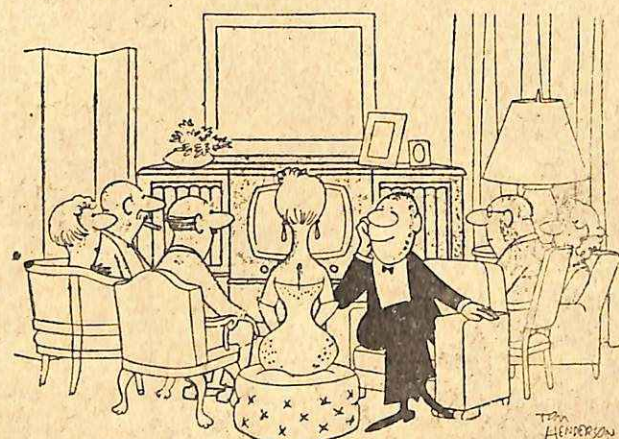

— 'Η μοιά μου τόλγες πάν-
τα: «Μην τὸν παίρνεις, γιατί εἶ-
ναι βάνουσος!...

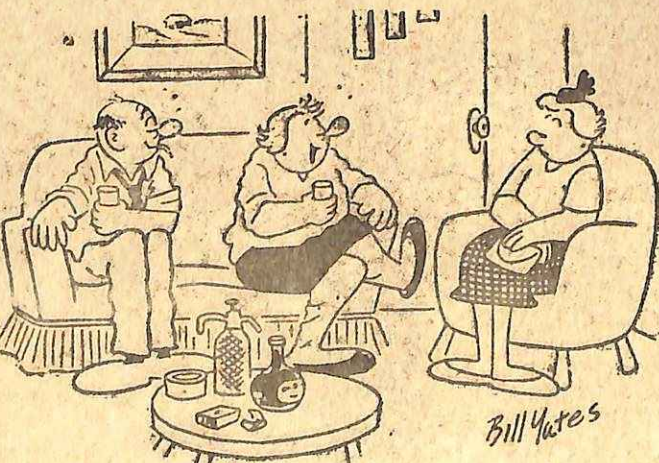
ΧΙΟΥΜΟΡ

— Νομίζω πὼς ἀρχίζει νὰ σοβαρεύεται. Τὴ ρωτᾷ πόσα κερ-
δίζει τὸ μῆνα.

Χωρίς λόγια

— Μὲ τὸ Γιώργο μου προσπαθῶ πάντα νὰ ἔχουμε τὰ ἴδια γούστα.

ΕΤΟΣ Α' ΑΘΗΝΑΙ 1-7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1960 ΑΡΙΘ ΦΥΛ 31

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΖΩΗ

Εκδότης:
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 63Β' ΤΗΛ. 813180 ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 3

ΤΟ 1959 υπήρξεν ένα από τα πιο σημαντικά χρόνια στην ιστορία των 'Επιστημών. Τα επιτεύγματα που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του, είναι χωρίς αμφιβολία καταπληκτικά. Σ' όλους τους τομείς ο άνθρωπος έκανε άλματα: στην αστρονομία, στη φυσική, στη βιολογία, στην ιατρική, στη χημεία, στην αστροναυτική, στην ηλεκτρονική, στην ωκεανογραφία, σ' όλους τους κλάδους της τεχνικής. 'Η αποστολή του «Λούνικ II», στην Σελήνη και η φωτογράφιση της άβυσσας πλευράς της Σελήνης από τον «Λούνικ III», ήταν τα πιο εντυπωσιακά από όλα τα επιτεύγματα του 1959. Χάρη σ' αυτά ο άνθρωπος άρχισε να εξερευνά συστηματικότερα το διάστημα. Κατά το 1959 έγιναν δοκιμές σε ειδικά εργαστήρια που έδειξαν ότι ο άνθρωπος μπορεί να ταξιδέψει με σχετική ασφάλεια στο διάστημα, ότι μπορεί, δηλαδή, ν' αντέξει στις συνθήκες του εξωατμοσφαιρικού χώρου. Έτσι ετοιμάζεται η αποστολή του πρώτου ανθρώπου στο διάστημα, μόλις λυθεί το πρόβλημα της επιστροφής του στη Γη. Οι προβλέψεις είναι ότι το γεγονός αυτό θα πραγματοποιηθεί μέσα στο 1960.

ΠΡΑΚΤΙΚΩΤΕΡΗ σημασία για την ανθρωπότητα έχουν τα επιστημονικά επιτεύγματα του 1959 που επηρέαζουν άμεσα τη ζωή της — όπως τα επιτεύγματα της Ιατρικής. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι οι πρόοδοι που έγιναν στις έρευνες για την καταπολέμηση του καρκίνου και των καρδιοπαθειών. Οι πρόοδοι αυτές γεννούν τώρα βάσιμες ελπίδες ότι πλησιάζει η στιγμή που ο μακροχρόνιος και δύσκολος αγώνας εναντίον των δύο αυτών φοβερών κακών — στα οποία οφείλονται τα 30 εκατοστά περίπου των θανάτων — θα απολήξει σε θετικά αποτελέσματα. Νέες μέθοδοι — όπως η κατάψυξη — που δοκιμάστηκαν μέσα στο 1959 έδωσαν στην Ιατρική τα μέσα να αντιμετωπίζει με περισσότερη επιτυχία καταστάσεις που ήταν τώρα απελπι-

στικές και να ελαττώνει σταθερά τη θνησιμότητα από αρρώστιες που δεν είχαν πριν θεραπεία.

ΣΤΟΥΣ άλλους τομείς τα επιστημονικά επιτεύγματα κατά το 1959 είχαν ειδικότερο χαρακτήρα, όχι όμως λιγότερο σημαντικών για τη γενική πρόοδο της 'Επιστήμης. Τελειότεροι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι που έκτελούν απίστευτους υπολογισμούς, που μεταφράζουν και ελέγχουν, νέοι τύποι πυρηνικών αντιδραστήρων, κάθε είδους νέες συσκευές και μηχανές, εξερευνησεις των πολιτών περιοχών και του πυθμένα των ωκεανών, θαυμαστές βελτιώσεις στις τηλεπικοινωνίες, βαθύτερες έρευνες στο λαβύρινθο της δομής της ύλης και για την προέλευση της ζωής: όλα αυτά — και πάμπολλα άλλα — είναι στο ενεργητικό του χρόνου που έφυγε. Ποτέ άλλοτε δεν έγιναν τόσο πολλά μέσα σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα. Το 1959 εγκαινίασε την 'Εποχή του Διαστήματος. Το 1959 είδε να γενικεύεται η ειρηνική χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας. Το 1959 δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την τελική εξόρυξη εναντίον του καρκίνου. Το 1959 έβαλε τα θεμέλια της μεγάλης προσπάθειας για την ανανέωση του ανθρώπινου οργανισμού.

ΤΟ 1960 έρχεται φορτωμένο υποσχέσεις κι' ελπίδες. Με την ταχύτητα που προχωρεί σήμερα η επιστημονική πρόοδος, κανένας δεν μπορεί να προβλέψει τι θα προσφέρει στην ανθρωπότητα ο καινούργιος χρόνος. Είναι όμως τόσο μεγάλη η κληρονομιά του 1959 — και των προηγούμενων ετών — ώστε να δικαιολογείται απεριόριστη αισιοδοξία για τα επιτεύγματα που θα ιδούμε έφετος. 'Ο κόσμος έχει μπει σε μια περίοδο θαυμάτων και τίποτε δεν είναι απίθανο, και τίποτε δεν φαίνεται απίθανο. 'Η 'Επιστήμη προχωρεί τώρα με άλματα και με απέραντο θάρρος. Πιστεύει στις δυνατότητες της όσο ποτέ πριν. Κι' ο άνθρωπος αισιόδοξος, όπως ποτέ άλλοτε στην 'Επιστήμη.

ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

'Η «ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ» στη συνεχή κι' επίμονη προσπάθειά της νά επιτύχει βελτιωμένη έκδοση ΣΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΧΑΡΤΗ ΚΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΚΤΥΠΩΣΗ αναγγέλει με ικανοποίηση στο αναγνωστικό της κοινό ότι το μεγάλο και αποφασιστικό αυτό άλμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ ἀργότερο σὲ 1-2 τεύχη.

Παρά τὴ σημαντικὴ αὐξηση τοῦ κόστους τῆς νέας καὶ βελτιωμένης ἐκδόσεως ἡ τιμὴ τοῦ τεύχους θὰ παραμείνει στὶς 3 δρχ. Παρακαλοῦνται ὅμως θερμότερα ὅλοι οἱ ἀναγνώστες μας, νὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικὰ στὴν αὐξηση τῆς κυκλοφορίας μας γιὰ νὰ κρατηθεῖ σταθερὰ τὸ βελτιωμένο ἐπίπεδο τῆς νέας ἐκδόσεως.

Λόγω τῆς τεχνικῆς καὶ ἐκδοτικῆς αὐτῆς ἀναπροσαρμογῆς τὸ βελτιωμένο τεύχος τῆς «'Επιστήμης καὶ Ζωῆς» θὰ κυκλοφορήσῃ στὶς ἐπαρχίες 4-5 μέρες ἀργότερα ἀπὸ τὴν τακτικὴ ἡμέρα κυκλοφορίας.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

'Αρθρα - 'Επικαιρότητες

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΣΤΑ 1960	Σελ. 22
ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	> 15
ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ	> 5
ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: 'Ο Χρόνος	
και το 1960	> 4
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: 'Ο «Φάουστ»	> 10
ΚΛΩΤ ΕΝΤΕΛΑΝ:	
Σίγκμουντ Φρόϋδ	> 17
ΡΙΤΣΙ ΚΩΛΝΤΕΡ: 'Η Σαχάρα	> 20
* Τὸ μηχανήμα τῆς ἀλήθειας	> 15
* 'Η δυσπεψία	> 30

Τὰ μυθιστορήματα καὶ τὸ ἀνάγνωσμα «'Η 'Εποχὴ τῶν Θαυμάτων», τε-
λειώνουν στὸ σημερινὸ τεύχος. Βλέπε
ἀνακοίνωση στὴ σελίδα 37.

Β ΒΛΙΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ φρ. ΤΣΙΟΒΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

4-6-97
45573

Μέ το Θερινό

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ 1960

ΠΟΤΕ κανείς άνθρωπος δεν είχε την εντύπωση πως ο χρόνος που έρχεται είναι ακριβώς το ίδιο πράγμα με το χρόνο που πέρασε. Πάντοτε πιστεύουν πως ο χρόνος που έρχεται είναι κάτι άλλο. Σχεδόν όλοι αποχαιρετούν τον παλιό χρόνο σαν να τον κλωτσάνε, σαν να του κλείνουν κατάμουτρα την πόρτα με περιφρόνηση. Έμπιστεύονται στον καινούργιο. Αυτός ο καινούργιος κρύβει μέσα του, γι' άλλους την ευτυχία του πλούτου, γι' άλλους τον έρωτα, γι' άλλους την υγεία. Κι' είναι τόσο πολλοί οι φτωχοί, οι αναγκασμένοι και οι άρρωστοι — γυναίκες κι' άνδρες — που αν έβγαίνουν πάνω στη γη να τον υποδεχτούν τα έννεα δέκατα των σπιτιών θ' αδειάζαν. Κι' είναι τόση η δίψα τους για κάτι καλύτερο που αυταπατώνται, νομίζοντας σχεδόν πως ο χρόνος που έρχεται είναι κάτι ζωντανό. Πώς έχει συνείδηση πως βλέπει, πως ακούει, πως κρατάει σημειώσεις. Οι άνθρωποι κρέμονται από την αψηχημένη αυτή έννοια του χρόνου με κάποιο δέος. Νοιώθουν σεβασμό, τον υπακούουν. Έπ' εκτίμηση, τον τι σέβονται. Έπ' εκτίμηση, τον τι σέβονται. Έπ' εκτίμηση, τον τι σέβονται.

— Μή μ'ας πικραίνεις άλλο, μη μ'ας βασανίζεις άλλο, μη μ'ας στερείς άλλο. Όπως βλέπεις έχουμε έμπιστοσύνη σε σένα, δε σε βρίζουμε, δε σου λέμε κακιές κουβέντες, δεν έχουμε τίποτα μαζί σου. Δεν είσαι εσύ σαν εκείνον τον άλλο τον παλιό που πέρασε. 'Απ' όταν μπήκε σχεδόν φάνηκε πως ήταν αγιογούτης. Μας την έκαψε τη γούνα μας. Τι να σου τ'α λέμε...

Κι' ο ένας, λίγο ακόμα, και θα τούδεχνε τα τρύπια του παπουτσιά, ο άλλος τα τριμμένα του ρούχα, ο άλλος τις έλιές του που δεν έκαμαν λάδι, ο άλλος τ' άμπέλια του που τα ρήμοσε ο περνοσπορος κι' ο άλλος, λίγο ακόμα, και θα τούδεχνε τα τρύπια του παπουτσιά, ο άλλος τα τριμμένα του ρούχα, ο άλλος τις έλιές του που δεν έκαμαν λάδι, ο άλλος τ' άμπέλια του που τα ρήμοσε ο περνοσπορος κι' ο άλλος, λίγο ακόμα, και θα τούδεχνε τα τρύπια του παπουτσιά, ο άλλος τα τριμμένα του ρούχα, ο άλλος τις έλιές του που δεν έκαμαν λάδι, ο άλλος τ' άμπέλια του που τα ρήμοσε ο περνοσπορος...

Όλη η συφρητισμένη ζωή, κοιμείται από τα έλη του καινούργιου χρόνου. Έτσι την παταμένη του Νέου Έτους ούτε καν του περνάει από το μυαλό να κάνει την αναφορά του στο δήμαρχο, ν' αποευθυθεί στις άρχες, να κάνει αίτηση.

Ο καινούργιος χρόνος ο άρχιάρχοντας θα τ'α φέρει όλα δεξιά. Θα περάσει η πρώτη έβδομάδα, η δεύτερη, η τρίτη, ο πρώ-

τος μήνας. Κι' ύστερα...

— Δε θαρρέσαι...

Θα χάσει κι' ο καινούργιος χρόνος τη δημοτικότητα του, όπως οι καινούργιοι δήμαρχοι κι' οι καινούργιοι βουλευτές.

— Πάει σκάτ'εψε κι' αυτός!

★

Κι' ωστόσο, όχι δε παιδιά, γιατί κι' εγώ από σας είμαι, δεν είναι έτσι τα πράγματα. Δε λέω πως έχετε άδικο — πως έχουμε ήθελα να είπω — αλλά τα πράγματα αρχίζουν να παρουν σιάζονται κάπως διαφορετικά. 'Ας τ'α βάσουμε κάτω κι' άς μην τ'α μπερδεύουμε. 'Ας μην μπερδεύουμε δηλαδή τους χρόνους γιατί αν κάποτε όλοι οι χρόνοι έμοιαζαν μεταξύ τους, σάμπως στίς μέρες μας κάτι έχει πάρει ν' αλλάξει. Όχι για μένα, για το γείτονά μου και για τους άγνωστους μου, όλοι γείτονες ή μισοί ή μακρυνότεροι απέχει μια ώρα με το αεροπλάνο — αλλά για όλους τους ανθρώπους επί της γης.

Έχουμε αποκτήσει όλοι έναν σπουδαίο μπάρμπα (πάντοτε ένας μπάρμπα έπαιζε σπουδαίο ρόλο στη ζωή των ανθρώπων. Ο Καραγκιόζης είχε το μπάρμπα του το Γιόργα, άλλος είχε μπάρμπα στην Κορώνη, άλλος μπάρμπα στην 'Αμερική και ζέρετε τι σήμαινε να έχει κανείς έναν μπάρμπα). Τώρα, λοιπόν μπάρμπα μας έχουμε όλοι μας την 'Επιστήμη. Και το είδατε. Έβαλε τα πόδια των πολιτικών σ' ένα παπούτσι. Ο Χρυσόστοφ πήγε στην 'Αμερική κι' ο 'Αϊκ ήρθε στην 'Ελλάδα και θα πάει — την άνοιξη που δεν θα κάνει κρύο — και στη Ρωσία. Το άγαπάτε αλήλους του Χριστού, δρίσκεται τώρα στο έπισκέπτεσθε άλλλους — κι' αν θέλετε, βέβαια, μην τους σκέπτεστε. — 'Ε, λοιπόν, κανένας άλλος χρόνος δεν μας υποσχόταν την ειρήνη όπως το 1960.

Και Ειρήνη θέρουμε τι θα πεί, όταν διαθέσουμε την 'Επιστήμη, που τ'α μπορεί όλα, και τη ζωή και την καταστροφή, και που φυσικά, μας υπόσχεται μόνο τη ζωή γιατί η καταστροφή έπαψε να έρρεσει πιά, μια και είναι για όλους. Κάποτε ήτανε για την πρώτη γραμμή, τώρα είναι και για τα μετόπισθεν των μετόπισθεν. Κι' έτσι, είναι φυσικό, τι θα τις κάνουμε τις δυνάμεις μας και τις πρώτες ύλες μας, τις φυσικές και τις συνθετικές; Θα κάνουμε σε λίγο έξαγωγή παπουτσιών, ρούχων και γλυκισμάτων και στους άλλους πλανήτες.

ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αξιότιμε κ. Διευθυντή,

Σαν τακτική άναγνώστρια του περιοδικού σας θεωρώ υποχρέωσή μου να σας συγχαρώ αλλά και να σας ευχαριστήσω για την πολύτιμη προσφορά σας. Με την διαλεκτική ποικιλία των περιεχομένων της «ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ», επιτυγχάνεται η ενημέρωση των άναγνωστών για την πνευματική και έπιστημονική κίνηση. Η συνεχής δε βελτίωση της ύλης άποτελεί την καλύτερη άποδείξη της ύψλης σας προσπάθειας.

Δεχθείτε τις καλές μου εύχές, για της άποστολής σας την επιτυχία.

Μ' εκτίμηση

ΜΑΙΡΗ Χ. ΛΑΠΠΑ

Φοιτήτρια

Παγκράτι — 'Αθήνα

Αξιότιμε Κε Διευθυντά

Παρακολουθώντας την τελευταία σειρά των εκδόσεων του περιοδικού σας (Νοεμβρίου — Δεκεμβρίου) έθεώρησα χρέος μου να σας εκφράσω θερμά συγχαρητήρια και περαιτέρω εύδοξιν του άξιου παντός έπαινου έργου σας τούτου.

Τοιαύται εύγενείς μορφωτικές προσπάθειαι πρέπει ν' άνοηρωρίζονται και να χειροκροτούνται τοσούτον δε καθ' όσον το περιοδικόν σας προώρριται, είμαι βέβαιος, ν' άσκήση μορφωτικήν επίδρασιν εις το ευρύτερον έλληνικόν κοινόν.

Θα ηύχόμην κάθε άναγνώστης του περιοδικού σας να αισθάνεται τον ίδιον θαυμασμόν.

Μετ' εξαιρέτου τιμής

Γ. ΚΕΦΑΛΑΣ

Μυτιλήνη 8/12/59

Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Το περιοδικό μας, «Επιστήμη και Ζωή», είναι άσφαλώς το άνώτερο κάθε περιοδικού εκδιδόμενου στην 'Ελλάδα. Φθνρό και πλούσιο σε πνευματική τροφή, για τον κάθε «Έλληνα άναγνώστη. Δεχθείτε τις καλές μου εύχές για την πρόδοό του.

Μετ' τιμής
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΚΥΡΙΑΦΙΝΗΣ
(Βραστά — Χαλκιδικής)

Κυρία Διευθυντά,

Τυχάνω κι' εγώ ένας άπ' τους πολλούς συνδρομητάς του περιοδικού σας «Επιστήμη και Ζωή». Μου έχει γίνει άχώριστος φίλος. Άνταποκρίνεται πλήρως στη μεγάλη άποστολή του. Η εκτίμησός μου είναι άπέραντη για την άξίεπαινη προσπάθεια που έχετε καταβάλει για την έκδοση αυτού του τόσο εξαιρετικού περιοδικού.

Εύχομαι ολοφύγως, όπως ο καινούργιος χρόνος φέρει την «Επιστήμη και Ζωή», πρώτο περιοδικό στον τόπο μας και άποτελέσει άχώριστον σύντροφο σε κάθε ελληνικό σπίτι.

Έπ' ευκαιρία, δεν πρέπει να παραλείψω να εκφράσω τα θερμά μου συγχαρητήρια στον εξαιρετικό συνεργάτη σας κ. Βρεττάκο, τον πνευματικόν αυτόν άνθρωπο, που η άπήχηση των άρθρων του είναι τόσο μεγάλη.

Ευχαριστώ

Κ. Α. ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ

(Καρλόβασι — Σάμου)

ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ

Η ΨΥΧΗ ΓΕΝΝΑ ΤΙΣ ΑΡΡΩΣΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Από αιώνες η έπιστήμη γνωρίζει τις στενές σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στις ψυχικές και τις σωματικές εκδηλώσεις. Άλλά μονάχα, πριν από λίγα χρόνια, κατώρθωσε να έρευνήσει κατά βάθος το πρόβλημα. Οι συγκινήσεις άναστατώνουν βαθεία τη λειτουργία όλων των οργάνων του σώματος. Από τη διαπίστωση αυτή γεννήθηκε ένας καινούργιος κλάδος της ιατρικής που ώνομάσθηκε «ψυχοσωματική». Αντί να περιορίζεται στη θεραπεία ενός «άσθενους οργάνου» ή ψυχοσωματική ιατρική άποβλέπει στη θεραπεία του «άσθενους ανθρώπου» και προσπαθεί ν' άποκαλύψει τις συχνά ύποσυνειδητες συναισθηματικές συγκρούσεις που προκαλούν τις οργανικές άνωμαλίες.

ΠΙΝ από λίγον καιρό, ένας Παρισινός καρδιολόγος δέχθηκε την έπίσκεψη ενός μεσοκόπου κυρίου που υπέφερε, εδώ και τρία χρόνια, από όξυτατους πόνους στην καρδιά. Τα πιο δοκιμασμένα φάρμακα, οι πιο σίγουρες θεραπείες είχαν μείνει χωρίς άποτέλεσμα. Στο τέλος, ο γιατρός διερωτήθηκε μήπως είχε να κάνει μ' έναν άληθινά «κατά φαντασίαν άσθενή» δηλαδή έναν από τους ανθρώπους αυτούς που δημιουργούν, με τη δύναμη της φαντασίας τους, νοσηρές διαταραχές που, αυτές τουλάχιστον, δεν είναι φανταστικές.

— Πηγαίνετε σ' έναν ψυχαναλυτή, συμβούλευσε ο καρδιολόγος.

Έπειτα από μερικές έπισκέψεις στον ψυχαναλυτή, οι διαταραχές εξαφανίσθηκαν ως διά μαγείας. Ο άσθενής συνείδητοποίησε την προέλευση της άρρώστειάς του και, αυτό και μόνο, ήταν άρκετό για να πάψει η άρρώστεια να υπάρχει.

Η άρρώστεια είχε την άρχή της — χωρίς ο άρρωστος να το ύποπτευεται — σ' ένα φοβερό, αλλά φαινομενικώς άσχετο, δυστύχημα που είχε συμβεί πριν από τρία χρόνια. Ένα βράδυ, καθώς ο άνθρωπος αυτός μήκη στην κουζίνα του σπιτιού του, το μεγάλο δαυέζικο σκυλί του, που φαίνεται πως είχε

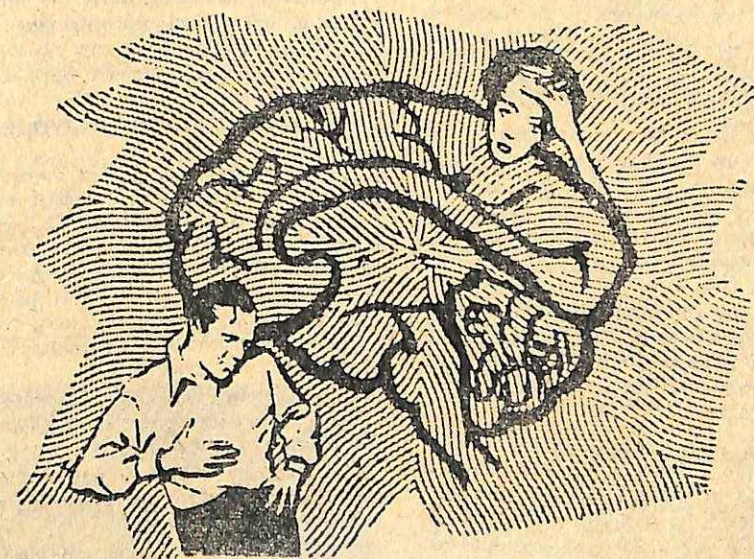
προσβληθεί από λύσσα, του έπετέθη και άρχισε να τον δαγκώνει. Παρά την τρομάρα του, ο άνθρωπος άμύνθηκε και κατάφερε να πνίξει το σκυλί. Άλλά ο νεαρός γιός του, βλέποντας ξαφνικά νεκρό το άγαπημένο του σκυλί, ρίχθηκε άπ' το παράθυρο και σκοτώθηκε. Μετά τη φοβερή αυτή τραγωδία ο δυστυχισμένος πατέρας άρχισε να ύποφέρει από καρδιακούς πόνους.

Ο ίδιος γιατρός άναφέρει την περίπτωση μίας ηλικιωμένης κυρίας που, έπι πέντε χρόνια, άισθανόταν κάθε βράδυ

άλλοίωση ενός οργάνου. Ο «γιατρός», με την τρέχουσα σημασία της λέξεως, συμπληρώνεται μ' έναν ψυχίατρο.

Δεν υπάρχουν άκόμα παρά ελάχιστοι γιατροί άποκλειστικά ειδικευμένοι στην ψυχοσωματική ιατρική. Η μέθοδος είναι σχετικά καινούργια.

Η ψυχοσωματική ιατρική, αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες υπό συθηκές όρεκτά περιέργες. Άξίζει ν' άφηγηθούμε την παράξενη περίπτωση που γνωρίζουν σήμερα οι γιατροί όλου του κόσμου:

στις έννιά η ώρα ίσχυρους, άνωμαλούς παλμούς και δύσπνοια. Συζητώντας με την άρρωστη, ο γιατρός άνακάλυψε το κλειδί του μυστηρίου: Πριν από πέντε χρόνια, στις έννιά το βράδυ, η γυναίκα αυτή είχε λάβει ένα τηλεγράφημα που άνήγγελε το θάνατο του συζύγου της.

Συναισθηματικές συγκρούσεις

Οι συγκινήσεις δημιουργούν λοιπόν τις άρρώστειες μας; Από αιώνες η έπιστήμη γνωρίζει τις στενές σχέσεις, που υπάρχουν ανάμεσα στην ψυχή και στο σώμα. Ο Πλάτων είχε κιόλας διατυπώσει στα έργα του τη θεωρία, ότι οι οργανικές άσθενείες προκαλούνται από τις διαταραχές του πνεύματος.

Άλλά μονάχα πριν από λίγα χρόνια η έπιστήμη κατώρθωσε να έρευνήσει κατά βάθος το πρόβλημα. Οι έπιστήμονες άπέδειξαν, ότι συναισθηματικά όπως η όργη, ο φόβος, η λύπη, η άγωνία και η ένοχη άλλοιώνουν και άναστατώνουν βαθεία τη λειτουργία όλων των οργάνων του σώματος. Έτσι, η υγεία του σώματος εξαρτάται κατά μέγα μέρος από την υγεία της ψυχής. Από τις διαπιστώσεις αυτές γεννήθηκε μια καινούργια αντίληψη της ιατρικής, που ώνομάσθηκε «ψυχοσωματική». Αντί να περιορίζεται στην άμεση θεραπεία ενός «άσθενους οργάνου», η ψυχοσωματική ιατρική άποβλέπει στη θεραπεία του «άσθενους ανθρώπου». Προσπαθεί ν' άποκαλύψει τις συχνά ύποσυνειδητες συναισθηματικές συγκρούσεις που εκφράζονται με την

ΠΙΝ από χρόνια, ένας νεαρός Άμερικανός που λεγόταν Τόμ, είχε καταπεί βραστά στρείδια που του προσέβησαν σοβαρά έγκαύματα στον πεπτικό σωλήνα, ώστε έπειτα από μερικά χρόνια χρειάσθηκε να υποβληθεί σ' έγχείρηση. Αυτό συνέβη το 1895 και οι χειρουργοί της εποχής, δε διέθεταν τα σημερινά τελειοποιημένα τεχνικά μέσα. Έτσι, για να σώσουν τον Τόμ, κατέφυγαν σε μια πρωτοφανή μέθοδο: Άνοιξαν στην κοιλιά του παιδιού ένα είδος τεχνητού στόματος. Ο Τόμ μπόρεσε κανονικά τις τροφές του με τα δόντια και κατόπιν τις τοποθέτησε κατ' ευθείαν στο στομάχι του από ένα ειδικό άνοιγμα.

Άργότερα, δυο Νεοορκέζοι φυσιολόγοι, πληροφορηθέντες την καταπληκτική αυτή περίπτωση και κάλεσαν τον Τόμ στο νοσοκομείο τους. Έπί χρόνια οι δυο έπιστήμονες παρακολουθούσαν το βλεννογόνο αυτό του στομάχου που χρησίμευε για δεύτερο στόμα. Πράγμα παράξενο, όταν ο Τόμ ήταν στενοχωρημένος, το στομάχι του γινόταν κατακόκκινο και άρχιζε να έκρίνει γαστρικά ύγρα με ύπερβολική όξύτητα. Όταν ο Τόμ ήταν ήσυχος, το στομάχι ξανάπαυνε το συνήθισμένο ύψος του χρώμα και οι έκκρίσεις γίνονταν κανονικές.

Ο Τόμ έζησε πολλά χρόνια και οι δυο φυσιολόγοι τον παρακολουθούσαν με όλη τους την άνεση. Τα συμπεράσματά τους, που δημοσιεύθηκαν το 1943, καθώριζαν χωρίς ίχνος άμφβολίας την έπίδραση των συγκινήσεων πάνω στο πε-

πικτό σύστημα και άπεδείκνυν, ότι υπό την επίδραση μιας μακροχρόνιας «συναισθηματικής συγκρούσεως», ή ο-ζύτητα και ο μόνιμος έρεθισμός του γαστρικού βλενογόνου, μπορούν να προ-καλέσουν, το έλκος του στομάχου.

Φυσιολογικές αντιδράσεις

ΤΙ παθαίνει, λοιπόν, το σώμα μας όταν βρίσκουμε υπό το κράτος μιας ζωηρής συγκινήσεως; Έπειτα από έπισταμένες παρατηρήσεις, έχει συνταχθεί ένας πλήρης κατάλογος των φυσιολογικών αντιδράσεων:

★ Τα αίμοφόρα άγγεϊα συστέλλονται ή διαστέλλονται προκαλών-τας το έρύθημα ή την ώχρότητα του δέρματος.

★ Η άρτηριακή πίεση αυξάνε-νεται ή μειώνεται.

★ Η καρδιά έπιταχύνει, έπι-βραδύνει ή χάνει το ρυθμό της, οι παλμοί γίνονται ισχυρότεροι ή ασθενέστεροι.

★ Η άναπνοή γίνεται δύσκολη ή διακεκομμένη. Οι «άναστενα-γμοί», δέν είναι παρά μια άπορ-ρύθμιση της άναπνοής υπό το κράτος της συγκινήσεως.

Όλα αυτά τα φαινόμενα, είναι πασί-γνωστα. Χρειάσθηκαν όμως αιώνες για να πεισθεί ή ιατρική για την έπιστημ-ονική τους σημασία και ν' άρχισει να τα μελετάει με προσοχή.

Σ' αυτή τη σειρά των φανερών αντι-δράσεων προστίθενται κι άλλες που δέν γίνονται πάντα συνειδητές. Άναλογα με την περίπτωση, το στομάχι συστέλλεται, ή ούροδόχος κύστη παραλύει, οι σιελο-γόνοι και οι ιδρωτοποιοί αδένες αυξά-νουν τις εκκρίσεις τους και, πρό πάν-των, ή ποσολογία των όρμονων που διο-χετεύονται στο αίμα διαταράσσεται ο-λοκληρωτικά.

Άλλά οι συγκινήσεις μας δέν είναι όλος παροδικές και βίαιες. Υπάρχουν άλλες που είναι χρόνιες και υπολειπό-μενες. Άπλώνονται σε μεγάλες χρονι-κές περιόδους, πράγμα που κάνει την επίδρασή τους ακόμα πιο σημαντική. Ένας άνθρωπος που τόν βαρύνουν οι φροντίδες της δουλειάς ή μια θαυραία σθηματική άπογοήτευση, δέν «ξεπαύει» πάντα με μια κρίση παροδικού θυμού ή με λίγα δάκρυα. Πώς θ' αντιδράσει; «Κλείνει» τη συγκίνησή του στον έσω-τερικό του κόσμο, την άναμιασά διαρ-κώς, την κρύβει από τους άλλους και, συχνά, προσπαθεί ύποσυνείδητα να προσαρμοσθεί στην κατάσταση. Στο τέ-λος, αυτό το πλέγμα, ή άπωθημένη συγ-κίνηση, φτάνει στο σημείο ν' αλλοιώσει: τη λειτουργία των όργάνων του κι' έτσι, όργα ή γρήγορα, θα γεννηθεί ή άρρώ-στεια.

Οι ψυχικοί παράγοντες

ΚΑΤΑ τους ειδικούς, πολλών ειδών άρρώστειες προκαλούνται από ψυ-χικούς παράγοντες. Σύμφωνα με τις στατιστικές που έχουν συγκεντρωθεί από διάφορες χώρες, οι έπιστήμονες βγάζουν το συμπέρασμα, ότι οι ψυχικοί αυτοί παράγοντες έπιδρούν στο ήμισυ τουλάχιστον των περιπτώσεων, που πα-

ρουσιάζονται για θεραπεία σ' ένα νοσο-κομείο.

Ποιές άρρώστειες προκαλούνται από τις συγκινήσεις και τα συναισθηματικά μας προβλήματα; Ο αριθμός τους είναι σχεδόν άπεριόριστος, άλλ' άναμφισβή-τητα την πρώτη θέση κατέχουν οι παθή-σεις της καρδιάς και του πεπτικού συ-στήματος, το άσθμα, ή υπέρταση, οι άσθένειες του δέρματος και τ' άρθρ-τικά.

Η ψυχοσωματική ιατρική άποκαλύ-πτει την παράξενη προέλευση των άσθε-νιών του δέρματος και άποδεικνύει ότι αυτοί που προσβάλλονται από τις άρ-ρώστειες αυτές παρουσιάζουν συχνά ένα «σύμπλεγμα έκθρότητος» άπέναντι του έξωτερικού κόσμου. Το έκζεμα, ή μυ-σητωδής αυτή δερματική «άθηση, στη μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων ό-φείλεται σε ψυχικούς παράγοντες.

Εκκινώντας άπ' όλες αυτές τις παρα-τηρήσεις, οι ειδικοί προσπάθησαν να κατατάξουν συστηματικά, να «κωδικο-ποιήσουν» τα ψυχοσωματικά φαινόμενα.

Ψυχοσωματικά φαινόμενα

Η ΙΔΙΑ συγκίνηση, ή ίδια συναισθη-ματική κατάσταση, προκαλεί πάν-τα την ίδια άρρώστεια; Το ένδια-φέρον αυτό πρόβλημα δέν έχει ακόμα όριστικά λυθεί. Άλλ' από τα μέχρι σή-μερα δεδομένα, μπορεί να βγει με σι-γουριά το συμπέρασμα, ότι τριών τού-λάχιστον παθολογικών φαινομένων ή προέλευση είναι γνωστή:

Η υπέρταση και οι καρδιοπάθειες προκαλούνται από τα συναισθήματα της όργης και του φόβου.

Τα έλκη του στομάχου προκαλούνται από τα συναισθήματα της άθηνονίας και του έπικειμένου κινδύνου.

Το άσθμα, τέλος, είναι το άποτέ-λεσμα των άπωθημένων έπιθυμιών και της άνάγκης προστασίας.

Άλλά πρέπει να σημειωθεί, ότι σ' αυτά δέν συμφωνούν όλοι. Μερικοί έπι-

στήμονες έχουν τη γνώμη, ότι οι ψυχικοί παράγοντες προσβάλλουν άπλώς το άσθενέστερο όργανο: Άν ένας ά-θροπος έχει εύπαθές στομάχι, ένα ξέσπασμα ό-γής μπορεί να του προκαλέσει στομα-χικούς πόνους, άν έχει άδύατη καρδιά, θα πάθει ταχυπαλμία κ.ο.κ.

Σ' ένα μονάχα σημείο υπάρχει άπό-λυτη όμοφωνία: Άν θεραπεύσουμε με τις κλασικές μεθόδους έναν ύσθματικό που ή άρρώστεια του όφείλεται σε ψυ-χικούς παράγοντες, θα τόν ιδούμε σε λίγο να παθαίνει έκζεμα ή έλκος του στομάχου. Άν θεραπεύσουμε έναν έλκο-παθή με χειρουργική επέμβαση, θα τόν ιδούμε να προσβάλλεται από ήμικρανίες ή άσθμα ή ρευματισμούς... Το ίδιο συμ-βαίνει με όλες τις άρρώστειες που έχουν ψυχική πριέλευση: Ο έλκοπαθής μπο-ρεί να θεραπευθεί από το έλκος, ο άσθματικός από το άσθμα, ο ρευματικός από τούς ρευματισμούς, άλλα δέν θα πάσουν να είναι άρρωστοι. Η άρρώ-στεια ύποκαθίσταται, παίρνει διάφορες μορφές, φεύγει από το ένα σημείο για να έγκατασταθεί στο άλλο. Και ή κατά-σταση αυτή μπορεί να συνεχισθεί έπ' ά-πειρον, άν δέν άνακαλυφθούν τα ψυχικά αίτια που την προκαλούν. Μόνον όταν ή ψυχική υγεία του άρρώστου άποκατα-σταθεί, θα εξαφανισθούν και οι σωματι-κές εκδηλώσεις της άρρώστειας.

Φυσικά, υπάρχουν — και θα υπάρ-χουν πάντα — πολλές άρρώστειες που προκαλούνται από καθαρώς όργανα αίτια. Τέτοιες π.χ. είναι οι άρρώστειες που έχουν μικροβιακή προέλευση (άλλα και εδώ μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι ψυχικοί παράγοντες δέν άποκλεί-εται να έπιδρούν, σε ώρισμένα άτομα και να τα κάνουν ιδιαίτερα εύπρόσδλητα στις έπίδημιες).

Σε πολλές περιπτώσεις, ή ψυχοσω-ματική ιατρική δέν είναι παντοδύναμη. Άλλά οι πρόσφατες άνακαλύψεις της δείχνουν το στενό σύνδεσμο άνάμεσα στο σώμα και στην ψυχή και ύπογραμ-μίζουν ακόμα μια φορά τη δυαδική φύση του άνθρώπου.

ΜΙΑ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ

ΕΝΑΣ άρρωστος έπισκέφθηκε μια μέρα ένα δερματολόγο. Παραπονιόταν για μίαν άρρώστεια κάπως άσυνήθιστη: Έπασχε από κακοσμία του σώματος και κανένας ειδικός δέν είχε κατορθώσει να βρεί την αι-τία. Η δυσάρεστη όσμη δέν προερχόταν ούτε από το στομάχι, ούτε από τα χαλασμένα δόντια, ούτε από τα πόδια. Η όσμη γινόταν αισθητή ακόμα και μετά το λουτρό.

Ο δερματολόγος ζήτησε από τόν πελάτη του να γδυθεί και να ξαπλω-θεί. Κατόπιν άρχισε να τόν «μυρίζεται» από την κορυφή ως τα νύχια, σε λαγωνικό που άναζητάει τη λεία του. Τέλος, σταμάτησε σ' ένα σημείο: Τόν παράμεσε δάκτυλο του άριστερου χεριού. Στο σημείο αυτό ή όσμη γινόταν έντονότερα αισθητή. Ο γιατρός ζήτησε από τόν πελάτη του να βγάλει τη βέρα που φορούσε, του έπλυνε το δάχτυλο με οινόπνευμα και ή όσμη εξαφανίσθηκε.

Το φαινόμενο επανελήφθη και στις έπόμενες έπισκέψεις του πελάτη. Ήταν φανερό, ότι ή βέρα προκαλούσε την όσμη. Άλλά γιατί; Μήπως ή έπαφή με το χρυσάφι προκαλούσε στο δέρμα μίαν άλλεργική αντίδραση;

Όπωςδήποτε, ο γιατρός συνεβούλευσε τόν πελάτη του να μην ξανα-φορέσει τη βέρα και, για καλό και για κακό, δέν έπισκεφθεί έναν ψυχνα-λυτή. Ο γιατρός ύποπτευόταν, ότι ή κακοσμία είχε νευροψυχική προέλευση.

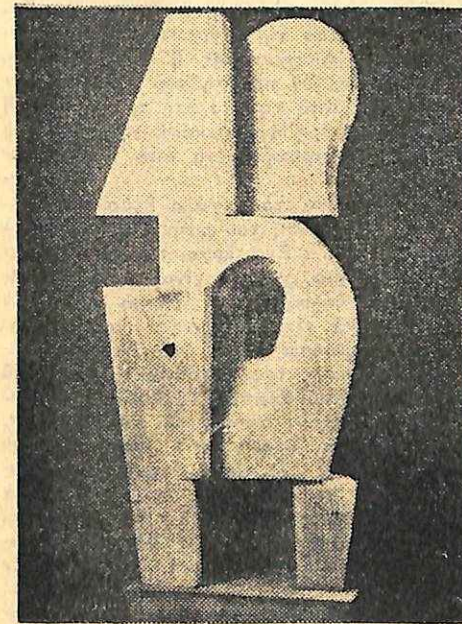
Και πραγματικά, ο ψυχναλυτής δέν άργησε ν' άνακαλύψει ότι ο άρρω-στος υπέφερε από άπωθημένα συναισθήματα δυσάρεσκειας, που είχαν σχέση με το γάμο του. Τα συναισθήματα αυτά, εκδηλώνονταν με τοπικές αντιδρά-σεις στην έπαφή με τη βέρα, σύμβολο του γάμου.

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

5ον (Τελευταίον)

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ

Η Εποχή μας είναι επαναστατική και στα Γράμματα και στις Καλές Τέχνες. Ο Εικοστός Αιώνας έχει άποκηρύξει τό παρελθόν και έχει άνοιξει έντελώς καινούργιους λογοτε-χνικούς και καλλιτεχνικούς δρόμους. Όλα έχουν αλλάξει ρι-ζικά στην ποίηση, στο μυθιστόρημα, στη ζωγραφική, στη γλυ-πτική, στην αρχιτεκτονική, στη μουσική, στο χορό. Οι τάσεις κι' οι σχολές άνανεώνονται άδιάκοπα κι' οι πειραματισμοί πολ-λαπλασιάζονται. Ένας χείμαρρος από έργα έχει πλημμυρίσει την εποχή μας. Την εκφράζει όμως; Έχει δημιουργηθεί τό έργο που δά είναι για τούς μεταγενέστερους ο πιστός καθρέ-φτης του καιρού μας; Έχει άπολήξει ή λογοτεχνική και καλ-λιτεχνική επανάσταση στα άποτελέσματα που την δικαιώ-νουν; Η μήπως ό,τι έχινε ως τώρα είναι εφήμερο και τα με-γάλα έργα δέν γεννήθηκαν ακόμα; Αυτό είναι το βασικό έρώτημα που περιμένει την άπάντησή του.

Δύο χαρακτηριστικά δείγματα της τέχνης της εποχής μας στον τομέα της γλυπτικής. Είναι και τα δύο Ιταλού γλύπτη Άννίβα Τσουκκίνι και θεωρούν-ται από τα καλύτερα των τελευταίων ετών

Η ΜΕΓΑΛΗ αλλαγή, που έχει κάνει επαναστατική την εποχή μας, εί-ναι γενικώτατη. Δέν περιορίζεται στο πεδίο της έπιστήμης και της τεχνι-κής. Είναι όλοφάνερη στη σκέψη μας, στις αντίληψεις και τις ιδέες μας στον τρόπο της ζωής μας. Είναι έκ-δηλη και σ' ό,τι οι περασμένες γενιές πίστευαν άναλλοίωτο και σταθερό: στα Γράμματα και στην Τέχνη. Στόν τομέα, μάλιστα, αυτόν ή επαναστατική αλλαγή είναι ή πιο κτυπητή, ή πιο άδιάλλακτη. Η πυρηνική φυσική δέν καταργεί την κλασική φυσική, ο πύραυλος δέν καταρ-γεί τόν σιδηρόδρομο, τα αντιβιοτικά

δέν καταργούν τις κομπρέσες. Η α-φηρημένη ζωγραφική, όμως, καταργεί χωρίς να δέχεται κανένα συμβιβασμό την παραστατική ζωγραφική, ή ποίηση του Ρενέ Σαρ και του Σαιν Τζών Πέρπ καταργεί όλη την προηγούμενη ποίηση, ή αρχιτεκτονική του Ράιτ και του Λέ Κορμπυζιέ καταργεί την αρχιτεκτονική όλων των αιώνων, ή γλυπτική του Χέν-ρυ Μοϋρ καταργεί αυτό που νομίζαμε πως ήταν γλυπτική, ή μουσική του Σαινμπεργκ και του Βέμπερν καταργεί τη μουσική όπως την ξέραμε, τα μπαλ-λέτα του Ρόμπινς καταργούν την άν-τίληψη για το χορό που έπικρατούσε

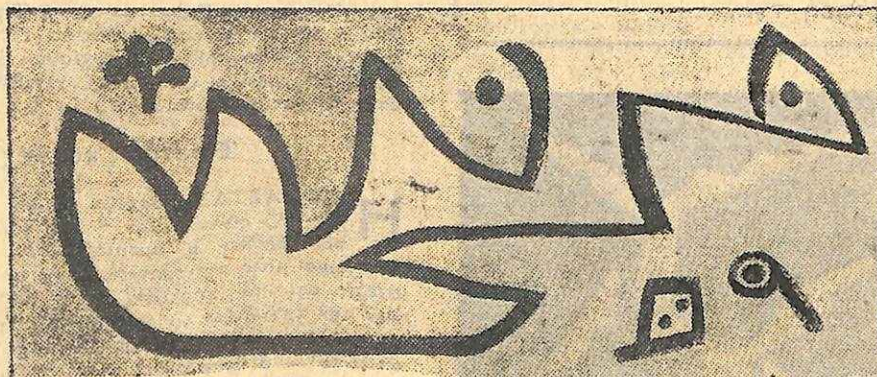
ως χτές, ο σουρρεαλισμός του Μπρετόν καταργεί την πεζογραφία όπως ήταν πριν άπ' αυτόν. Η επανάσταση στην Τέχνη και στα Γράμματα είναι ριζική, άπόλυτη, άδίστακτη. Μπροστά της οι επαναστατικές αλλαγές άλλων εποχών, παύουν πιά να είναι επαναστατικές. Ο ρωμαντισμός, ο νατουραλισμός, ο συμ-βολισμός, ο έμπρεσιονισμός, που θεω-ρήθηκαν επανάσταση στην εποχή τους, φαίνονται σήμερα άπλως παραλλαγές του ίδιου γενικού θέματος, μια έξελε-κτική πορεία χωρίς άλματα που να δια-κόπτουν τη συνέχεια. Ο Μπαϋρόν, ο Λαμαρτίνος, ο Ουγκώ, ο Ντελακρουά, ο Μπερλιόζ, ο Χόφμανν, έπειτα ο Ζο-λά, ο Μωπασσάν, κατόπιν ο Βερλαίν, ο Ντεμπισσύ, ύστερα ο Μανέ, ο Ρενου-άρ, ο Σεζάν, ακόμα κι' ο Μπωντελαίρ, ο Ρεμπώ, ο Βάγκνερ, ο Βαν Γκόγκ κι' ο Γκωγιέν είχαν τις ρίζες τους στο παρελθόν, κρατούσαν κάτι από την πα-ράδοση των αιώνων. Η πρωτοτυπία τους ήταν ή προσωπική τους έκφραση, ή προσθήκη καινούργιων στοιχείων στα παλιά. Στο έργο τους υπάρχουν — άχ-νές έστω — άναμνήσεις του παρελθόν-τος. Σήμερα τα Γράμματα κι' ή Τέχνη θέλουν να καταργήσουν όλοτετα κι' ό-ριστικά το παρελθόν, ν' άρχίσουν από την άρχή, σαν ο κόσμος να γεννήθηκε στον Εικοστόν Αιώνα.

Έπιστήμη και Τέχνη

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ άρχίζει με τις άρ-χές του αιώνα, όταν ή νέα γενιά, που βλέπει ή προαισθάνεται το δημέρωμα μιας καινούργιας εποχής, πι-στεύει ότι το παρελθόν είναι βάρος που την έμποδίζει να προχωρήσει προς το μέλλον. Ό,τι ήταν ως τότε επανα-στατικό — ο έμπρεσιονισμός, ο συμβο-λισμός, ο Βάγκνερ — φαίνεται στη γε-νιά αυτήν ξεπερασμένο. Ο ρωμαντι-σμός, ο νατουραλισμός είναι μακρινό και ξεχασμένο παρελθόν. Χρειάζεται κά-τι βασικά καινούργιο, που να μη χρω-στά τίποτε στην παράδοση, που να εί-ναι έντελως σύγχρονο και να εκφράζει μίαν εποχή που διαγράφεται όλοτετα διαφορετική άπ' όλες τις άλλες. Το γενικό σύνθημα είναι πρωτοτυπία χω-ρίς κανένα συμβιβασμό. Έτσι τα πρώ-τα χρόνια του αιώνα μας — πόσο ά-πομακρυσμένα μας φαίνονται τώρα και πόσο λίγοι φαντάζονται ότι από τότε έχει άρχισι ή επανάσταση, που τη νομίζουν σχεδόν σημερινή — ή ζω-γραφική, ή γλυπτική, ή αρχιτεκτονική, ή μουσική, τα Γράμματα ξεκινούν για τις άναζητήσεις που θα σπάσουν τις μεστές φόρμες, που θα δώσουν καινούρ-γιο νόημα στην έκφραση, που θα άπο-κηρύξουν την παράδοση και θα έπηρεα-σθούν — ίσως χωρίς να το καταλάβουν — από τις βαθιές αλλαγές που πραγ-ματοποιούν στους δικούς τους τομείς ή έπιστήμη κι' ή τεχνική. Η κυριαρχία της μηχανής, οι άνακαλύψεις της διο-λογίας, ή χρησιμοποίηση των τεχνικών εφαρμογών στην καθημερινή μας ζωή, ο φροϋδισμός, οι νέες ψυχολογικές θε-ωρίες, έπηρεάζουν τις άναζητήσεις της γενιάς αυτής, που βλέπει ν' άπλώνονται μπροστά στην Τέχνη και στα Γράμμα-

τα άπεράντες άνεξερευνήτες περιοχές.

Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι ή επανάσταση στην Τέχνη και στα Γράμματα ήταν άναγκαία. Τα τελευταία χρόνια του 19ου αιώνα δέν είχαν δώσει τίποτα πραγματικά μεγάλο. Μετά τόν Ρεμπώ δέν ύπήρχε ποίηση. Μετά τούς έμπρεσιονιστές δέν ύπήρχε ζωγραφική. Μετά τόν Βάγκνερ δέν ύπήρχε μουσική. Μετά τόν Τολστόη και τόν Χάρντυ δέν ύπήρχε μυθιστόρημα. Ό,τι είχε να δώσει ή προηγούμενη εποχή, είχε δοθεί. Δέν απέμενε παρά ή μίμηση κι' ή επανάληψη. Κι' όμως ο άνθρωπος δέν ήταν πια ό ίδιος. Είχε αλλάξει κι' άλλαζε κάθε μέρα περισσότερο, και σαν άτομο και σαν κοινωνικό ζώο. Η ζωή κυλούσε τώρα με γοργότερο ρυθμό, τα παλιά σχήματα έμεναν έξω από τό πλαίσió της. Μια καινούργια ανακάλυψη, τό υποσυνείδητο, έδειχνε ότι όσα έξερμε για τόν άνθρωπο, ήταν ένα έλάχιστο μέρος από την πραγματικότητα. Η ομαδική ψυχολογία, απέκάλυψε ότι ο άνθρωπος έχει διπλή ύπόσταση. Οί καλλιτέχνες κι' οί λογοτέχνες δέν ήταν πλέον άπομονωμένοι στους κύκλους τους, αλλά έπικοινωνούσαν με την πρόοδο της επιστήμης κι' αναζητούσαν σ' αυτήν στοιχεία που θα τους βοηθούσαν να ίδούν τόν κόσμο και τόν άνθρωπο, όπως δέν τούς είχε ιδεί τό παρελθόν. Από τη θεωρία τού Μπέρκσον για τό χρόνο γεννήθηκε έτσι τό έργο τού Προύστ, από τις βεω-

Ένα από τα «άριστουργήματα» της άφηρημένης ζωγραφικής: «Πηγή Φωτός», πίνακας τού Πάουλ Κλέε, που τούς πιο πρωτότυπους έκπρωσώπους της μοντέρνας τέχνης.

ρίες τού Φρόυντ βγήκε τό σύγχρονο μυθιστόρημα και θέατρο. Ο θρίαμβος της μηχανής έφερε τόν φουτουρισμό, οί θεωρίες για τό υποσυνείδητο ώδήγησαν στό σουρρεαλισμό και στις άλλεςάλληλες φάσεις της σύγχρονης ζωγραφικής, από τόν ντανταϊσμό ως την άφηρημένη.

Ο χείμαρρος τών «ισμών»

ΕΤΣΙ, ή καλλιτεχνική και λογοτεχνική επανάσταση της εποχής μας, είναι συνέπεια της επιστημονικής και τεχνικής επανάστασης. Χωρίς ένα νέο υλικό, τό μπετόν, δέν θα ύπήρχε ή σύγχρονη άρχιτεκτονική. Ο κινηματογράφος (πρωτόν της τεχνικής), έδωσε τό ύφος τού σε άνωρίθμητα λογοτεχνικά έργα, δημιούργησε ένα νέο είδος μουσικής, άλλαξε ριζικά την τέχνη τού ήθοποιού. Τό «Πασφικ 321» τού Όνέγυερ, τα «Κύματα» της Βιρτζίνια Γούλφ, τα κτίρια τού Ράιτ, οί πίνακες τού Λε ζέ — για ν' αναφέρουμε μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα — θα ήταν άδύνατο να δημιουργηθούν χωρίς την επιστημονική και τεχνική επανάσταση,

χωρίς τόν έκμηχανισμό της εποχής μας.

Ο φουτουρισμός ήταν μια προσπάθεια να έκφρασθεί καλλιτεχνικά ο έκμηχανισμός αυτός. Ο ντανταϊσμός ήταν ένα καλλιτεχνικό φαινόμενο που προσπαθούσε να έκφράσει τό μηδενισμό μιας ήθικής και ψυχικά ταραγμένης εποχής. Ο σουρρεαλισμός πίστευε ότι θα βρεί την αλήθεια στο ύποσυνείδητο κι' ότι θα έκφράσει πιστότερα και πληρέστερα τόν άνθρωπο. Όλοι αυτοί οί «ισμοί» — φωδισμός, κυβισμός, έκπρεσιονισμός κλπ. — ήταν καινούργιοι τρόποι ν' αντιμετώπισουν τα καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά προβλήματα από μια γενιά που είχε αλλάξει απότομα ή ζωή της, που δέν είχε κατασταλάξει ακόμα ή σκέψη της, που έδιαφερόταν περισσότερο για την άναζήτηση πορά για τό άποτέλεσμα. Τό κοινό σύνθημα όλων αυτών τών τάσεων, ήταν ή άνεξέλεγκτη έλευθερία, τό σπάσιμο κάθε πειθαρχίας, ή κατάργηση όλων τών κανόνων, ή άρνηση τού παρελθόντος. «Κάψτε τα μουσεία και τις βιβλιοθήκες» διαλαλούσε ο φουτουρισμός, πιστεύοντας ότι οί θησαυροί τού παρελθόντος ήταν εμπόδιο για όποιάδήποτε άνανέωση. Και ξεχνούσε ο φουτουρισμός — ή μάλλον έκανε πώς δέν τό ήξερε — ότι στο παρελθόν, είχαν τις ρίζες τους κι' αυτοί κι' όλοι οί «ισμοί» τού Εικοστού Αιώνα: στην «άπελευθε-

ρωμένη τυπογραφία» της «Ζαριάς» τού Μαλλαρμέ στον Άλφρέντ Ζαρρύ, στον Ρεμπώ, στον Ουίτμαν, στο Λωτρεάμόν. Μόνο που τώρα τα μεμονωμένα φαινόμενα του 19ου αιώνα είχαν γίνει ομαδική προσπάθεια, είχαν γενικευθεί. Ο Άπολλινάιρ, ο Μάξ Ζακόμπ, ο Ερίκ Σατί, ο «ντουσανιέ» Ρουσώ, ο Καντίνσκυ, ο Έρνεστ, ο Ντυσάν, ο Μπράκ, ο Πικασσό, ο Στραβίνσκι, ο Χίντεμιτ, ο Τζορά, τα μπαλέτα τού Ντιαγκίλεφ, ο Προύστ, ο Τζέις, ο Κάφκα, ο Έλιοτ, ο Κλέε, ο Χένρυ Μούρ, ο Ρουώ, ο Ματιέ, ο Όνγκυέρ, ο Μαγιακόφσκι, ο Μοντριάν, ο Πόλλοκ, ο Έζρα Πάουντ, ο Ντς Πάσσος και τόσα άλλα όνόματα και τόσοι άλλοι «ισμοί», έπαιψαν να είναι μεμονωμένα φαινόμενα — όπως ο Μαλλαρμέ, ο Ζαρρύ, ο Λωτρεάμόν και μερικοί ακόμα στον 19ο αιώνα — και έγιναν μια άσυγκράτητη επανάσταση, που έκανε τα Γράμματα και πρό τών τών Τέχνη, κάτι έντελως άλλο από ό,τι ήταν πρίν.

ΣΤΟΝ αιώνα μας μηχανοποιήθηκε ή Τέχνη, που άλλοτε δέν είχε σχεδόν ποτέ καμιά σχέση με τη μη-

χανή — και γενικώτερα με τις πρακτικές εφαρμογές της τεχνικής. Οί νέες άνάγκες της ζωής δημιούργησαν την άρχιτεκτονική τών ούρανοξύστών, την άρχιτεκτονική τών εργοστασίων άργότερα, έμπασαν τις κατακτήσεις τού τεχνικού, τού υλικού πολιτισμού στο μυθιστόρημα, γέννησαν ένα νέο είδος, την ταϊνία ντοκυμανταίρ, προσάρμοσαν τη μουσική σε νέα πρότυπα, έδωσαν νέα θέματα στις εικαστικές τέχνες, άλλαξαν τις έπιδιώξεις της διακοσμητικής, μεταμόρφωσαν τό θέατρο, έπηρέασαν τό χορό και την ποίηση. Η άπόσταση από τόν Μπωντελαίρ ως τόν Έλιοτ είναι μεγαλύτερη, παρά από τόν Βιγιόν ως τόν Μπωντελαίρ, μολονότι ή πρώτη είναι μερικές δεκαετίες και ή δεύτερη όλόκληροι αιώνες.

Ο ρυθμός στα 60 τό αιώνα μας, έχει γίνει ίλιγγιώδης — προχωρεί με την ταχύτητα τού άεροπλάνου που έχει φθάσει από τα 100 στις 2.500 χιλιόμετρα. Οί τάσεις κι' οί σχολές αλλάζουν μ' αυτόν τό ρυθμό. Κάθε στιγμή έμφανίζεται ένας καινούργιος «ισμός», που άποκηρύσσει όλους τούς προηγούμενους, όσο κι' αν ήταν επαναστατικοί — όπως τό αυτοκίνητο άποκηρύσσει τό άμάξι, τό άεροπλάνο τό αυτοκίνητο κι' ο πύραυλος τό άεροπλάνο. Μπορεί, όμως, να πεί κανένας, ότι τα Γράμματα κι' ή Τέχνη παρακολουθούν την επιστημονική και την τεχνική πρόοδο; Η τελευταία είναι πραγματική, θετική, ούσιαστική: Υπάρχει, όμως, πρόδος στα Γράμματα και στην Τέχνη — ή μόνον άλλαγή; Είναι πιο προωδευμένη, είναι καλύτερη, ή άφηρημένη ζωγραφική από τη ζωγραφική τού Τζιότο, της Άναγέννησης ή τών Έμπρεσιονιστών; Η ποίηση τού Έλιοτ είναι καλύτερη από την ποίηση τού Σέλλεϋ ή τού Χάινε; Η δωδεκάφθογγη μουσική είναι πιο προωδευμένη από την κλασική;

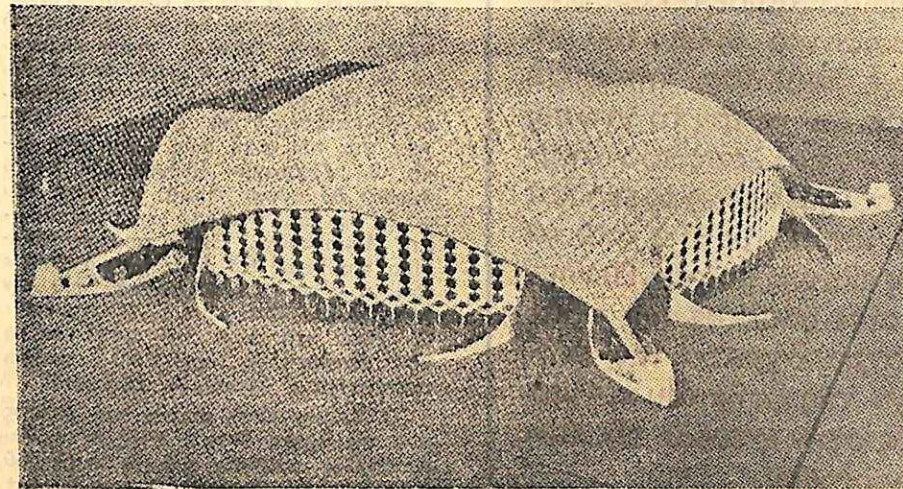
Αυτό είναι τό μεγάλο θέμα που περιμένει τη λύση του στην επαναστατική εποχή μας. Ένα έργο τέχνης κι' ένα λογοτέχνημα, για να είναι γνήσιο, πρέπει να έκφράζει την εποχή του. Δέν μπορεί να είναι άνάμνηση τού παρελθόντος, μπορεί όμως, να είναι πρόβλεψη τού μέλλοντος — όπως τό έργο τού Σαντάλ, τού Ρεμπώ. Τα έργα της εποχής μας έχουν άποκηρύξει τό παρελθόν, έκφράζουν, όμως, γνήσια, άυθεντικά την εποχή μας; Η είναι ακόμα μια άγανιώδης, λαχανιασμένη προσπάθεια να την έκφράσουν, χωρίς να έχουν συλλάβει την ουσία της, αλλά βλέποντας μόνο την επιφάνεια και τις λεπτομέρειες;

Η συνεχής άλλαγή, ή αδιάκοπη άναζήτηση, δείχνουν ότι ή Τέχνη και τα Γράμματα στον αιώνα μας, δέν έχουν ακόμα βρεί τό δρόμο τους. Δέν έχουν γενικότητα. Είναι έπηρεασμένες προσπάθειες. Είναι συχνά επιπόλαιη, παρεξηγημένη έκφραση της σημερινής ζωής. Είναι πολλές φορές περαστική μόδα. Πόσα από τα άναρίθμητα έργα της εποχής μας θα μείνουν, θ' άνθέξουν στο χρόνο, θα είναι για τις κατοπινές γενιές ή έκφραση τού καιρού μας; Ο Παρθένωνας έκφράζει όριστικά την Άθήνα της κλασικής εποχής. Οί γοτθικοί νοοί έκφράζουν τό Μεσαίωνα. Ο Ραφαήλος, ο Μιχαηλάγγελος, ο Τισιανός έκφράζουν την Άναγέννηση, ο Σαίξπηρ την Έλισαβετιανή Έποχή, ο Βολταίρος κι' ή Έγκυκλοπαίδεια τόν 18ο αιώνα, ο Μπαύρον κι' ο Ντελακρουά τό Ρωμαντισμό. Ποιοί έκφράζουν την εποχή μας;

Ποιά έργα κλείνουν, όχι την επιφάνεια, αλλά την ψυχή της; Αναφέραμε πρίν από λίγο όρεκτά όνόματα. Άντιπροσωπεύουν τάσεις, άναζητήσεις, πειραματισμούς. Άντιπροσωπεύουν, όμως, τελείδικα την εποχή μας;

Οί καθολικές διάνοιες

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ είναι όχι. Ούτε οί πίνακες τού Μοντριάν, ούτε ή μουσική τού Βέμπερν, ούτε οί στίχοι τού Ρενέ Σάρ, ούτε τα γλυπτά τού Μούρ, ούτε τό «άντιμυθιστόρημα» της

Ένα δείγμα της μοντέρνας άρχιτεκτονικής: τό στάδιο της Όκλαχόμα, (Η. Π.Α.) έργο τού Άμερικανού άρχιτέκτονα Μπακμίνστερ Φούλλερ.

Σαρρώτ είναι ή όριστική έκφραση της εποχής μας. Είναι άπλως έκφραση μερικών στιγμών και μερικών πλευρών της εποχής μας. Η καθολικότητα, όχι ο έπιμερισμός, είναι τό γνώρισμα τού μεγάλου έργου. Και την καθολικότητα αυτή τη βρίσκουμε στο έργο μερικών δημιουργών, που δέν παρασύρθηκαν από μόδες και ιδιοτροπίες, που είδαν όχι τις λεπτομέρειες, αλλά τό σύνολο, που αντιμετώπισαν τόν άνθρωπο στην αιώνα ύπόστασή του, όπως έκφράζεται στην εποχή μας κι' όχι στις καθημερινές έκδηλώσεις του, που είναι εφήμερες κι' αλλάζουν με τις περιστάσεις, που μπόρεσαν να παρακολουθήσουν τό παρόν σε συνέχεια τού παρελθόντος, που βλέπουν σε μίαν επανάσταση τη διορκή στοιχεία της κι' όχι τούς επιφανειακούς κυματισμούς της. Δέν είναι, λοιπόν, περίεργο ότι τα μεγάλα έργα της εποχής μας, αυτά που την έκφράζουν πιο γνήσια, είναι τα έργα συγγραφέων, ποιητών και καλλιτεχνών που δε φαίνονται ίσως μοντέρνοι, που δε διαλαλούν ότι είναι επαναστάτες, αλλά που ένοιωσαν και συνέλαβαν τό νόημα τού αιώνα μας στην ουσία του, χωρίς να ξαφνιασθούν από τις ιδιοτροπίες της μόδας — ενός Ρίλκε, ενός Βαλερύ, ενός Ρουώ, ενός Στραβίνσκι, ενός Προύστ, ενός Πιραντέλλο, ενός Τόμας Μάνν, ενός Μπρέχτ, ενός Πικασό, ενός Τσάρλυ Τσάπλιν, ενός Ντιαγκίλεφ, ενός Μπλόκ. Αυτοί — και μερικοί άλλοι, — έκφράζουν την καθολικότητα. Οί άλλοι, παρά την εφήμερη φήμη τους — ποιός θυμάται σήμερα τόν Μαρινέτι; — είναι άπλως οί «ειδικοί», που άσχολήθηκαν με μια λεπτομέρεια.

Η Έπανάσταση στα Γράμματα και στην Τέχνη έχει άνοίξει δρόμους, αλλά δέν έχει φτάσει ακόμα σε κανένα τέρ-

μα. Βρίσκεται πάντα στο στάδιο τών άναζητήσεων και τών πειραματισμών που έχουν, δέβαια, τό ενδιαφέρον τους, αλλά δέν έχουν δώσει τα όριστικά άποτελέσματα τους. Ούτε ή ψυχανάλυση, ούτε ο ύπερβισμός, ούτε ο έξπρεσιονισμός, ούτε ή έρμητική ποίηση, ούτε ή άπάντοχη στο έρώτημα: πώς έκφράζεται λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά ή εποχή μας. Τα επαναστατικά έργα — που ο χρόνος θα τα καθιερώσει για πάντα — που θα καθρεφτίζουν πιστά την εποχή μας, τα περιμένουμε! Δέν είναι ακόμα

Από τό έπόμενο τεύχος θ' άρχίσει να δημοσιεύεται στην «ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ» τό πιο έπικαιρο και συνάμα τό πιο κατατοπιστικό έπιστημονικό άνάγνωσμα της εποχής μας:

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Γραμμένο έπαγωγά, με τρόπο που να είναι νοητό σε όλους και να διαβάζεται σαν μια άφήγηση καταπληκτικών περιπετειών, τό άνάγνωσμα αυτό έξιτορεί τη μεγάλη περιπέτεια της ζωής και τού ανθρώπου, όπως την βλέπει και την έξηγεί ή σημερινή Έπιστήμη.

Μερικά κεφάλαια από τό συναρπαστικό αυτό άνάγνωσμα:

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η ΑΥΓΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

ΟΙ ΧΑΜΕΝΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΓΗ

ΤΑ ΓΕΡΑΤΕΙΑ ΚΙ' Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Όλη ή έποποιία της ζωής, τού ανθρώπου και τού πολιτισμού όπως την άφηγείται ή σύγχρονη επιστημονική μέθοδος.

Ένα μοναδικό άνάγνωσμα που μορφώνει, κατατοπίζει, αλλά και τέρπει.

Από τό έπόμενο τεύχος, στην «ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ».

Οι μεγάλες στιγμές του ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ και της ΤΕΧΝΗΣ

Όλοι έχουμε ακούσει για τον «Φάουστ», το αριστούργημα του Γκαίτε, που αναγνωρίζεται γενικά σαν ένα από τα ανώτατα αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Τι είναι, όμως, το έργο αυτό και πώς γράφτηκε; Πώς χρησιμοποίησε ο κορυφαίος Γερμανός ποιητής το μεσαιωνικό θρύλο του μάγου Ιωάννη Φάουστ, που είχε πουλήσει την ψυχή του στο Διάβολο για να πάρει απ' αυτόν τη γνώση; Ο θρύλος αυτός — ένας απ' τους πολλούς που άφησε ο Μεσαίωνας — άλλαξε βασικά περιεχόμενο και νόημα στο έργο του Γκαίτε και έγινε ένα από τα πιο βαθιά σύμβολα της ανθρώπινης μοίρας. Πενήντα ολόκληρα χρόνια ο Γκαίτε δούλευε τον «Φάουστ» του και τα τελευταία χειρόγραφα του ανήκουν σ' αυτόν! Είναι το έργο της ζωής του και μια από τις πιο μεγάλες στιγμές στην ιστορία της ανθρώπινης δημιουργίας.

Ο «ΦΑΟΥΣΤ» του Γκαίτε αναγνωρίζεται γενικά σαν ένα από τα κορυφαία έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Έχει γραφεί γι' αυτόν, ότι είναι το βαθύτερο και πλατύτερο σύμβολο του ανθρώπου. Το θέμα του «Φάουστ» είναι γνωστό. Είναι η λαχτάρα του ανθρώπου να ξεπεράσει τα φυσικά όρια και τους περιορισμούς που του επιβάλλει η θεατική υπόστασή του, η αναζήτηση από μέρους του απαιτήσεων στα αιώνια ερωτήματα για το νόημα της ζωής και του σύμπαντος. Ο θρύλος του Φάουστ είναι παλιός — υπήρχε στο Μεσαίωνα. Ο Μάρλοου, ο μεγαλοφυής σύγχρονος του Σαίξπηρ, τον είχε χρησιμοποιήσει πρώτος και ο δικός του «Δόκτωρ Φάουστ» δεν είναι λιγότερο γνωστός από το αριστούργημα του Γκαίτε. Ο Γερμανός ποιητής όμως, έδωσε σ' αυτό το θρύλο μεγαλύτερο βάθος και τον έκανε σύμβολο της ανθρώπινης μοίρας.

Ο Γκαίτε ήταν 59 χρόνων — στην πλήρη ωριμότητά του — όταν εξέδωσε τον «Φάουστ»: το 1808. Είκοσι τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1832 — που ήταν και το έτος του θανάτου του — εξέδωσε το δεύτερο μέρος του μεγάλου αυτού έργου, που άλλοι το θεωρούν κατώτερο από το πρώτο μέρος κι' άλλοι ανώτερο. Ο «Δεύτερος Φάουστ» — όπως είναι γνωστό το δεύτερο μέρος — περιέχει λυρικές σελίδες από τις ωραιότερες του Γκαίτε, γραμμένες λίγους μήνες πριν από το θάνατό του, όταν ο ήμιθεος της Βεϊμάρης ήταν 83 χρόνων. Μπορεί να λεχθεί ότι το τεράστιο δημιουργικό έργο του Γκαίτε αποκορυφώνεται στους δύο «Φάουστ» που τους δούλεψε ολόκληρες δεκαετίες. Ο παλιός θρύλος του είχε κινήσει το ενδιαφέρον από τα νεανικά του χρόνια. Το 1771 είχε ήδη γράψει μια πρώτη παραλλαγή του έργου αυτού της ζωής του, που την είχαν εκδώσει με τον τίτλο «Φάουστ,

της μεγαλοφυΐας. Πολλοί κριτικοί, μάλιστα, έχουν μελετήσει τη ζωή του Γκαίτε και την επεξεργασία του «Φάουστ» για να δείξουν πόσο προχωρούν παράλληλα και σε ποιο βαθμό ο «Φάουστ» μπορεί να θεωρηθεί αυτοβιογραφικό έργο.

Η βασική ιδέα, όπου ο Γκαίτε θεμελιώνει ολόκληρη τη θεωρία του για τον Φάουστ και για το ερευνητικό πνεύμα του περιέχεται στον εισαγωγικό πρόλογο στον Ούρανο, όπου βλέπουμε το Θεό, τη δημιουργική, θεϊκή δύναμη, και το Μεφιστοφελή, τη μηδενιστική καταστρεπτική δύναμη, να συζητούν για την ψυχή ενός ανθρώπου. Από τον «Πρόλογο» ξέρουμε ήδη ότι ο Φάουστ θα σώσει τελικά την ψυχή του κι' ως την έχει πουλήσει στο Διάβολο — στο Μεφιστοφελή. Εκείνο που υπογραμμίζει ιδιαίτερα στο έργο του, ο Γκαίτε είναι η πλευρά του ανθρώπου που τον κάνει να μην είναι ποτέ ευχαριστημένος: ότι είναι στη φύση του ανθρώπου να μην ικανοποιείται ποτέ, αλλά νοιώθει την ανάγκη ν' αγωνίζεται αδιάκοπα.

Ο δρόμος είναι μακρύς και σκοπός από την αρχή, όταν ο Θεός κι' ο Μεφιστοφελής συζητούν για τη ψυχή του ανθρώπου, ως το τέλος, όταν ο Φάουστ σώζεται χάρις στον άγωνα του και την

εκπλήρωσή του. Είναι μια μακριά και δύσκολη ανάβαση, που ο Φάουστ πρέπει να την κάνει σκαλι-σκαλί. Η άποψη σιστική στιγμή, η καμπή του αγώνα του είναι η τραγωδία της Γκρέτchen. Πιασμένος σε παγίδα στημένη από το Μεφιστοφελή ο Φάουστ, με τον έρωτά του για την Γκρέτchen, ικανοποιεί το αισθησιακό στη φύση του. Και αισθησιακός πόθος, που επιτείνεται από το δρῆγιο της Βαλπουργίας Νύχτας, χαλαρώνει ταυτόχρονα από την ανάμνηση της γλυκιάς αγάπης και του γεμάτου αυθουσία χαρακτήρα της Γκρέτchen. Ο Φάουστ την έχει εγκαταλείψει για χάρη των πειρασμών που του προσέφερε ο Μεφιστοφελής, στα σχέδια του οποίου δεν έχει θέση η λυρική αγάπη της Γκρέτchen. Η εμφυτη καλωσύνη και το αίσθημα ένοχής του Φάουστ ζητούν απ' αυτόν να τρέξει να βοηθήσει την Γκρέτchen — είναι όμως πολύ αργά. Καθώς η Γκρέτchen υποφέρει την αγωνία της αμαρτίας και της τιμωρίας της, ο Φάουστ αναγνωρίζει το ρόλο του στη μοίρα του και το αγωνιώδες του: «Ω! να μην είχα ποτέ γεννηθεί!» αποκαλύπτει πόσο αναγνωρίζει και καταλαβαίνει την ένοχότητά του. Από το σημείο αυτό και πέρα η σχέση μεταξύ Φάουστ και Μεφιστοφελή παίρνει τη μορφή μιας πάλης όπου ο δεύτερος, υποχρεωμένος από την αρχική συμφωνία τους — όταν ο πρώτος του είχε πουλήσει με αντάλλαγμα την ψυχή του — να έκτελει τις επιθυμίες του Φάουστ, δίνει μια χαμένη μάχη. Ο Μεφιστοφελής δυσκολεύεται διαρκώς περισσότερο να βάλει σε πειρασμό τον Φάουστ, που δεν επιτρέπει

ζεται πια από τα λόγια του. Οι αισθησιακοί και υλικοί πειρασμοί, που δεν μπόρεσαν να τον ικανοποιήσουν δε έχουν πια καμμιάν έλξη για τον Φάουστ.

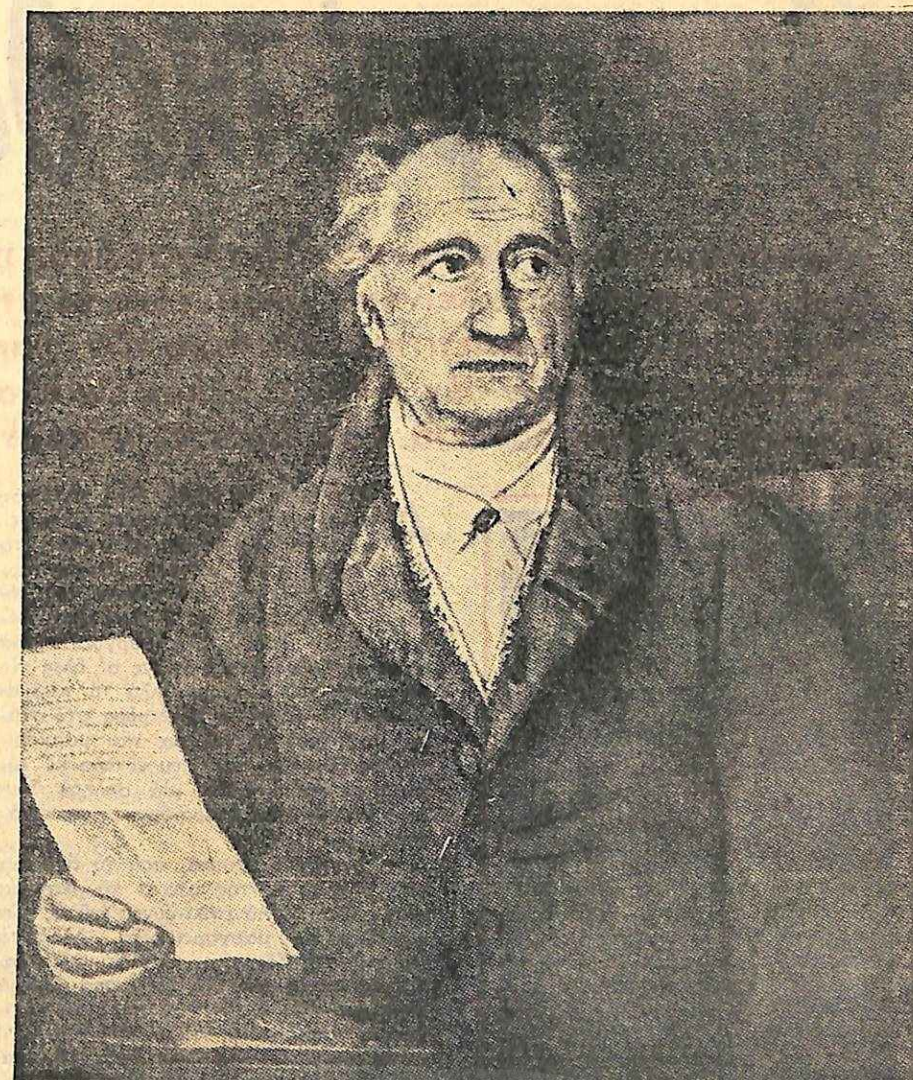
Ο δεύτερος «Φάουστ»

ΣΤΟ δεύτερο «Φάουστ» — το έργο που έχει προκαλέσει τις περισσότερες συζητήσεις μετά τον «Αμλετ» και που έχει φανατικούς θαυμαστές, αλλά και σφοδρούς επικριτές — οι απαιτήσεις κι' οι επιθυμίες του Φάουστ ξεπερνούν την κατανόηση του Μεφιστοφελή ο οποίος, πάντοτε πεζός, άρνητης και όλητῆρας, δεν μπορεί να καταλάβει τη λαχτάρα του Φάουστ για το πνευματικό και το ωραίο. Όπως η τραγωδία της Γκρέτchen είναι το κορύφωμα του Πρώτου Φάουστ, έτσι η τραγωδία της Ελένης είναι το κορύφωμα του Δεύτερου Φάουστ, μολονότι με έντελως διαφορετικήν έμφαση.

Η Ελένη — ή Ωραία Ελένη — είναι σύμβολο της κλασικής, της ιδανικής ομορφιάς κι' η ένωσή της με τον Φάουστ, τον εκπρόσωπο του ρομαντικού μεσαιωνικού πνεύματος, δημιουργεί τον Εὐφορίωνα, το σύμβολο της νεώτερης ποίησης, το πρόιον που βγαίνει από την ένωση του κλασικού και του ρομαντικού. Στο σημείο αυτό πρέπει να λεχθεί ότι το επεισόδιο του Φάουστ, της Ωραίας Ελένης και του Εὐφορίωνα δεν έχει καμιά σχέση με το μεσαιωνικό θρύλο του Φάουστ, αλλά επινοήθηκε από τον Γκαίτε και βασίζεται στη ζωή και τον χαρακτήρα του Βύρωνα, του Άγγλου ποιητή που ο Γκαίτε τον θαύμαζε απεριόριστα. Το δράμα της Ελένης χρησιμεύει για να φέρει σ' επαφή τον Φάουστ με ολόκληρο το ρεύμα της ιστορίας και του πολιτισμού του ανθρώπου από τους αρχαίους Έλληνες ως το παρόν (δηλαδή ως την εποχή του Γκαίτε), αλλά και πάλιν ο Φάουστ μένει ανικανοποίητος. Το ότι δεν ικανοποιείται, ωστόσο, είναι η αιτία που τον κάνει ν' αγωνίζεται για υψηλότερο ιδανικό. Στην ηλικία των εκαπών, έτών, μολονότι τον έμποδίζει η Άγωνία και τον τυφλώνει η Έγνοια, φθάνει σε κατάσταση, όπου έχει δύναμη κι' έξουσία — είναι αρχοντας χωρών και λαών — κι' έχει γ'α πρώτη φορά την ευκαιρία να ιδεί τον εαυτό του σαν άνθρωπο δράσεως.

Μετά το δράμα του Έρωτα (Γκρέτchen) και το δράμα της Ομορφιάς (Ελένη), είναι το δράμα της Δύναμης. Ο Φάουστ που έχει τώρα δύναμη κι' έξουσία, προχωρεί στην πραγματοποίηση ενός τεραστίου εγγενοδελτιωτικού σχεδίου, που θα δώσει στέγη και πόρους διατροφής σ' εκατομμύρια ανθρώπους, και περιμένει τη στιγμή να πει «Εκκορά σου λίγο, είσαι τόσο καλός, όταν θα έχει ολοκληρώσει το έργο του. Άλλα δεν το λέει. Πεθαίνει από φυσικό θάνατο κι' ο Μεφιστοφελής απογοητεύεται. Ο Φάουστ έχει σωθεί — έχει σώσει την ψυχή του, που την είχε πουλήσει στο Διάβολο — με τον αδιάκοπο αγώνα του και τη συνεχή προσπάθειά του. Οι άγγελoi του Θεού στέλνονται να αποσπασουν την ψυχή του από τις λεγόμενες των διαδολών και ο Φάουστ ανεβαίνει στον Ούρανο. Ο Θεός έχει καρδίσει το στοίχημά του με τον Διάβολο.

Στο μεγάλο αυτό ποιητικό δράμα, με το άβυσσο λυρικό στοιχείο και την ποικιλία και τον πλούτο του στίχου, ο Γκαίτε υπογραμμίζει περισσότερο το χαρακτήρα παρά τη δράση. Σά θεατρικό έργο, ο «Φάουστ» έχει τεχνικές α-

Ο Γκαίτε σε ηλικία 79 ετών όταν έγραψε τον «Δεύτερο Φάουστ»

δυναμίες: μεγάλο μέρος του δεν μπορεί να παιχθεί στο θέατρο. Σαν ιστορία, όμως, της πολιτιστικής, διανοητικής και πνευματικής ανάπτυξης του ανθρώπου που αγωνίζεται να σπάσει τα δεσμά των φυσικών και σημαντικών περιορισμών είναι μοναδικό έργο στον κόσμο. Ο Φάουστ αντιπροσωπεύει κάθε άνθρωπο που εμπνέεται στη δράση του μα όνειρεύεται δύναμη — διανοητική και σωματική — και που έμποδίζεται να γίνει θύμα των επιθυμιών του από τη φύση ακριβώς της δραστηριότητάς του. Όποιος αγωνίζεται, δεν χάνεται ποτέ: αυτό είναι το κεντρικό μήνυμα του Γκαίτε στο μνημειακό αυτό έργο, που αντιπροσωπεύει την καλύτερη σκέψη εξήντα χρόνων της ζωής του.

Η ζωή του Γκαίτε

Ο «ΦΑΟΥΣΤ» είναι ένα παγκόσμιο έργο, γιατί κι' ο συγγραφέας του, ο Γκαίτε (1749 — 1832), ήταν ένα παγκόσμιο πνεύμα, — όπως ο Άριστοτέλης, ο Λεονάρδος Ντά Βίντσι, ο Πατέλης, ο Αισθητικός, επιστήμονας (έχει αφήσει αξιόλογες μελέτες για την οπτική, τη μεταλλουργία, τη συγκριτική ανατομία και τη βοτανική) και αλλιώς, ενδιαφέρθηκε για κάθε τι που έχει σχέση με την ανθρώπινη δραστηριότητα. Γιός πλούσιας άστικής οικογένειας με

καλλιτεχνικά και διανοητικά ενδιαφέροντα, ο Γκαίτε έκανε λαμπρές σπουδές. Όταν οι Γάλλοι κατέλαβαν την πατρίδα του, τη Φρανκφούρτη κι' έφεραν εκεί ένα γαλλικό θέατρο, ο νεαρός Γκαίτε επηρεάστηκε τόσο πολύ απ' αυτό, ώστε οι πρώτες θεατρικές απόπειρές του ακολουθούσαν τη μόδα του γαλλικού νεοκλασικισμού.

Όταν ήταν 16 χρόνων άρχισε να σπουδάσει νομικά (και άλλα θέματα που τον εδιέφεραν περισσότερο) στο πανεπιστήμιο της Λειψίας. Μια σοβαρή αρρώστια τον κράτησε μισοανάπηδο ενάμιση χρόνο και στο διάστημα αυτό σπούδασε αλχημεία και χημεία και πέρασε μια κρίση αισθηματικής θρησκευτικής ευλάβειας — όπως ήταν τότε της μόδας. Τελείωσε έπειτα της νομικές σπουδές του στο πανεπιστήμιο του Στρασβούργου (1770 — 71), αλλά την πραγματική του μόρφωση τη χρωστούσε στον Χέρντερ, που ήταν ο πνευματικός αρχηγός της ανταρσίας κατά της «τεχνητής» λογοτεχνίας του νεοκλασικισμού.

Τα επόμενα πέντε χρόνια ο Γκαίτε άσκησε το δικηγορικό επάγγελμα στην πατρίδα του, αλλά η πραγματική δραστηριότητά του ήταν να δημιουργήσει λιγοτεχνική φήμη. Είχαν εκδώσει ήδη μερικά άσημαντα έργα και είχε γράψει άρ-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 14

Θησαυροί της Θάλασσας

Το μαργαριτάρι δεν είναι παρά ο τάφος ενός παράσιτου. Τα πιο πολύτιμα μαργαριτάρια κλείνουν μέσα τους το πτώμα ενός σκουληκιού, που βγαίνει από το πεπτικό σύστημα των ψαριών. 'Αλλά το ψάρεμα των μαργαριταριών δεν είναι καθόλου εύκολο ή εύχρηστο σπόρ. Είναι μια σκληρή δουλειά που απαιτεί υπεράνθρωπες προσπάθειες.

Στο βυθό της θάλασσας ή φάλασσα κοιμάται κατέως, με το κεφάλι προς τα κάτω. Κάθε λίγα λεπτά ανεβαίνει, χωρίς να ξυπνήσει, στην επιφάνεια για να αναπνεύσει. Είναι ο πιο παράξενος τρόπος ύπνου ενός ζωντανού πλάσματος.

ΑΠΟ καιρό σε καιρό, ένας πλούσιος καλοφαγάς που συνηθίζει να τρώει στρείδια, συμβαίνει να σπάσει τα δόντια του πάνω σ' ένα μαργαριτάρι: κρυμμένο στην τρυφερή σάρκα του νόστιμου μιζέ. 'Αλλ' αυτό συμβαίνει, βέβαια, πολύ σπάνια. Τα μαργαριτοφόρα όστρακα ζουν κατά χιλιάδες σ' όλες τις θάλασσες του κόσμου, αλλά τα μαργαριτάρια δεν έρχονται κάθε μέρα στο στόμα μας. Και το ψάρεμα των μαργαριταριών δεν είναι καθόλου εύκολο κι' εύχρηστο σπόρ. Είναι μια σκληρή δουλειά που απαιτεί υπεράνθρωπες προσπάθειες.

Η γιγάντια σουπιά, που το άνοιγμα των πλοκαμιών της φτάνει τα τέσσερα μέτρα, είναι ο πιο επικίνδυνος εχθρός των ψαράδων των μαργαριταριών. 'Αλλά τα θύματά της δεν είναι πολλά: Οι τεράστιες αυτές σουπιές ζουν στα βαθιά νερά και δεν ανεβαίνουν προς την επιφάνεια παρά μόνο για ν' αποθέσουν τ' αυγά τους. Οι συνθήκες ζωής των ψαράδων, σκοτώνουν πολύ περισσότερους απ' όλα μαζί τα τέρατα των ωκεανών. Ένας ψαράς μαργαριταριών, φτάνει πολύ σπάνια στα σαράντα του χρόνια.

Στα νησιά Μπαχρέ'ιν του Περσικού Κόλπου — που εξακολουθεί να είναι το σπουδαιότερο κέντρο της αλιείας των

μαργαριταριών — οι Ιθαγενείς ψαράδες χρησιμοποιούν δυο ειδών πλωτά μέσα: Τα Ιστιοφόρα καΐκια, που μεταφέρουν κάπου δεκαπέντε βουτηχτάδες, και τα μονόβυλα με τρεις μονάχα θέσεις.

Οι βουτηχτάδες

ΟΙ βουτηχτάδες είναι δεμένοι μ' ένα σχοινί από τη μέση. Στη μέση τους επίσης είναι δεμένη μια χοντρή πέτρα για να τους κρατάει στο βυθό. 'Από το λαιμό τους κρέμεται ένα καλάθι. 'Εργάζονται χωρίς σκάφανδρο, χωρίς γυαλιά βυθού, χωρίς ελαστικά πέλματα. Μένουν στο νερό δυο ή τρία λεπτά σε βάθος περίπου είκοσι μέτρων. 'Αφού γεμίσουν το καλάθι τους με στρείδια, δίνουν το σινιάλο και οι σύντροφοί τους τους ξαναβάζουν στην επιφάνεια μισοπνιγμένους. Μέσα στο νερό, έχουν ένα μικρό κοκκάλινο τσιμπιδάκι για να κλείνουν τα ρουθούνια τους. 'Αλλά φτάνουν πάντα στο καΐκι τους σε άξιοι θνητοί κατάσταση. Σπάνια μπορούν να δουλέψουν έτσι περισσότερο από πέντε χρόνια. 'Αν δεν πεθάνουν από δυστύχημα στο νερό, ή ύγεια τους πάντως θα καταρρεύσει.

Οι ψαράδες είναι πάντα πολύ ήσυχoi και πειθαρχικοί, εκτός αν ένας απ' αυ-

ΔΑΚΡΥΑ ΣΕΙΡΗΝΩΝ

ΟΙ «Βέδες», τα ιερά βιβλία των 'Ινδών Βροχμάνων, που ανάγονται σε χιλιάδες χρόνια προ Χριστού, περιγράφουν τη μαγική ομορφιά του μαργαριταριού. Και αν πιστέψουμε τα πανάρχαια κείμενα των Κινέζων, υπήρχαν μερικά μαργαριτάρια τόσο λαμπερά, ώστε οι λάμψεις τους άρκούσαν για να... βράσει το ρύζι, εξ' αποστάσεως.

Η Κλεοπάτρα στολίζετο με μαργαριτάρια, που είχε κληρονομήσει από τους θησαυρούς των Φαραώ, για να σαγηνεύσει τον 'Αντώνιο και κατόπιν τον Καίσαρα. 'Από την αρχαιότητα ως τα πιο πρόσφατα χρόνια, το μαργαριτάρι φωτίζει με τη θαιμική του λάμψη όλες τις γιορτές, τις δεξιώσεις, τους γάμους και τις στέψεις της Ιστορίας και δεν υπάρχει πλούσιος άνθρωπος στον κόσμο που δεν έπότησε να στολισθεί με τ' όνειρεμένο αυτό πετράδι.

Ο Φίλιππος Β', βασιλιάς της 'Ισπανίας, αγόρασε το 1579 ένα μαργαριτάρι που ζύγιζε έφτα γραμμάρια, μεγάλο σαν αυγό περιστέρου (τα μαργαριτάρια, κατά μέσον όρο, ζυγίζουν έναμιση γραμμάριο). Ο Φίλιππος Δ' της 'Ισπανίας πλήρωσε 80.000 χρυσά δοκάρτα για ένα μαργαριτάρι 25 γραμμάρων. Το ακριβότερο μαργαριτάρι του κόσμου το δώρισε η Δημοκρατία της Βενετίας το 1550 στο σουλτάνο Σουλεϊμάν τον Μεγαλοπρεπή. Κόστισε 25 εκατομμύρια σημερινά φράγκα.

Δάκρυα αγγέλων, δάκρυα Σειρήνων... 'Ετσι ονομάζονται συχνά τα μαργαριτάρια. Στην Εύρωπη μια παλιά παράδοση λέει ότι, τα μαργαριτάρια φέρνουν άτυχία. Η ιδέα αυτή ριζώθηκε στις λαϊκές δοξασίες από την ημέρα που δολοφονήθηκε ο 'Ερρίκος Δ' της Γαλλίας. Την προηγούμενη νύχτα, η Μαρία των Μεδίκων είχε όνειρευθεί ότι όλα τα διαμάντια της είχαν γίνει μαργαριτάρια.

ΤΟ ΨΑΡΕΜΑ ΤΩΝ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΩΝ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΜΠΑΧ ΡΕΪΝ

τους έχει την τύχη να βρει ένα πολύ χοντρό μαργαριτάρι. Η είδηση μεταδίδεται από καΐκι σε καΐκι με κραυγές χαράς. 'Αλλά τις περισσότερες φορές, ή δουλειά γίνεται μέσα σε απόλυτη σιωπή.

Μερικοί ψαράδες δουλεύουν άπομωμένοι. Οι περισσότεροι, όμως, προτιμούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στον καπετάνιο ενός Ιστιοφόρου που αναλαμβάνει να τους προστατεύσει και να τους συντηρήσει. 'Αλλ' όχι, βέβαια, πλουσιοπάροχα: Οι βουτηχτάδες δουλεύουν δώδεκα ως δεκατέσσερις ώρες την ημέρα και η τροφή τους είναι μονά-

να κλαπεί ένα μαργαριτάρι από τον άνθρωπο που ανοίγει τα στρείδια. 'Αλλ' αυτό συμβαίνει πολύ σπάνια στα νησιά Μπαχρέ'ιν. Οι ψαράδες ξέρουν, ότι σύμφωνα με τον άραβικό νόμο που ισχύει ακόμα, ο κλέφτης που πιάνεται επ' αυτοφώρω καταδικάζεται σε κόψιμο του χεριού από τον καρπό. Και ο νόμος δεν είναι γράμμα νεκρό: 'Εφαρμόζεται πολύ συχνά και υπάρχουν πολλοί μονόχειρες στην Ευδαίμονα 'Αραβία...

Μετά το άνοιγμα των όστράκων, αφού συγκεντρωθούν τα μαργαριτάρια, τα στρείδια βράζονται και κοκκινίζονται. 'Υπάρχει πάντα πιθανότητα να παραμέ-

ΓΙΑ τους ειδικούς της θαλασσινής βιολογίας, το μαργαριτάρι συχνά δεν είναι παρά ο τάφος ενός θρωμερού παράσιτου. Τα όμορφότερα μαργαριτάρια γεννιούνται τη στιγμή που θα πεθάνει ή προνύμφη μιας «ταινίας», ενός θαλασσινού σκουληκιού, που κατάρθωσε να εισχωρήσει στο λεπτό δέρμα του στρείδιου.

'Ενωχλημένο απ' την παρουσία του σκουληκιού, το στρείδι δεν έχει άλλον τρόπο ν' άμυνθεί παρά να πνίξει τον παράσιτο με ώρισμένες εκκρίσεις των αδένων του. Αυτές οι εκκρίσεις σχηματίζουν άλλαπλάγη στρώματα άνθρακα-

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΕΒΑΛΕ ΤΑ ΣΤΡΕΙΔΙΑ ΝΑ ΔΟΥΛΕΨΟΥΝ...

ΕΝΑ παγερό πρωινό του 1888, οι ψαράδες του Τόμπα, μικρού παραθαλάσσιου χωριού της 'Ιαπωνίας, είδαν ένα συγχωριανό τους ν' αδειάζει ένα σακί στρείδια στη θάλασσα.

— 'Ο καυμένος ο Μικιμότο, τρελλάθηκε πέρα για πέρα... 'Αντί να πουλήσει τα στρείδια, τα πετάει στη θάλασσα.

'Αλλ' ο Μικιμότο, ο φτωχός ψαράς του Τόμπα, είχε το σκοπό του: 'Εδώ και χρόνια, παρά τις απερίγραπτες αντιξοότητες και τα εφιαλτικά σχόλια των γειτόνων του, πιάσχιζε να πραγματοποιήσει ένα παράλογο όνειρο: 'Αφού τα μαργαριτάρια σχηματίζονται από τις εκκρίσεις του στρείδιου γύρω από ένα ξένο σώμα που εισβάλλει τυχαία στο σώμα του μαλακοστράκου, γιατί να μη βοηθήσουν με την τύχη; Με άλλα λόγια, δεν μπορούμε έναν κόκκο άμμου στο σώμα του στρείδιου και να περιμένουμε να σχηματισθεί το μαργαριτάρι γύρω του;

'Αλλοι πριν απ' αυτόν είχαν επιχειρήσει το πείραμα και είχαν αποτύχει. 'Αλλ' ο Μικιμότο, με κείνη την παράξενη διαίσθηση που χαρακτηρίζει τους μεγάλους δραματιστές, ήλπιζε ότι θα πετύχει εκεί που οι άλλοι απέτυχαν.

Ο Μικιμότο καταστράφηκε οικονομικά προσπαθώντας να «σπείρει» στο τρυφερό σώμα των στρειδιών κόκκους άμμου, θραύσματα γυαλιού, κομματάκια όστράκων. Το

αποτέλεσμα ήταν πάντα το ίδιο: Τα στρείδια εδιωχναν το ξένο σώμα, μαργαριτάρι δε σχηματιζόταν. Ο Μικιμότο ξανάρχισε και πάλι με άλλα μέσα: Ψήγματα σιδήρου, κόκκαλα ψαριών, συντέφι.

'Επί χρόνια και χρόνια πειραματιζόταν, διαλέγοντας διάφορες ποικιλίες στρειδιών, αλλάζοντας τα έρεθιστικά του μέσα και τις μεθόδους καλλιέργειας. Τέλος, μια μέρα, είδε τη γυναίκα του να τρέχει βγάζοντας κραυγές χαράς: Σ' ένα από τα στρείδια του Μικιμότο είχε σχηματισθεί ένα όμορφο μαργαριτάρι — το πρώτο «καλλιεργημένο» μαργαριτάρι της Ιστορίας. Ήταν ή 11η 'Ιουλίου 1893. Ο φτωχός ψαράς, που οι γείτονές του είχαν συνηθίσει να τον θεωρούν ήλιθιο, είχε πετύχει να φτιάξει ένα μαργαριτάρι χρησιμοποιώντας ως έρεθιστικό μέσο επιθηλιακό ιστό από το ίδιο το σώμα του στρείδιου.

Το 1900 η συγκομιδή μαργαριταριών του Μικιμότο είχε φτάσει κιόλας στα 4.200 κομμάτια. Το 1950 το εισόδημά του έφτανε τα δύο δισεκατομμύρια φράγκα. Στα άπερατα καλλιεργητικά πάρκα του έθρεψε εξη εκατομμύρια στρείδια, και το κάθε στρείδι θα έδινε τρία τουλάχιστον μαργαριτάρια πριν πεθάνει.

Ο Μικιμότο πέθανε στα 1954 σε ηλικία 97 ετών. Ο τρελλός ψαράς του Τόμπα είχε γίνει δισεκατομμυριούχος βάζοντας τα στρείδια να «δουλέψουν» για λογαριασμό του...

χα ένα φλυτζάνι καφές το πρωί και μια γαβάθα ρύζι με λίγους χουρμάδες το βράδυ.

Στην αρχή της εποχής του ψαρέματος, ο καπετάνιος κλείνει μια συμφωνία μ' έναν πλούσιο έμπορο της 'Αραβίας. Ο έμπορος χρησιμεύει στον καπετάνιο με πίστωση τις απαραίτητες προμήθειες: ζάχαρη, καφέ, χουρμάδες, ρύζι (και φυσικά, υπολογίζει την αξία τους μαζί με τον τόκο, που φτάνει στα 30—40%). Ο καπετάνιος αναλαμβάνει την υποχρέωση να πουλήσει όλη τη συγκομιδή του πληρώματος στον πιστωτή του. 'Αν ή δουλειά δεν πάει καλά, ο καπετάνιος θα πρέπει να εργασθεί επί χρόνια για να πληρώσει το χρέος και τους τόκους — εκτός αν αποφασίσει να εξαφανισθεί χωρίς ν' αφήσει ίχνη.

Η μυρωδιά του θανάτου

ΤΑ στρείδια αποθηκεύονται σε μεγάλα πανέρια που τα βγάζουν στη στεριά και τ' ανοίγουν την άλλη μέρα το πρωί μετά την προεухή. Οι ψαράδες έχουν μιάν άπιστευτη επιδεξιότητα στο άνοιγμα και στο ψάξιμο κάθε στρείδιου μ' ένα μαχαίρι.

'Υπάρχει, βέβαια, πάντα ο κίνδυνος

να μερικά μαργαριτάρια, κρυμμένα βαθιά στη σάρκα του μαλακοστράκου. Ο βρασμός μεταβάλλει τα στρείδια σε μια γλοιώδη μάζα που, κάτω από τον καυτερό ήλιο της 'Αραβίας, αποσυντίθενται πολύ γρήγορα και αναδίδουν μιάν άπρόσφορη μυρωδιά, αισθητή από χιλιόμετρα μακριά. 'Αλλ' οι ψαράδες την έχουν συνηθίσει. Λένε πως είναι ή «μυρωδιά του θανάτου». Και ο θάνατος δεν τους εκπλήσσει. Ζουνε κάθε μέρα πολύ κοντά του.

— 'Απ' εδώ ο φίλος μου Τζόνσον, πρωταθλητής του μπόξ στην κατηγορία ψύλου.

καθ' ασβεστίου και «καρχολίνης», μιάς ουσίας που στερεοποιεί τις ύγρες εκκρίσεις. 'Ετσι το άπερισκέπτο σκουλήκι σκεπάζεται με πολυάριθμα λευκά σάβανα που παίρνουν σφαιρικό σχήμα και συσσωρεύονται το ένα πάνω στο άλλο με μεγάλη βραδύτητα.

Κάποτε, αντί για σκουλήκι, συμβαίνει να εισχωρήσει στο όστρακο ένας κόκκος άμμου, ένα κομματάκι κοραλλίου ή ένα μικρό φύκι. 'Αν το στρείδι δεν κατορθώσει να τ' αποβάλει, θα τα αιμαλωτίσει μέσα στις πολύτιμες εκκρίσεις του, ακριβώς όπως το σκουλήκι. 'Αλλά τα ξένα αυτά σώματα, σπάνια εισχωρούν βαθιά στη σάρκα του στρείδιου. Συνήθως μένουν κοντά στο στόμιο και στις κλειδώσεις και το μαργαριτάρι που σχηματίζεται δεν είναι ούτε εντελώς σφαιρικό, ούτε πολύ μεγάλο. Τα μαργαριτάρια αυτά δεν έχουν μεγάλη αξία.

'Ετσι, τα πιο πολύτιμα μαργαριτάρια κλείνουν μέσα τους το πτώμα ενός σκουληκιού. Οι ώριμες κυρίες δεν ξέρουν συνήθως, ότι στολίζουν το λαιμό τους με τ'... φέρετρα των σκουληκιών της θάλασσας! Δεν ξέρουν επίσης ότι τα σκουλήκια αυτά βγαίνουν από το πεπτικό σύστημα μερικών ψαριών μαζί με τα περιττώματα. 'Από πόσο εύτε'η πράγματα γίνεται ή ομορφιά! Λήπτως

τὸ μεταξύ δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸν πεπτικό σωλήνα ἐνὸς σκουληκιού;

Τὰ πεδαμένα μαργαριτάρια

ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ κάποτε μιὰ χρωστική οὐσία τῆς θάλασσας ν' ἀνακατευθεῖ μετὰ τῆς ἐκκρίσεως τοῦ στρεϊδοῦ καὶ νὰ βῇ τὸ μαργαριτάρι κίτρινο, ρόδινο ἢ ἀνοιχτὸ γαλάζιο. Ἀλλὰ καθὼς τὸ μαργαριτάρι σχηματίζεται σιγὰ - σιγὰ μετὰ ὁλλεπάλληλα στρώματα, συμβαίνει τὸ ἕνα χρῶμα νὰ καλυφθεῖ ἀπὸ ἄλλο, διαφορετικὸ χρῶμα. Ἔτσι, συχνὰ οἱ κοσμηματοπώλες ποὺ ἀναλαμβάνουν νὰ καθαρίσουν τὰ μαργαριτάρια βρίσκονται πρὸ ἐκπλήξεων: Ἀφαιρώντας τὸ ἐξωτερικὸ λεπτότατο στῶμα συναντοῦν ἕνα στῶμα διαφορετικοῦ χρώματος.

Ἀλλὰ τὸ χρῶμα δὲν ἀφαιρεῖ τίποτα ἀπὸ τὴν ἀξία τοῦ μαργαριταρίου. Στὴν Τσεχία τὴν ἀγαίνουν περίφημα μαύρα, γκρίζα καὶ καστανὰ μαργαριτάρια ποὺ ἔχουν μεγάλη ἀξία.

Τὰ μαργαριτάρια μποροῦν νὰ πεθαίνουν ἢ νὰ «σθύνουν». Ἀντίθετα ἀπὸ τὸ διαμάντι ποὺ εἶναι ἕνα ἀκατάλυτο ὄρυκτο κρύσταλλο, τὸ μαργαριτάρι σχηματίζεται ἀπὸ μιὰ ὀργανικὴ οὐσία. Μπορεῖ ν' ἀπορροφήσῃ τὸ νερό. Ἔτσι, τὰ περιδερμαία συχνὰ θαμπώνουν στὸ λαμπρὸ τῶν κυριῶν ποὺ ὁ ἰδρώτας τοὺς ἔχει μεγάλη ὀξύτητα. Καὶ πολλές φορές, κανένας τεχνίτης δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ξαναδώσῃ τὴν ἀρχικὴ τους λάμψη. Λένε πὼς οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχαν μιὰν ἀλάνθαστη μέθοδο γιὰ νὰ ξαναδίνουν ζωὴ στὰ «νεκρὰ» μαργαριτάρια: Ἐβαζαν μιὰ χήνα νὰ τὰ καταπιεῖ. Τὰ γαστρικὰ ὕγρὰ τῆς καθάριζαν τὸ μαργαριτάρι. Ἡ μέθοδος εἶναι λίγο... δυσώδης καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τολμήσῃ νὰ τὴν ἐπαληθεύσῃ.

Παρακμὴ τῆς ἀλιείας

ΤΑ στρεΐδια ζοῦν ἀκόμα ἐξῆς χρόνια μετὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ μαργαριταρίου. Ὅταν πεθάνουν τὰ δοτρακά τους ἀνοίγουν καὶ τὸ περιεχόμενό τους τὸ καταβροχθίζουν τὰ ψάρια. Γι' αὐτὸ συμβαίνει νὰ βρεθοῦν μερικὲς φορές μαργαριτάρια στὴν κοιλία τῶν ψαριῶν.

Τὰ μαργαριτάρια μεγαλώνουν μαζί μετὰ τὸ στρεΐδι. Ἔτσι, δὲ συμφέρει ν' ἀλιεύονται τὰ νεαρὰ στρεΐδια. Ἀλλ' οἱ ψαράδες τοῦ Περσικοῦ Κόλπου δὲν τὰ προσέχουν αὐτά. Προτιμοῦν ἕνα μικρὸ μαργαριτάρι στὸ χέρι, παρὰ ἕνα μεγάλο μαργαριτάρι στὴν... κοιλία τῶν ψαριῶν.

Στὸν Περσικὸ Κόλπο, κατὰ μέσον ὄρο, χρειάζεται ν' ἀλιευθοῦν εἰκοσι: δοτρακά γιὰ νὰ βρεθεῖ ἕνα μικρὸ μαργαριτάρι. Τὰ μεγάλα μαργαριτάρια εἶναι πολὺ σπάνια, γιατί ὅταν φτάσουν σὲ ὠριμὸ μέγεθος τὰ στρεΐδια κατορθώνουν συνήθως νὰ τ' ἀποβάλλουν. Πόσοι θησαυροὶ κοίτονται ἔτσι στὰ βάθη τῶν ὠκεανῶν!

Σήμερα, ἡ ἀλιεία τῶν μαργαριταριῶν στὸν Περσικὸ Κόλπο ἔχει παρακμάσει. Ὅχι γιατί τὰ μαργαριτάρια ἔχουν χάσει τὴν ἀξία τους, ἀλλὰ γιατί οἱ φτωχοὶ Ἰθαγενεῖς βρίσκουν ἀποδοτικότερες ἀπασχολήσεις ὡς ἐργάτες τῶν πετρελαιοπηγῶν. Τὸ 1930 ξεκινούσαν κάθε μέρα 400 καΐκια γιὰ τὸ ψάρεμα τῶν μαργαριταριῶν. Σήμερα, δὲν ξεκινοῦν παρὰ μόνον ἑβδομήντα.

Ο "ΦΑΟΥΣΤ",

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 11

κετὰ ὠραία ποιήματα — πρὸ πάντων ἐρωτικά, γιατί ὁ Γκαίτε ἦταν πάντοτε, ἀπὸ ἐφηβὸς ὡς πρὸ βαρεῖα γεράματα τοῦ ἐρωτευμένου κι' ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν ἔρωτα. Ἔχεν ἤδη ἀρχίσει νὰ γράφῃ τὸν «Φάουστ». Τὸ 1773 ἐμφανίζεται σὰν ἄστρο πρῶτου μεγέθους στὸ λογοτεχνικόν ὄριζοντα μετὰ τὸ δρᾶμα «Γκαίτε φὸν Μπερλίχγκεν». Κεντρικὸ πρόσωπο τοῦ ἔργου εἶναι ἕνας εὐγενὴς τὸν Μεσαίωνα, ὁ Γκαίτε, ποὺ προσχωρεῖ στοὺς χωρικούς σὲ μιὰν αὐτὴ ἐπανάσταση. Τὸ δρᾶμα αὐτό, μετὰ τὴν ῥωμαλεότητα, τὴν καινοτομία τοῦ στὴ μορφὴ καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν προσήλωσίν του στὸ ἰδανικὸ τῆς ἐλευθερίας, ἦταν τὸ σημαντικότερο ἔργο τῆς ἐποχῆς τοῦ στὴ Γερμανία. Ἀκολούθησε τὸ πασίγνωστο μυθιστόρημα «Βέρθερος». Ἡ ῥομαντικὴ αὐτὴ ἱστορία ἐνὸς νέου ποὺ εἶναι αὐτοκτονεῖ, ἔκανε ὅλη τὴν Εὐρώπην νὰ κλάψῃ. Πολλοὶ νέοι τῆς ἐποχῆς μιμήθηκαν τὸν Βέρθερο κι' αὐτοκτονήσαν γιατί εἶχαν αὐτὴν ἐπὶ τὸν ἔρωτά τους. Ὁ «Βέρθερος» ἦταν — ἐκτὸς ἀπὸ τὴν αὐτοκτονία — ἕνα ἐπεισόδιο ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ ἴδιου τοῦ Γκαίτε, ποὺ εἶπε κάποτε ὅτι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ἦσαν ἐπὶ σπασμάτα μιᾶς μεγάλης αὐτοβιογραφίας.

Ὁ «Ὀλύμπιος»

Ο ΝΕΑΡΟΣ Δούκας τῆς Βαϊμάρης ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Γκαίτε καὶ τὸν κάλεσε στὴν Αὐλὴ τοῦ τὸ 1775. Μολονότι ἡ Βαϊμάρη ἦταν ἕνα μικρὸ δουκάτο μετὰ 100.000 κατοίκους καὶ μολονότι ἡ πρωτεύουσα ἦταν μιὰ ἀπομονωμένη κομόπολη μετὰ 9.000 κατοίκους, ὁ Δούκας Κάρολ Αὐγουστος κατόρθωσε νὰ τὴν κάνει τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς Γερμανίας, συγκεντρώνοντας στὴν Αὐλὴ τοῦ τοὺς κορυφαίους συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς, ὅπως τὸν Γκαίτε, τὸν Βήλντ, τὸν Χέρντερ καὶ τὸν Σίλλερ. Ὁ Γκαίτε ἐγκαταστάθηκε μόνιμα στὴ Βαϊμάρη, ὅπου ἀνέλαβε διάφορα κρατικὰ καθήκοντα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσαν πολὺ καὶ ἐπιβράδυναν τὴν λογοτεχνικὴ παραγωγή του. Ἀργότερα ὁ Γκαίτε ἔκανε τὸ ταξίδι στὴν Ἰταλία (1786 — 1788) τὸν ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὴν ῥομαντικὴ ἐπίδραση τοῦ Χέρντερ καὶ τὸν ἔφερε σὲ μιὰ μορφὴ κλασικισμοῦ. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ καθρεφτίστηκε σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ θεατρικὰ ἔργα ποὺ ἔγραψε τότε. Ὁ «Εὐγκμοντ», ἕνα δρᾶμα σὲ πρῶτα μετὰ κύριο πρόσωπο ἕνα ἡρώα τῆς Ὀλλανδίας στὴν ἐπανάσταση

«Ἐνας πατέρας τρομερὰ τσιγκούνης, ἔλεγε στὴν κόρη του ποὺ ἦταν σὲ ὄρα γάμου καὶ φυσικὰ ἐπρόκειτο νὰ τοῦ ξεκολλήσῃ τὴν σχετικὴ προίκα.

— Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, κόρη μου, λέει πὼς ὅποιος παντρεύεται κάνει καλὰ, ἀλλὰ καὶ ὁ ποῖος δὲν παντρεύεται κάνει ἀκόμα καλύτερα.

— Πατέρα, τοῦ ἀπάντησε ἡ κόρη, ἐμεῖς ἂς κάνουμε τὸ καλὸ καὶ ὅποιος μπορεῖ ἂς κάνει τὸ καλύτερο!

κατὰ τῆς Ἰσπανίας, σημειώνει τὴν ἐτάραξη ἀπὸ τὸ ῥομαντισμὸν στὸν κλασικισμό. Ἡ «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» εἶναι ἕνα ἔμμετρο κλασικὸ δρᾶμα. Τὸ ἴδιο ὁ «Τάσσο» (1790) μετὰ τὸν περίφημο Ἰταλὸ ἐπικὸ ποιητὴ Τορκονάτο Τάσσο.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ὁ Γκαίτε ἔζησε στὴ Βαϊμάρη μιὰν ἡσυχὴ ζωὴ. Ἐγκατέλειψε τὰ περισσότερα ἐπίσημα καθήκοντά του, ἀλλὰ ἐμείνε διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς Αὐλῆς. Ἡ στενὴ καὶ γόνιμη φιλία του μετὰ τὸν Σίλλερ, ποὺ ἀρχισε τὸ 1794, διατηρήθηκε ὡς τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου τὸ 1804. Ὁ γάμος τοῦ Γκαίτε μετὰ τῆς Χριστιάνας Βούλφινους τὸ 1816 νομιμοποίησε ἀπλῶς ἕνα σύνδεσμο 17 ἐτῶν. Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ ὁ Γκαίτε ἦταν ἕνα ἀπομονωμένο καὶ κάπως μοναχικὸ πρόσωπο, ποὺ εἶχε κερδίσει παγκόσμια φήμη, ἐκτίμησι καὶ θαυμασμό, ἀλλὰ χωρὶς κερμὶ ἀληθινῆς φιλίας, ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπάρχει μόνο μετὰ τῶν ἴσων. Ὁ Γκαίτε δὲν εἶχε φίλους κι' οἱ σύγχρονοί του τὸν θεωροῦσαν ἕνα «Ὀλύμπιο» ποὺ κύτταξε ἀπὸ τὰ ἀπρόσιτα ὕψη τοὺς μικροῦποθέσεις μας μετὰ ἐπιείκεια, ἀλλὰ καὶ ἀδιαφορία.

Τὸ τεράστιο ἔργο του

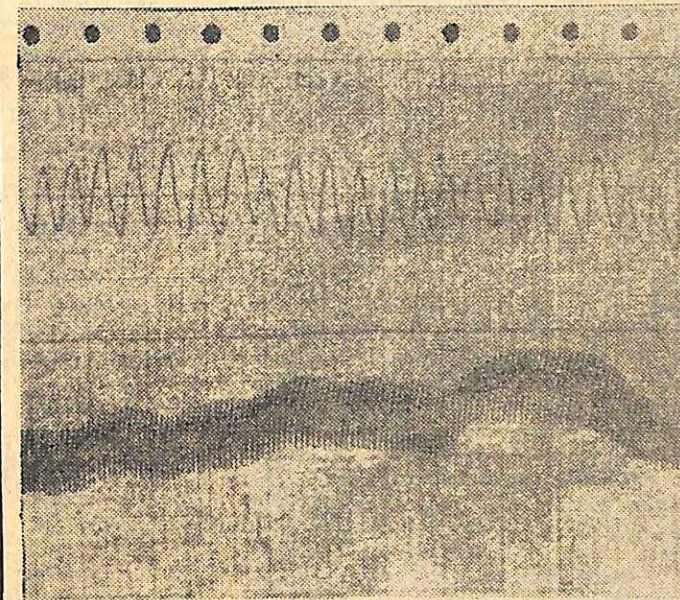
ΤΑ πραγματικὰ συμβάντα τῶν τελευταίων ἑσπέρων τῶν ἡσυχῶν ἦσαν ἡ δημιουργικὴ ἐργασία του. Ἐνα μυθιστόρημα — ἀπὸ τὸ κορυφαῖο ἔργα του — ποὺ παρουσιάζουν τὸ θέατρο τῶν ἐκπαιδευτικῶν δυνάμεων, τὰ χρόνια μαθητείας τοῦ Βίλχελμ Μάιστερς (1745 — 96) εἶχε τὴ συνέχεια τοῦ «Χρόνια Ταξιδίου τοῦ Βίλχελμ Μάιστερς» (1821 — 29). Τὸ 1798 ἐκδόθηκε τὸ κλασικὸ ρομάν ποὺ ἀφηγεῖται μιὰ ζωὴ κι' ἀγάπην σὲ χωριό. Τὰ τελευταῖα εἰκοσι χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ ὁ Γκαίτε ἀπασχολήθηκε στὸ γράψιμο μιᾶς αὐτοβιογραφίας μετὰ τὸν τίτλο: «Ἀπὸ τὴ ζωὴ μου, Ποίησιν κι' Ἀλήθειαν» (1811 — 33). Τὸ 1819 εἶναι ὁ χρόνος τοῦ «Ντιβανιού», λυρικών ποιημάτων ποὺ μένουν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα τοῦ Γκαίτε. Ἡ φλέβα ποὺ ἔκανε τὸν Γκαίτε ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους λυρικοὺς ποιητὲς ὅλων τῶν αἰώνων διατηρήθηκε ζωντανὴ ὡς τὰ γεράματα του καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα κομμάτια τοῦ «Δεύτερου Φάουστ», ποὺ γράφθηκαν λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του, εἶναι λυρικά.

Πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του ὁ Γκαίτε εἶχεν ἀναγνωρισθεῖ, ὅχι μόνο στὴ Γερμανία, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλες τὰς χώρες, σὰ μιὰ ἀπὸ τὰς μεγάλες φυσιογνωμίας τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας. (Καὶ ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι πρῶτος αὐτὸς χρησιμοποίησε τὸν ὄρο «παγκόσμια λογοτεχνία»). Τὰ ἔργα του μεταφράστηκαν, ὅσο ζοῦσε ἀκόμα, ἀπὸ κορυφαίους ξένους λογοτέχνες καὶ ποιητὲς, ὅπως ὁ Οὐάλτερ Σκόττ, ὁ Καρλάιλ, ὁ Ζεράρ ντε Νερβάλ καὶ διαβάζονταν σ' ὅλοκληρο τὸν πολιτισμένον κόσμον. Σήμερα ἀναγνωρίζεται γενικά, ὅτι ὁ Γκαίτε εἶναι ὁ τελευταῖος χρονολογικὰ λογοτέχνης ποὺ μπορεῖ νὰ τοποθετηθεῖ στὴν κορυφὴ μαζί με τοὺς μέγιστους — τὸν Ὀμηρον, τὸν Δάντην, τὸν Σαίξπηρ — καὶ ὅτι ὁ «Φάουστ» του εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ὑπέρτατα δημιουργήματα τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΟΠΟΥ ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΚΑΙ Ο ΠΟΝΗΡΟΣ ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ...

Ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ψεύδεται χτυπάει πιὸ γρήγορα, οἱ ἀρτηρίες του διαστέλλονται, οἱ παλάνες του ἰδρώνουν. Παρὰ τίς ἀπίστευτες δυνατότητες τῆς ἀνδρῶπινης ὑποκρισίας ἢ «μηχανῆς τῆς ἀλήθειας» ἀνιχνεύει τὸ ψέμα καλύτερα ἀπὸ τὸν πιὸ πονηρὸ ἀνακριτὴ. Ἡ «μηχανὴ τῆς ἀλήθειας» ἀντιμετωπίζει τὴν ἐχθρότητα τοῦ κοινοῦ — βασισμένη σὲ ἡθικὰ ἐπιχειρήματα — ἀλλ' ἔχει ἐπικρατήσει στὴ συνείδηση τῶν ἐγκληματολόγων, τῶν ἀνακριτῶν καὶ τῶν ἀστυνομικῶν. Χρησιμοποιεῖται ὅλο καὶ πιὸ συχνὰ στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴν Εὐρώπην. Ἀλλ' οἱ ἀνδρωποὶ δὲν βλέπουν εὐχαρίστως νὰ τοὺς ἀφαιρεῖται τὸ δικαίωμα νὰ λένε πότε — πότε κανένα ψέμα...

τα, σὲ μιὰ τριπλὴ καμπύλη, πάνω στὴν ταινία τῆς μηχανῆς. Μηχανὲς τῆς ἀλήθειας χρησιμοποιοῦνται σὲ πολλὲς χώρες τοῦ κόσμου — συχνὰ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, λιγώτερον συχνὰ στὴν Εὐρώπην. Οἱ ἐπιθέσεις ποὺ ἀντιμετωπίζαν κι' ἐσκόλουθον ν' ἀντιμετωπίζουν, στηρίζονται κυρίως σὲ ἡθικὰ

ΤΟ "ΜΗΧΑΝΗΜΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ",

ΟΠΩΣ τόσες ἄλλες μεγάλες ιδέες — ἀπὸ τῆς μηχανῆς ἐσωτερικῆς καύσεως ὡς τοὺς διαπλανητικούς πυραύλους — ἡ ἰδέα τῆς μηχανῆς ποὺ ἀποκαλύπτει τὸ ψέμα, ἢ τῆς «μηχανῆς τῆς ἀλήθειας», ὅπως ἔχει ἐπικρατήσει νὰ λέγεται, ἀνάγεται στὸν 19ο αἰῶνα. Οἱ ἐγκληματολόγοι ὅλου τοῦ κόσμου, γνωρίζουν καὶ σέβονται τ' ὄνομα τοῦ διδάσκαλου Ἰταλοῦ καθηγητῆ Λομπρόζο. Οἱ ἐγκληματολογικὲς θεωρίες του, στὸ σύνολό τους, ἔχουν πέσει σήμερα σὲ ἀχρηστία, ἀλλὰ μιὰ τοῦλάχιστον ἰδέα του ἐπέζησε γιὰ νὰ τεθεῖ σ' ἐφαρμογὴ στὸν 20ὸν αἰῶνα: Ἡ ἰδέα τῆς «μηχανῆς τῆς ἀλήθειας».

Ὁ Λομπρόζο σκέφθηκε πρῶτος, τὸ 1895, νὰ παρακολουθεῖ τὴν ἀρτηριακὴν πίεση τοῦ ὑπόπτου ποὺ ἀνακρίνεται. Ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ψεύδεται, χτυπάει πιὸ γρήγορα, οἱ ἀρτηρίες του διαστέλλονται. Ὁ πιὸ πονηρὸς ἀνακριτὴς, δὲν θὰ μπορούσε νὰ διακρίνῃ τίποτα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ κατηγορουμένου γιατί, ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι πιστεύεται κανένα φυσιολογικὸ φαινόμενο δὲν ἀποκαλύπτει τὸ ψέμα στοὺς μύς τοῦ προσώπου. Οἱ ἀστυνομικοὶ καὶ οἱ ἀνακριτὲς ὅλου τοῦ κόσμου, ἔχουν πικρὴ πείρα ἀπὸ τῆς ἀπίστευτες δυνατότητες τῆς ἀνθρώπινης ὑποκρισίας.

Ἀλλ' ἡ θελὸνα τοῦ μανόμετρου ποὺ συνδέεται μετὰ τὸ περιβραχιόνιο, ἀπατάται πολὺ πιὸ δύσκολα. Στὴν παραμικρὴ ὕψωση τῆς ἀρτηριακῆς πίεσεως, ἡ θελὸνα πάλλεται, πάλλεται χωρὶς οἰκτο... Οἱ παλμοὶ τῆς θελόνας τοῦ μανόμετρου καταγράφονται αὐτόματα σὲ μιὰ χάρτινη ταινία, ποὺ ξετυλίγεται σιγὰ - σιγὰ. Καὶ ἡ τελασμένη γραμμὴ, πάνω στὴν ταινία, σημαίνει: «Φοβάμαι, λέω ψέματα, φοβάμαι, λέω ψέματα...».

Ἠθικὰ προβλήματα

ΑΥΤΗ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς μεθόδου ποὺ φαντάστηκε ὁ Λομπρόζο. Ἀργότερα, ἄλλοι ἐπιστήμονες σκέφθηκαν νὰ καταμετρήσουν τὴν ὑγρασία τῆς παλάμης τοῦ ἀνακρινόμενου, γιατί κάθε συγκίνηση ἐρεθίζει ἐλαφρὰ τοὺς ἰδρωτογόνους ἀδένες. Καὶ ἡ ἐκκρίση τοῦ ἰδρώτα μετράται πολὺ εὐκόλα στὶς παλάμες.

Οἱ σύγχρονοι μηχανεῖς τῆς ἀλήθειας, εἶναι μιὰ σύνθεσις τῶν τριῶν αὐτῶν μεθόδων ποὺ βασίζονται σὲ ἰσάριθμα φυσιολογικὰ φαινόμενα: Τὴν ἀρτηριακὴν πίεση, τοὺς παλμούς τῆς καρδίας καὶ τὴν ἐπίδραση τῆς παλάμης. Ὅλα καταναπόφον

ἐπιχειρήματα: Ἡ χρῆση τῆς μηχανῆς, προσβάλλει τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀτόμου. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερος ν' ἀποκαλύψῃ ἢ νὰ κρύψῃ τὴν ἀλήθειαν. Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ τὴν ἀποσπάσει, κανεὶς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ εἰσβάλλῃ στὰ ἄδυτα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Ἔτσι, ὅπου ἡ χρῆση τῆς μηχανῆς τῆς ἀλήθειας ἔχει ἀναγνωρισθεῖ ὡς ἀνακριτικὴ μέθοδος, ἀπαιτεῖται πάντα ἡ ἀδεία τοῦ ἀνακρινόμενου.

Ὡστόσο, ἂν τεθοῦν κατὰ μέρος οἱ ἡθικὲς ἀντιρροήσεις, κανεὶς δὲν ἀμφισβητεῖ σοβαρὰ τὴς δυνατότητές της. Ἡ «μηχανὴ τῆς ἀλήθειας» ἔχει πιά ἐπικρατήσει στὴ συνείδηση τῶν ἐγκληματολόγων, τῶν ἀνακριτῶν, τῶν ἀστυνομικῶν. Πολὺ συχνά, οἱ ἴδιοι οἱ κατηγορούμενοι ζητοῦν νὰ υποβληθοῦν σὲ ἀνάκρισιν μετὰ τὴν μηχανὴ τῆς ἀλήθειας. Ἐχουν γράφῃ ἀμέτρητα συγγράμματα γιὰ τὰ κατωρθώματα καὶ τὰ μειονεκτήματα τῆς μηχανῆς. Γιατὶ ἡ μηχανὴ τῆς ἀλήθειας ἔχει καὶ μερικὰ μειονεκτήματα, ὅπως θὰ ἰδοῦμε.

Τὰ μειονεκτήματα

ΕΙΝΑΙ λοιπὸν ἀλάνθαστη ἡ μηχανὴ τῆς ἀλήθειας, ὅχι πάντα. Ἐσκέπεται τὸ ψέμα στὰ 90% τῶν περιπτώσεων. Στὰ ὑπόλοιπα 10% τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀβέβαιο. Ὁ ἀνακριτὴς δὲν μπορεῖ νὰ ξέρῃ μετὰ σιγουριά, ἂν ὁ κατηγορούμενος λέει ἀλήθειαν ἢ ψέματα. Ἀπὸ αὐτοῦ σὲ αὐτοῦ, οἱ διαφορὲς ἰδιοσυγκρασίας εἶναι σημαντικὲς, ὅπως καὶ ἀπὸ φυλὴν σὲ φυλὴν. Λένε π.χ., ὅτι οἱ ἐυερεθίστοιμοι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, δὲν ἐκδηλώνουν καμμιὰ φυσιολογικὴ ἀντίδρασιν στὴν ἀλήθειαν ἢ στὸ ψέμα. Ἡ φυσικὴ τους ἀπάθεια, κάνει τὸν ἐσωτερικὸν τοὺς κόσμον ἀνεξίτηστο.

Ἀλλὰ τὸ μικρὸ ποσοστὸ ἀπετυχίας τῆς μηχανῆς τῆς ἀλήθειας, δὲ μειώνει τὴν ἀξία της. Στὴ μεγάλη πλειονότητα τῶν περιπτώσεων ἡ κρίσις της εἶναι ἀσφαλὴς. Οὐτε τὰ ὅρια τοῦ χρόνου δὲν τὴν ἐνοχλοῦν: Μπορεῖ ν' ἀποκαλύψῃ τὴν ἀμάρτιαν τοῦ ἀνθρώπου, μικρὴς ἢ μεγάλης, ἐπειτα ἀπὸ εἰκοσι ἢ τριάντα χρόνια. Καὶ εἶναι μιὰ πορήγορη διαπίστωση ὅτι ἕνα τόσο μεγάλο ποσοστὸ ἀνθρώπων, ἔχουν κρυμμένα, στὰ μύχια τῆς ψυχῆς τους, τὰ συνασθήματα τῆς ντροπῆς καὶ τῆς ἐνοχῆς, ποὺ ἂν δὲν ἐκφράζονται στὸ πρόσωπό τους, ἐκφράζονται ὁμοῦς στὸ νευρικὸν τρεμουλιασμὸν τῆς θελόνας πάνω στὴ χάρτινη ταινία.

Τὸ μεινεκτήμα τῆς «μηχανῆς τῆς ἀλήθειας», εἶναι ὅτι ὁ χειρισμὸς της χρειάζεται ἄκρα εὐειδέση. Αὐτὸς ποὺ θὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ δὲν ἀρκεῖ νὰ ξέρῃ μονάχα τὸ μηχανισμό

της. Πρέπει να έχει και γνώσεις ψυχολογίας και, συγχρόνως, μια πλήρη γνώση της υποθέσεως που βρίσκεται στο στάδιο της ανακρίσεως, όπως και του χαρακτήρα και της ψυχασυνθέσεως των κυριότερων υπόπτων. Είναι αλήθεια ότι «το ψέμα δέ φθείρεται», όπως είπε ένας μεγάλος ψυχολόγος. Μπορεί κανείς να θέτει το ίδιο ερώτημα επί χρόνια: "Αν ο ανακρινόμενος λέει ψέματα, ή δελόνα της μηχανής θα πάλλεται ομοίμορφα σε κάθε καινούργιο ψέμα. Πρέπει όμως τα ερωτήματα να τεθούν με ώριμο σύστημα, αλλιώς το αποτέλεσμα δε θα είναι αδιάδλητο.

Ειδικευμένοι χειριστές

Η ΣΥΝΤΑΞΗ του ερωτηματολογίου, είναι το πιο δύσκολο μέρος της δουλειάς. Τα ερωτήματα πρέπει να διατυπωθούν έτσι, ώστε η απάντηση να μπορεί να είναι ένα ξεκάθαρο «ναι» ή «όχι». Συνήθως συντάσσονται τρία ερωτηματολόγια, με δέκα ερωτήσεις το καθένα.

"Ας πάρουμε το παράδειγμα μιάς πολύκροτης υποθέσεως, που εξιχνιάσθηκε πρόσφατα στην Έλβετία με τη μηχανή της αλήθειας. (Είναι μια από τις σπάνιες φορές που χρησιμοποιήθηκε η μηχανή στην Έλβετία. Ολόκληρος ο έλβετικός Τύπος είχε κηρυχθεί εναντίον της, αλλά ο ίδιος ο κατηγορούμενος ζήτησε να υποβληθεί στην ανακριτική αυτή μέθοδο).

Σ' ένα πλούσιο σπίτι στα περίχωρα της Γενεύης, ένα μωρό βρίσκεται με σπασμένο το κεφάλι στην κούνια του. Υπάρχουν έπτά υποπτοι, όλο το προσωπικό του σπιτιού, αλλά όλοι αρνούνται την ένοχή τους. Οι περισσότερες υποψίες βαρύνουν τον Μάριο Μπρένο, τον υπηρέτη.

Ο μόνος ειδικευμένος χειριστής της μηχανής της αλήθειας στην Έλβετία, ο κ. Μύλλερ, ακολουθούσε το εξής σύστημα (που στις γενικές γραμμές του, είναι τυπικό για όλες τις περιπτώσεις): Αρχικά παρακαλούσε μιά υποθετική αναπαράσταση του εγκλήματος, στην οποία έλαβαν μέρος όλοι οι υποπτοι. Κατόπιν συνέταξε τα ερωτηματολόγια του και κάλεσε τους υποπτους, έναν - έναν χωριστά, να καθίσουν στην πολυθρόνα, απέναντι στη μηχανή της αλήθειας. Τελυταίος πέρασε ο κυριώτερος ύποπτος, ο υπηρέτης.

Ο χειριστής της μηχανής αρχίζει με μια φιλική συζήτηση με τον ανακρινόμενο (είναι μέρος του συστήματος). Προσπαθεί να τον καθησυχάσει, του εξηγεί τη λειτουργία της μηχανής, του δείχνει τα σχεδιαγράμματα πάνω σε μια ταινία...

Πονηριές της ανακρίσεως

ΣΤΗΝ πραγματικότητα, αυτή η «φιλική» συζήτηση, αντί να καθησυχάσει τον ανακρινόμενο, έπιτείνει την αγωνία και τη νευρική του κατάσταση. Κατόπιν, ο χειριστής ζητάει από τον ανακρινόμενο να δώσει το σακάκι και το πουλόβερ του. Εκείνος υποκρίνεται, αλλά αρχίζει να σκέπτεται, ότι όλα αυτά είναι πολύ επικίνδυνα. "Αν είναι ένοχος έχει, βέβαια, λόγους ν' ανησυχεί. "Αν είναι άθωος, φοβάται μήπως ή ταραχή του τον εμφανίσει ως ένοχο. "Αλλά σ' αυτό το σημείο οι φόβοι του είναι άδύνατοι: "Η μηχανή δε μετράει το ύψος των φυσιολογικών αντιδράσεων. Δείχνει απλώς τη σχετική διαφορά μεταξύ της αντίδρασεως στο ψέμα και της αντίδρασεως στην αλήθεια. "Αν ή συγκίνηση του ανακρινόμενου είναι ζωηρή, και τα δυο αυτά μεγέθη θα είναι ύψωμένα. "Αλλά θα υπάρχει πάντα μια διαφορά ανάμεσα στο ψέμα και στην αλήθεια. "Η ανάκριση, άλλωστε, αρχίζει πάντα με μερικές ανώδυνες ερωτήσεις, όπως: «Καπνίζετε;» «Είστε παντρεμένος;» κλπ. "Η αντίδραση στις απλές αυτές ερωτήσεις χρησιμεύει σά σημείο συγκρίσεως με τις άλλες, τις αληθινά σημαντικές.

Ο ανακρινόμενος φοράει τώρα ένα ειδικό φουσκωμένο σαμπρέλλας γύρω στο στήθος του και ένα έλαστικό περιβραχιόνιο στο άριστερό του μπράτσο. Αυτά χρησιμεύουν για τη μέτρηση των παλμών της καρδιάς και της αρτηριακής πίεσεως. Τον σφίγγουν και τον στενοχωρούν. "Αλλά πιδ δυσάρεστη είναι ή μεταλλική σφαίρα που κρατάει στο δεξί του χέρι: Είναι το γαλβανόμετρο που μετράει την επίδραση της παλάμης του.

Το ερωτηματολόγιο

ΚΑΙ το παιχνίδι αρχίζει. "Η πρώτη ερώτηση, που θα χρησιμεύσει ως σημείο συγκρίσεως, δε χωράει ψέμα:

— Ονομάζεστε Μάριο Μπρένο;

— Ναι...

Ο ανακρινόμενος έχει γυρισμένη την πλάτη στη μηχανή. Ο χειριστής δεν έχει ανάγκη να παρακολουθεί το πρόσωπό του. "Η ταινία της μηχανής είναι πιδ σύγυρη.

— Είσαθε τριανταπέντε χρονών;

"Ακόμα μια ακίνδυνη ερώτηση. Αυτή είναι ή πραγματική ηλικία του ανακρινόμενου και ή απάντηση δεν μπορεί παρά να είναι καταφατική. "Αλλά οι ακίνδυνες ερωτήσεις αυξάνουν την αγωνία του ιδίως όταν έχει την πρόθεση να πει ψέματα στα επικίνδυνα σημεία.

— Μπήκατε στο δωμάτιο του μωρού τη νύχτα τιδ έγκληματος;

Ο Μάριο Μπρένο, φυσικά, απαντάει «όχι». "Η μηχανή έδειξε ότι δεν είπε ψέματα. Είπε όμως πραγματικά την αλήθεια; "Ενα από τα σπουδαιότερα εμπόδια που αντιμετωπίζει ή μηχανή είναι ή άτελης γνώση της υποθέσεως. Στην περίπτωση του εγκλήματος της Γενεύης, ή αστυνομία δεν είχε κατορθώσει ν' ανακαλύψει ούτε τ' όπλο του εγκλήματος, ούτε τα κίνητρα. "Ετσι, τα ερωτηματολόγια που συντάσσει ο χειριστής είναι κατ' ανάγκην άτελη. "Όταν όλες οι λεπτομέρειες του εγκλήματος είναι γνωστές, ο ανακρινόμενος είναι δύσκολο να μείνει άσυγκίνητος.

Τα συμπεράσματα της μηχανής της αλήθειας δεν έπιτρέπεται σε καμιά περίπτωση να θεωρηθούν ως αποδείξεις ένοχής ή αθωότητος. Προσφέρουν, όμως, πολύτιμες ενδείξεις στην ανάκριση, που οδηγούν συχνά στη διαλεύκανση σκοτεινών υποθέσεων. "Η μηχανή της αλήθειας, άλλωστε, μ' όλο που γεννήθηκε ως ιδέα στο πνεύμα ενός μεγάλου εγκηματολόγου πρίν από μισόν αιώνα, βρίσκεται ακόμα στα πρώτα της βήματα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σύντομα θα φθάσει στην απόλυτη τελειότητα. Μόνο που δεν είναι βέβαιον αν ή έπιστημονική εξέλιξη πρὸς αυτή την κατεύθυνση είναι εύχρηστη ή δυσάρεστη. Είναι φανερό πὸς οί άνθρωποι δε θα ίδουν εύχαρίστως να τους αφαιρείται το δικαίωμα να λένε πότε - πότε κανένα ψέμα...

ΣΟΛΟΜΩΝ ΛΕΦΣΕΤΣ

Μια από τις ισχυρότερες διάνοιες της εποχής μας. Ρωσικής καταγωγής, ο Λέφσετς σπούδασε στη Γαλλία κι έπειτα εγκαταστάθηκε — το 1905 — στις "Ηνωμένες Πολιτείες, όπου ένα άτύχημα τον έκανε να χάσει και τα δυο χέρια του. Αφιερώθηκε τότε στα μαθηματικά και γρήγορα έγινε ένας από τους κορυφαίους μαθηματικούς του κόσμου. Τώρα, σε ηλικία 75 ετών, είναι ο μαθηματικός έγκέφαλος της αμερικανικής προσπάθειας για την κατάκτηση του διαστήματος.

Ο ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΤΟΥ ΥΠΟΣΥΝΕΙΔΗΤΟΥ

Συχνά χονδροειδώς έκλαϊκευμένη, παραμορφωμένη ως τη γελοιοποίηση, έπιστρατευμένη για να καλύψει τις χειρότερες καταχρήσεις, ή ψυχινάλυση, με τα προτερήματα και τα έλαττώματά της, έχει μεταβάλει ριζικά τον τρόπο του σκέπτεσθαι του σύγχρονου ανθρώπου.

ΤΟΥ ΚΛΩΝΤ ΕΝΤΕΛΜΑΝ

ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ

ΦΡΟΥΪΔ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ του 1930. "Η σκηνή στο σπίτι του Σιγισμούνδου ΦρούΪδ, σ' ένα στενό δρόμο της Βιέννης, όπου συγκεντρωνόταν τακτικά μια μικρή ομάδα φίλων και μαθητών του. "Ενας νεαρός γιατρός, ο Νούμπεργκ, διάβασε μια καινούργια διατριβή του, τη «Θεωρία των Νευρώσεων». Μόλις τελείωσε ή ανάγνωση, ο παρευρισκόμενος στράφηκε πρὸς το μεγάλο δάσκαλο περιμένοντας τις αντιδράσεις του.

Ο δημιουργός της ψυχανάλυσεως, έμενε για λίγο σκεπτικός. "Επειτα ρώτησε:

— "Εχετε δει στο μουσείο τον περίφημο πίνακα που παριστάνει τον "Άγιο "Ιερώνυμο και το διάβολο; "Ο διάβολος στέκεται πίσω από τον άγιο και του προσφέρει πανάκριβα υλικά για να χτίσει μια εκκλησία. Προσπαθεί να τον βάλει σε πειρασμό. "Ανάμεσα στον Νούμπεργκ και σε μένα, ποιος είναι ο άγιος και ποιος είναι ο διάβολος;

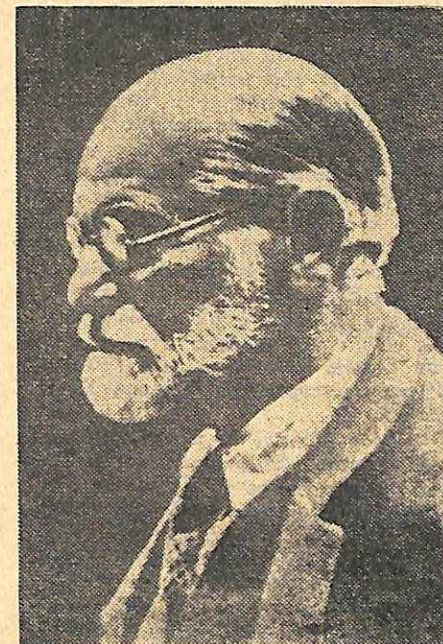
Φυσικά, όλοι προσπάθησαν να φανούν ευγενικοί πρὸς το σεβάσμιο δάσκαλο:

— Είσαθε ο "Άγιος "Ιερώνυμος και ο Νούμπεργκ είναι ο διάβολος.

— "Όχι, απάντησε ο ΦρούΪδ, δεν καταλάβατε τίποτα. "Ο διάβολος είμαι εγώ. Οί άλλοι θα χτίσουν οικοδομήματα με τα υλικά που τους προσφέρω...

"Ο ΦρούΪδ έδωσε τον όρισμό του έαυτού του, ή μάλλον τον όρισμό που του έδινε ή καλή κοινωνία της Βιέννης, εδώ και σαράντα χρόνια. Στο τέλος του περασμένου αιώνα, την εποχή που ή γνώση των παρασκηνίων της ανθρώπινης ψυχής θρискόταν ακόμα στα πρώτα ψηλαφήματα, ο ΦρούΪδ είχε θεωρηθεί σαν ενσάρκωση του διαδόλου. Γιατί μονάχα ο Σατανάς θα μπορούσε να ξεσκεπάσει και να εξαπολύσει τις σκοτεινές δυνάμεις του ενστίκτου σ' έναν κόσμο πύ προσπαθούσε με κάθε τρόπο να πιστέψει στον όρθολογισμό.

"Ο ΦρούΪδ είχε αποκαλύψει τη σημασία του υποσυνείδητου στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Είχε αποδείξει ότι ή Ισοροπία της σεξουαλικής ζωής, ήταν απαραίτητη για την ψυχική και τη σωματική υγεία των ανθρώπων. Καί, φυσικά, κανείς δεν του συγχωρούσε το ξεσκεπάσμα των πραγμάτων που άλλοι αγνόζονταν άπεγνωσμένα να κρατήσουν στο σκοτάδι. Στα μάτια της κοινωνίας, όπως και του έπιστημονικού κόσμου, ο ΦρούΪδ ήταν ένας διεστραμμένος δαίμο-

Οί δάσκαλοι σήμερα, ξέρουν ότι πρέπει να δείχνουν έπεικία και κατανόηση στη ζωρότητα των άγοριών που περνούν από την κρίση της έφηβείας. "Αλλά δεν ξέρουν πάντα ότι τις ιδέες αυτές τις όφειλουν στον ΦρούΪδ.

Συχνά χονδροειδώς έκλαϊκευμένη, παραμορφωμένη ως τη γελοιοποίηση, έπιστρατευμένη για να καλύψει με το μανδύα της έπιστημονικότητας τις χυδαιότερες καταχρήσεις, ή ψυχινάλυση, με τα προτερήματα και τα μειονεκτήματά της, έχει μεταβάλει ριζικά τον τρόπο του σκέπτεσθαι του σύγχρονου ανθρώπου.

★

ΥΠΑΡΧΟΥΝ δυο ΦρούΪδ: "Ο πρώτος είναι ο ΦρούΪδ των βιογραφικών λεξικών, ή εικόνα που ο ίδιος θέλησε να δώσει για τον έαυτό του. "Ο άλλος είναι ο μουτικός ΦρούΪδ, ή βαθεία περίπλοκη, σχεδόν αντίφατική, συχνά άκατανόητη προσωπικότητα, για την οποία οί σύγχρονοι του δεν έμαθαν ποτέ τίποτα.

Γεννήθηκε το 1856, από έβραίους γονείς στο Φράνκμπεργκ της Μοραβίας. Σε ηλικία τεσσάρων ετών ήρθε με τους γονείς του στη Βιέννη. Σπούδασε Ιατρική, παντρεύθηκε το 1886 σε ηλικία τριάντα ενός ετών. Δημοσίευσε εκατό περίπου μελέτες και διδλία που μεταφράστηκαν σε όλες τις γλώσσες του κόσμου. Έφυγε από την Αυστρία το 1938, λίγο μετά το "Ανσλους, και πέθανε στο Λονδίνο ένα χρόνο αργότερα από καρκίνο.

Αυτή είναι ή έπίσημη βιογραφία του, άπολύτως ακριβής στα γεγονότα και στις ήμερομηνίες. "Αλλ' ή εικόνα του μουτικού ΦρούΪδ είναι διαφορετική. Μια μέρα το 1885, μάζεψε όλα του τα άτομικά έγγραφα και το ήμερολόγιό του και τα έκαψε μεθοδικά. Αυτό θα το ξανακάνει, άλλωστε, πολύ συχνά σε διάφορους σταθμούς της ζωής του. «Χαίρομαι εκ των προτέρων που οί βιογράφοι μου θα τὰ θρύνε σκούρα», έγραψε στη μνηστή του.

"Όχτώ χρόνια αργότερα, γράφει στον Βίλελμ Φλίς, τον καλύτερο φίλο του: «Από τον καιρό που άρχισα να μελετώ το υποσυνείδητο, βάρσκα τον έαυτό μου πολύ ενδιαφέροντα. Τι κρίμα που πρέπει

νά έχουμε το στόμα μας ραμμένο για ό,τι αφορά την ιδιωτική μας ζωή...».

Ωστόσο, διηγήθηκε προφορικά στο φίλο του τα δράματα της εσωτερικής του ζωής. Το 1897 είχε προσβληθεί από μία νευρώση και προσπάθησε ν' απαλλαγεί απ' αυτήν με μίαν αυτοανάληψη. Στα γράμματά του δίνει στις γενικές γραμμές της τη μέθοδο που ακολούθησε.

Τα γράμματα αυτά — 284 τόν αριθμό — όλα ανεκτίμητης αξίας, βρέθηκαν το 1928 από τη χήρα του Βίλελμ Φλίσ, η οποία τα πούλησε σ' ένα βιβλιοπώλη του Βερολίνου. Όταν οι Ναζιστές πήραν την εξουσία, ο βιβλιοπώλης διάσθηκε να τα παραχωρήσει στην πριγκίπισσα Μαρία Βοναπάρτη, μία Γαλλίδα μαθήτρια του Φρόυδ, αντί εκατό λιρών στερλινών.

Και τότε άρχισαν οι περιπέτειες της πολυτίμης αυτής άλληλογραφίας. Η Μαρία Βοναπάρτη έφερε τα γράμματα στη Βιέννη για να ζητήσει από τον Φρόυδ μίαν άδεια δημοσιεύσεως. Ο Φρόυδ εξέμνη. Δεν ήθελε ν' ακούσει τίποτα για δημοσίευση. Προσφέρθηκε να εξαγοράσει τα γράμματα αυτά, στα οποία ξεγύμνωνε την ψυχή του. Ο ίδιος είχε κιόλας καταστρέψει όλα τα γράμματα του Φλίσ. Άλλα η Μαρία Βοναπάρτη άρνήθηκε να του τα δώσει. Τα κατέθεσε σε μία τράπεζα της Βιέννης. Κατόπιν, λίγο πριν από το 'Ανσλους, τα γράμματα μεταφέρθηκαν στη δανική πρεσβεία των Άθηνων. Έπειτα από πολλές άλλες περιπέτειες, η άλληλογραφία δημοσιεύθηκε

το 1951 στο Λονδίνο, με την άδεια των κληρονόμων του Φρόυδ. Στο μεταξύ η χήρα του Φρόυδ πέθανε και οι κληρονόμοι της ανακάλυψαν άλλα 900 γράμματα προς τη μητέρα του Μάρθα, γραμμένα όλα σε διάστημα μονάχα τεσσάρων ετών.

Έτσι, με τα στοιχεία αυτά και άλλα που ήρθαν στο φως άργότερα, αποκαταστάθηκε σιγά - σιγά η αληθινή μορφή του μεγάλου ψυχολόγου.

Ο πατέρας του Φρόυδ, ένας ύψασμα-τέμπορος από τη Μοραβία, ήταν πάνω από σαράντα χρονών όταν παντρεύθηκε σε δεύτερο γάμο τη μητέρα του Σιγισμούνδου, μία νεώτατη κοπέλλα. Από τον προηγούμενο γάμο υπήρχαν κιόλας δυο γιοί, ο Έμμανουήλ και ο Φίλιππος που ήταν είκοσιτεσσάρων και είκοσι έτών, όταν ήρθε στον κόσμο ο Σιγισμούνδος Φρόυδ. Έτσι, το παιδί βρέθηκε σε μία οικογενειακή κατάσταση πολύ παράξενη: Είχε έναν πατέρα που είχε γίνει κιόλας παππούς (όπο τον μεγάλο γιό), είχε δυο έτεροθαλείς αδελφούς που ήταν μεγαλύτεροι στην ηλικία από τη μητέρα του, είχε έναν ανήψιο γεννημένο πριν απ' το θείο του. Σε λίγο γενήθηκε ένα ακόμα παιδί, που η παρουσία του δύθηκε το μικρό Σιγισμούνδο σε μαύρη απελπισία. Ζήλευε τον αδελφό του και τον είδε με μεγάλη ανακούφιση να πεθαίνει. Άλλ' αυτό δημιούργησε στην παιδική ψυχή του συναισθήματα ενοχής από τα οποία δεν μπόρεσε ν' απαλλα-

γεί σ' όλη του τη ζωή. Ο πατέρας του ήταν αυταρχικός και τυραννικός και ο Φρόυδ αισθανόταν απέναντί του άκατανίκητη έχθρότητα.

Έτσι, όλη η κλίμακα των εσωτερικών συγκρούσεων που περιέγραψε ο Φρόυδ στα έργα του, βρίσκονταν κιόλας στη ψυχή του από τα πιο τρυφερά του χρόνια.

Στα 17 του χρόνια αποφάσισε να σπουδάσει Ιατρική. Ήταν ευφυής και φιλόδοξος και διακρίθηκε γρήγορα μεταξύ των συμμαθητών του. Λίγο άργότερα, έρωτεύθηκε με πάθος τη Μάρθα Μπερνάι, μία όραία κοπέλλα, που έπρόκειτο να γίνει γυναίκα του. Υπήρξε τόσο τυραννικά ζηλότυπος, ώστε τα συναισθήματά του τρώαζαν κι' αυτόν τον ίδιο.

Το 1885 έγινε καθηγητής της νευροπαθολογίας στο πανεπιστήμιο της Βιέννης. Είχε κιόλας δημοσιεύσει αρκετές μελέτες και είχε μαθητεύσει κοντά στο διάσημο Γάλλο ψυχίατρο Σαρκό στο Παρίσι. Ο Σαρκό είχε μία βαθιά επίδραση στον Φρόυδ. Άργότερα άρχισε να πειραματίζεται με τον υπνωτισμό, αλλά τον εγκατέλειψε γρήγορα για ν' αφοσιωθεί στην ψυχαναλυτική μέθοδο. Συνάντησε λυσσασμένες αντιδράσεις εκ μέρους του κοινού και των συναδέλφων του, αλλά σιγά - σιγά ένας κύκλος μαθητών άρχισε να σχηματίζεται γύρω του. Στις αρχές του αιώνα η ψυχολογία είχε σχεδόν όριστικά επικρατήσει.

Όταν οι Ναζιστές εισέβαλαν στην Αυστρία το 1938, ο Φρόυδ ήταν 82 ετών και ανεγνώριζτο γενικά ως μεγάλος επιστήμων. Σε πολλές πόλεις είχαν οργανωθεί ψυχαναλυτικές εταιρίες. Φοιτητές απ' όλο τον κόσμο έτρεχαν στη Βιέννη για ν' ακούσουν τις παραδόσεις του. Άλλ' από χρόνια είχε προβληθεί από καρκίνο στη σιαγόνα. Οι μέρες του ήταν μετρημένες.

Ήταν η εποχή του μεγάλου διωγμού των Εβραίων στη Γερμανία και στην Αυστρία. Ο Χίτλερ, ωστόσο, δεν τόλμησε να τον σύλλάβει, αν και τοποθέτησε φρουρούς στο σπίτι του. Ο Γκαίριγκ, ειδικός σε τέτοιου είδους συναισθηματικές ζητήσεις για να τον επιτρέψει την αναχώρησή από την Αυστρία. Δύο από τους μαθητές του, ο Έρνεστ Τζόνς και η Μαρία Βοναπάρτη, ανέλαβαν να συγκεντρώσουν το υπέρογκο ποσό που είχε ζητήσει ο Γκαίριγκ, και συνόδευαν τον Φρόυδ στο Λονδίνο. Πέθανε εκεί έπειτα από ένα χρόνο.

Πολλά όραμα έχουν γίνει στο παλιό θέατρο με τις υπερδυναμίες γλωσσικές των ήσποϊων. Στις «Δύο όρφανες» το γνωστό δράμα του Ντ' Ειερύ, κάποιος ήσποϊός, αντί να πεί:

— Έχετε ότα δια να ακούστε και όφθαλμούς δια να βλέπετε, είπε:

— Έχετε ότα δια να βλέπετε και όφθαλμούς δια να ακούσετε...

Μία άλλη πρωταγωνίστρια, στον «Γλωτοποιό του Βασιλέως» του Δημητράκου, έπρεπε να πεί τη φράση:

— Έξηλθα εκ του φωτός εις το σκότος.

Και είπε μεγαλοπρεπέστατα.

— Έξηλθα εκ του σκότους εις το φώς!

ΦΡΟΥΔΙΣΜΟΣ

(ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ)

Ο ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΥΔ θεωρεί την ανθρώπινη φύση ως ουσιαστικά διολυγκή. Το άτομο, κατά τον Φρόυδ, κυβερνάται στη συμπεριφορά του από μίαν ένστικτώδη δύαμη: τη ζωτική αρχή, που μάς ώθει σταθερά προς την άναζήτηση της απολαύσεως, της ήδονης. (Αντίθετα, η «αρχή του θανάτου» καθορίζει την επιθετικότητα μας απέναντι των άλλων).

Αυτό το πρωτόγονο ένστικτο αντί της δύναμής του από μίαν ούσιωδη ενέργεια της ψυχής: τη «λιμπίντο» (είναι μία λατινική λέξη που σημαίνει «ήδυπαθεία»). Εκδηλώνεται από τα πρώτα χρόνια της ζωής. Το βρέφος ζητάει πρωτίστως να ικανοποιήσει τις επιθυμίες του και να κρατηθεί στη ζωή.

Άλλα το παιδί (τουλάχιστον ο αγόρι) αντί της απόλαυσης από τη μητέρα του, που το θηλάζει, και τη δυσαρέσκεια από τον πατέρα του, που προσπαθεί να τα διαπαιδαγωγήσει. Έτσι, γεννιούνται τα συναισθήματα του μίσους και της αγάπης. Όμαλά στην παιδική ηλικία, τα συναισθήματα αυτά γίνονται έντια εσωτερικών συγκρούσεων (το «οιδιπόδειο σύμπλεγμα») αν εξακολουθήσουν να υπάρχουν στην ηθική ηλικία.

Οι κανόνες της συμπεριφοράς που οι γονείς επιβάλλουν στα παιδιά τους, αφομοιώνονται και εσωτερικοποιούνται υπό τη μορφή της ηθικής συνειδήσεως. Κατά τον Φρόυδ, συνεπώς, η ηθική συνείδηση δεν είναι έμφυτη, αλλά επίκτητη.

Η ανθρώπινη ψυχή χωρίζεται σε τρεις αντιφατικές δυνάμεις: 1) τη λιμπίντο, δύναμη σεξουαλικής προελεύσεως, που τείνει πάντα προς την ήδονή, 2) το εγώ, που τείνει να προσαρμόσει την ανθρώπινη συμπεριφορά προς την εξωτερική πραγματικότητα, 3) το υπερεγώ, την ηθική λογοκρισία, που είναι καρπός της παιδείσεως.

Οι συγκρούσεις που μπορεί να συμβούν ανάμεσα στις τρεις αυτές ψυχικές τάσεις, προκαλούν άνωμαλίες στη συμπεριφορά, όπως η ύστερία και οι νευρώσεις. Ωστόσο, οι εσωτερικές αυτές συγκρούσεις δεν είναι πραγματικά επιβλαβείς παρά μόνον όταν είναι όλικα ή μερικά υποσυνείδητες. Η «ψυχανάλυση» είναι ακριβώς θεραπευτική μέθοδος που αποκαλύπτει τις διαταραχές αυτές στα όνειρα, στις αθέλητες πράξεις, τις άφρημάδες και τις

έμμενες ιδέες μέσα στις οποίες εκδηλώνονται. Όταν οι εσωτερικές συγκρούσεις γίνουν συνειδητές χάνουν τη νοσηρή τους δύναμη και διαλύονται.

Μεταξύ των μαθητών του Φρόυδ που εγκατέλειψαν το φρόντισμό, χωρίς όμως να πάρουν να θεωρούνται αίρετικοί όπαδοί της ψυχανάλυσεως, ξεχωρίζουν δύο που έχουν γίνει άρχηγοί σχολής: Ο Άλφρεδος Άντλερ (Σχολή της Βιέννης) και ο Κάρολος Γιούγκ (Σχολή της Ζυρίχης).

Ο Άντλερ (1870 — 1937) πιστεύει ότι ο Φρόυδ έτόνισε υπερβολικά τη σημασία της παιδικής σεξουαλικότητας. Κατά τον Άντλερ, η σεξουαλική κακοπροσάρμογή, δεν είναι η γενεσιουργός αίτια, αλλά το σύμπτωμα της άρρώστειας. Το θεμελιώδες πρόβλημα της ανθρώπινης ζωής στρέφεται γύρω στο «σύμπλεγμα της κατωτερότητας» (Έτσι, πρέπει να θυμόμαστε ότι ο όρος αυτός που έχει περάσει στην καθημερινή γλώσσα δεν είναι δημιούργημα του Φρόυδ, αλλά του Άντλερ). Το παιδί αισθάνεται ανίσχυρο μπροστά στους μεγάλους. Επιθυμεί ζωηρά να τους φτάσει και να τους ξεπεράσει. Και η επιθυμία αυτή που πηγάζει από το «σύμπλεγμα της κατωτερότητας», ώθει τον άνθρωπο στον αγώνα για την κατάκτηση κάθε μορφής εξουσίας: τον πλούτο, την κοινωνική θέση, την πνευματική καλλιέργεια.

Ο Κάρολος Γιούγκ (1876 —) πιστεύει ότι ο βαθύτερος πόθος της ανθρώπινης ψυχής είναι: η άναζητηση μίας ηθικής υγείας, μίας όλο και σταθερότερης ψυχικής ισορροπίας. Η τάση αυτή μπορεί καμιά φορά να στραφεί προς τη σεξουαλική ικανοποίηση, όπως το θέλει ο Φρόυδ, ή προς την άναζητηση της εξουσίας, όπως το θέλει ο Άντλερ. Μπορεί επίσης να στραφεί προς την πραγματοποίηση μίας πνευματικής άναγης. Όλα εξαρτώνται από το χαρακτήρα του ατόμου και τα συναισθηματικά προβλήματα που έχει να λύσει.

Ο Γιούγκ υποστηρίζει, ές άλλο, ότι ο άνθρωπος δεν έχει μόνο ένα ατομικό υποσυνείδητο, αλλά και ένα συλλογικό υποσυνείδητο στο όποιο ανευρίσκονται οι μεγάλες «ιδέες — δυνάμεις», που είναι κοινές σε όλη την ανθρωπότητα. Τις ιδέες αυτές τις ονομάζει «άρχέτυπα». Εκφράζονται κατά τρόπον όμοιομορφο σε όλους τους θρύλους, τις μυθολογίες, τις θρησκείες και τα μεγάλα όνειρα του ανθρώπου.

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ «ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ»

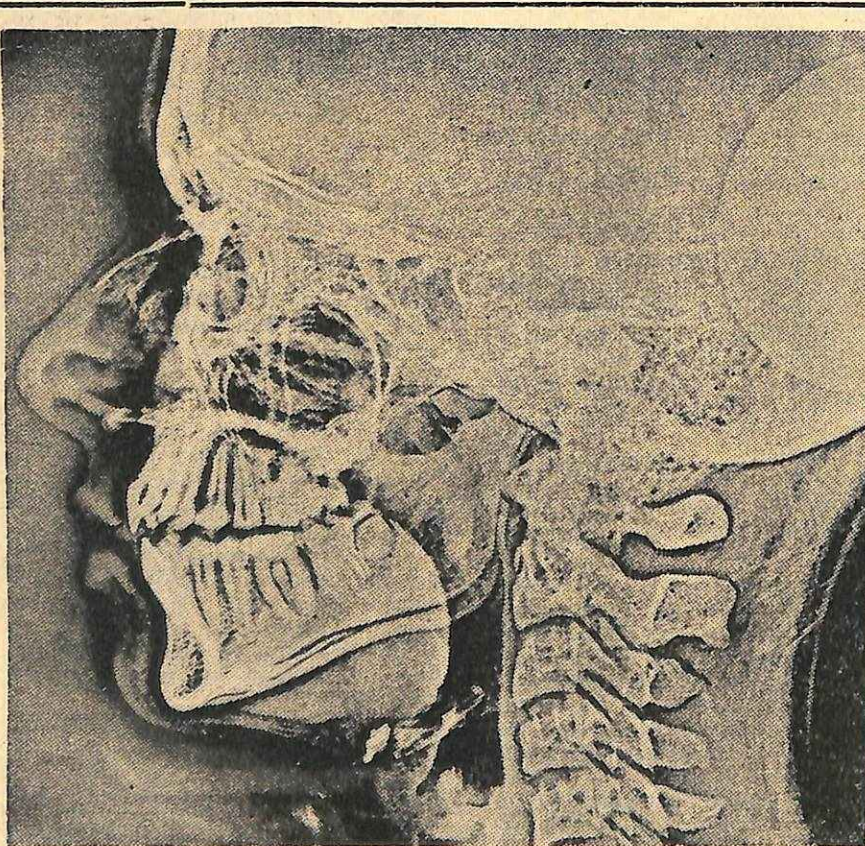
Η «Επιστήμη και Ζωή» είχε δημοσιεύσει, σε τρεις συνέχειες, (τεύχη 22—24), ένα ενδιαφέρον άρθρο του διαπρεπούς Γάλλου δημοσιογράφου Κλωντ Μασσώ («Στη χώρα των Μαρτύρων του Χρυσού»), που αναφερόταν στις συνθήκες εργασίας των νέγων εργατών στα χρυσωρυχεία της Νοτιοαφρικανικής Ένωσεως.

Σχετικά με το άρθρο αυτό, λάβαμε μίαν επιστολή του εκπροσώπου του «Επιμελητηρίου των Όρυχείων» της Έλευθέρας Πολιτείας του Τράνσβααλ και της Όράγγης δρος Α. Κλάιν, ο όποιος άνασκευάζει τις «προφανείς ανακρίβειες», όπως τις χαρακτηρίζει, του άρθρου του Μασσώ. Δημοσιεύουμε, κατά καθήκον άμεροληψίας, τα κύρια σημεία της άνασχευής αυτής:

«... Τα χρυσωρυχεία της Νοτίου Άφρικής χρησιμοποιούν 40.000 λευκούς και 350.000 νέγρους εργατές της φυλής Μπαντού. Οι νέγροι εργατές συγκεντρώνονται από μακρινές περιοχές, αλλά δεν είναι, αλήθεια ότι δολοφονούνται με ψευδείς υποσχέσεις από τους πράκτορες των μεταλλείων. Στεγάζονται και διατρέφονται ικανοποιητικά και τους παρέχεται δωρεάν ιατρική περίθαλψη. Στα όρυχεία εφαρμόζονται αυστηροί κανονισμοί ασφαλείας και υγιεινής. Το πρόβλημα του εξασρισμού στις σήραγγες μεγάλου βάθους, έχειλυθεί ικανοποιητικά με τα πιο σύγχρονα τεχνικά μέσα. Το ποσοστό άτυχημάτων, είναι πολύ χαμηλό. Οι νέγροι εργατές είναι ευχαριστημένοι από την εργασία τους και άναναώνουν τα συμβόλαιά τους τέσσερις και πέντε φορές. Ο μισθός των ειδικευμένων εργατών άνέρχεται σε 7.000 άρχ. κατά μήνα, των άνεπίδευτων σε 1.000 άρχ. με τροφή, στέγωση και ιατρική περίθαλψη δωρεάν. Μέσα ψυχαγωγίας υπάρχουν στη διάθεση των εργατών, οι όποιοι είναι ελεύθεροι να μεταβούν στην πλησιέστερη πόλη, όποτε το επιθυμούν...».

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

Η καταπληκτική αυτή φωτογραφία του κεφαλιού ενός ανθρώπου, που αποκαλύπτει με τόσο παράξενο τρόπο όλα — από το κοίλωμα του έγκεφάλου ως τη σάρκα των χειλιών — πάρθηκε χάρις σε μία νέα τεχνική της άκτινογραφίας. Η νέα μέθοδος, που ονομάζεται ψηφοδιογραφία, χρησιμοποιεί αντί τις γνωστές άκτίνες Χ μία πλάκα φορτισμένη με ηλεκτρονισμό, που χάνει το ηλεκτρονικό φορτίο της σ' όσα σημεία πλήσσονται από τις άκτίνες Χ. Όταν η πλάκα αυτή έμφανισθεί, πασπολιζεται με λεπτότατη σκόνη, που κολλά μόνο στα σημεία που είναι άκόμα φορτισμένα με ηλεκτρισμό και παρυσιάζεται τότε μία φωτογραφία του εσωτερικού της κεφαλής πολύ ζωηρότερη και λεπτομερέστερη από αυτή που δίνουν οι άκτίνες Χ.

'Η Σαχάρα

Μέ τα 500 εκατομμύρια λιρών που διαδέχονται και θα διαδέχονται οι Γάλλοι, η Σαχάρα άρχισε να σφύζει από ζωή. Η Σαχάρα «στέγνωνσε» πριν από μερικές χιλιάδες χρόνια και η φύση φύλαξε τα πλούτη της «κονσερβαρισμένα» για τον άνθρωπο του 20ού αιώνα. Υπάρχουν γόνιμα χώματα και άφθονο νερό σε υπόγειες λίμνες. Η επιστήμη και η τεχνική μπορούν να δημιουργήσουν άπειρα λειβάδια στη Σαχάρα. Τα πετρέλαια άφθονούν και υπάρχουν ολόκληρες όροσειρες από σίδηρο. Τα εύφλεκτα αέρια του εδάφους θα τροφοδοτήσουν ολόκληρη τη Δυτική Ευρώπη με γκάζι!

ΤΟΥ RICHIE CALDER

ΗΛΘΕ Η ΣΕΙΡΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ ΝΑ ΔΩΣΕΙ ΤΑ ΠΛΟΥΤΗ ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

ΣΤΗ Σαχάρα υπάρχει μια περιοχή περισσότερο άγρια και άφλόξενη από κάθε άλλη περιοχή της ερήμου.

Λέγεται Τανενζούφτ και, κατά τα φαινόμενα, είναι μια περιοχή που υπήρξε και θα μείνει για πάντα χωρίς έλπιδα και μεταλλεύσεως, άκατοίκητη και άγρια. Σκεπάζεται, όχι από άμμο, αλλά από χονδρά χαλίκια.

Και όμως, τα φαινόμενα είναι άπιαστα. Ένας Γάλλος επιστήμονας ανακάλυψε, κάτω απ' τα χαλίκια, κάτι εκπληκτικό: Σε βάθος λίγων εκατοστών υπάρχουν υπόγειοι ποταμοί — χώμα πλούσιο και γόνιμο. Ήταν θαυμάσιο επί 7.000 χρόνια και τώρα δε χρειάζεται παρά λίγο νερό για να ξαναζωογονηθεί.

Μέσα στο χώρο αυτό βρέθηκε γύρη από λουλούδια, που δεν μπορεί παρά να προέρχεται από βλάστηση μεσογειακή. Και αυτό σημαίνει, ότι η άγονη αυτή περιοχή ήταν άλλοτε γεμάτη δένδρα και θάμνους και λουλούδια, που την έκαναν μια από τις πιο παραγωγικές ζώνες του κόσμου.

Η Σαχάρα «στέγνωνσε» πριν από μερικές χιλιάδες χρόνια και η φύση σκέπασε την περιοχή αυτή με χαλίκια και φύλαξε το πλούσιο χώμα «κονσερβαρισμένο» για τους ανθρώπους του εικοστού αιώνα...

Και το πιο παράξενο είναι, ότι αυτό το χώμα που καλύπτει μια έκταση 50 εκατομμυρίων εκταρίων, κλείνει μέσα του όλο το νερό που χρειάζεται για την καλλιέργειά του. Οι άνθρωποι πέθαιναν από δίψα στο Τανενζούφτ ενώ κάτω από τα πόδια τους υπήρχε άφθονο νερό, το γλυκό νερό της υπόγειας λίμνης Άλμπιεν Νόπ.

Το νερό είναι τόσο άφθονο, ώστε όταν ανοιχθούν ορεσιανά φρέατα θα ξεπηδήσει από το έδαφος όσι πανύψηλοι πί-

δακες, όπως τα πετρέλαια του Τέξας. Αυτό ήταν το νερό που έκανε τη Σαχάρα γόνιμη πριν από 7.000 χρόνια. Η φύση το φύλαξε κι' αυτό προσεκτικά για τους τυχερούς Γάλλους του αιώνα μας. Το νερό έρχεται από τα όρη του Ατλαντός και γεμίζει την υπόγεια λίμνη του Τανενζούφτ.

Η επιστήμη και η μηχανική μπορούν να δημιουργήσουν άπειρα λειβάδια στη Σαχάρα. Αλλά οι Γάλλοι ήγέτες, έχουν άλλη γνώμη: Διάλεξαν την περιοχή αυτή για τις δοκιμές της πρώτης ατομικής δόμβας τους.

Το «εύλογημένο πηγάδι»

ΤΟ 1956 ένας Γάλλος μηχανικός, ο Ζαν Ριμέρ, έρευνούσε τη Σαχάρα για πετρέλαια. Οι έρευνες ήταν άκαρπες όσο και δαπανηρές και ο Ριμέρ

— Θα σάς πείραζε να κάνετε άλλοι, μια επίκρυψη;

έλαβε μια τηλεγραφική διαταγή από το Παρίσι να διακόψει τις έρευνες και να επιστρέψει στην υπηρεσία του. Ο Ζαν Ριμέρ — ίσως από ένστικτος μίσος προς τη γραφειοκρατία — πειρέθη τη διαταγή και συνέχισε τις έρευνές του για όχτω ακόμα ημέρες. Την όγδοη μέρα βρήκε πετρέλαιο, άφθονο πετρέλαιο, το πετρέλαιο του Χασσί—Μεσσαούντ, που πλουτίζει σήμερα τη Γαλλία.

Μια στήλη σκόνης την ημέρα, μια στήλη φωτιάς τη νύχτα, οδηγούν τον ταξιδιώτη της ερήμου προς το Χασσί—Μεσσαούντ, το πηγάδι που οι Άραβες αποκαλούν «εύλογημένο» και οι Γάλλοι «τυχερό».

Τυχερό κι' εύλογημένο είναι το πηγάδι του Χασσί—Μεσσαούντ. Οι νομάδες της ερήμου που συσπειρώνονται τη νύχτα γύρω απ' τις αναμμένες φωτιές τους για να βρουν ζεστασιά, βλέπουν από μακριά τις τεράστιες φλόγες που ύψωνονται είκοσι μέτρα πάνω από την άμμο της ερήμου, όπου τη βροντή των όγδοντα πελάτων άντλων που δουλεύουν το «μαύρο γάλα» της γής, το πετρέλαιο, από βάθος τριών χιλιάδων μέτρων. Οι φλόγες προέρχονται από τα αέρια που εκλύονται από τα δάση της γής.

Λίγοι χάρτες σημειώνουν το Χασσί—Μεσσαούντ. Οι πιο λεπτομερείς οι πιο σημειώνουν ως ένα πηγάδι στην ερήμο. Ός πριν από λίγα χρόνια, το Χασσί—Μεσσαούντ, δεν ήταν παρά μια τρύπα νερού, γνωστή μοιάχα στους Βεδουίνους και στις γκαμήλες τους.

Το πηγάδι υπάρχει ακόμα. Οι άρχες το συντηρούν ως ιστορικό μνημείο, αλλά τριγύρω ολόκληρο το τοπίο έχει αλλάξει. Αντί για ένα πηγάδι νερού, υπάρχουν τώρα στην περιοχή 48 πηγάδια πετρελαίου. Είναι σκορπισμένα σε μιά έκταση 900 τετραγωνικών υιλίων γυμνής ερήμου.

Πριν από δέκα χρόνια, δεν υπήρχε καν μια δαση στην περιοχή: Ύπηρχε μονάχα το «εύλογημένο» πηγάδι. Σήμερα, υπάρχει μια πολιτεία για 7.000 άνδρες χωρίς γυναίκες. Είναι οι εργάτες των πετρελαιοπηγών. Μια θαυμάσια κηπούπολη οικοδομείται, στρώνονται γήπεδα ποδοσφαίρου, χτίζονται κινηματογράφοι... Αυτών το χειμώνα θα φυτευθούν 50.000 δέντρα στην περιοχή που προβλέπεται ότι θα περιλάβει 30.000 ανθρώπους.

Το νερό υπάρχει άφθονο: Είναι τα τεράστια αποθέματα της υπόγειας λίμνης Άλμπιεν—Νάπ. Δεν είναι παράξενο που οι Γάλλοι αποκαλούν το Χασσί—Μεσσαούντ «τυχερό»...

Πριν από ένα μήνα, ο Γάλλος πρωθυπουργός εγκαινιάσε έναν πετρελαιοαγωγό μήκους πολλών χιλιομέτρων. Φρουρούμενος σε όλο του το μήκος από περιπόλους με ελικόπτερα, ο σωλήνας αρχίζει από τις πετρελαιοπηγές και φθάνει στο Μπουζί, στα παράλια της Μεσογείου. Ο πετρελαιοαγωγός κόστισε πενήντα εκατομμύρια λίρες, δηλαδή το ένα δέκατο του ποσού που διέθεσαν κιόλας οι Γάλλοι για την εκμετάλλευση της Σαχάρας. Μέσα απ' το σωλήνα διοχετεύονται κάθε χρόνο 4.900.000 τόννοι πετρελαίου. Το 1962, η παραγωγή θα έχει φτάσει στα 14.000.000 τόννους.

Το γκάζι της ερήμου

ΣΤΑ βορειοδυτικά της Σαχάρας, είναι το Χασσί—Ερμέλ. Υπάρχει εκεί, μέσα στο έδαφος, ένα τόσο τεράστιο απόθεμα φυσικών εύφλεκτων

αερίων, ώστε οι Γάλλοι σκέπτονται να τροφοδοτήσουν με αυτά την Άγγλία και ολόκληρη τη Δυτική Ευρώπη! Σχεδιάζουν την κατασκευή ενός αεριοαγωγού, που θα περάσει από την Άλγερία και τον πυθμένα της Μεσογείου, θα δει όπεναντι στην Ισπανία, και από κει στη Γαλλία, στην Ιταλία και στη Δυτική Γερμανία. Από κει θα περάσει τη Μάγχι για να τροφοδοτήσει την Άγγλία. Το γκάζι θα είναι άφθονο και καθόλου δαπανηρό. Η εκμετάλλευση των αερίων του Χασσί—Ερμέλ, θ' αρχίσει σύντομα, αν και τ' όνειρο του αεριοαγωγού θ' αργήσει να πραγματοποιηθεί.

Αλλά η εκμετάλλευση μιας άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής έχει αρχίσει κιόλας στο Φόρ Γκουζά.

Το Φόρ Γκουζά είναι ένα φρούριο στο σύνορα της Μαυριτανίας και του Ισπανικού Ρίο νι'. Όρο, ακριβώς επάνω στον τροπικό του Καρκίνου. Η περιοχή λέγεται και «Μαύρη Σαχάρα», όχι γιατί οι πελεμοχάρεις φυλές που την κατοικούν είναι μαύρες, αλλά γιατί ολόκληρο το τοπίο είναι παράξενα μαύρο.

Μέσα στη θάλασσα της άμμου, ύψωνεται μια κατάμαυρη όροσειρα. Πίσω από τ' απόκρημνα βράχια της απλώνεται η άφλόξενη και σχεδόν ανεξερεύνητη περιοχή, όπου συθίζαν να καταφεύγουν οι ληστές της ερήμου, μετά τις επιδρομές τους στις γύρω οάσεις. Μόνο πριν από 25 χρόνια κατώρθωσαν οι Γάλλοι να εξημερώσουν λίγο αυτή την περιοχή, χτίζοντας το φρούριο Γκουζά κοντά στο μοναδικό πηγάδι που υπάρχει σε άκτινα εκατοντάδων μιλίων.

Τα σιδερένια βουνά

ΣΤΟ χτίσιμο του φρουρίου οι Γάλλοι γεωλόγοι ανακάλυψαν μιά αλήθεια που σήμερα είναι καταφανής: Η πανύψηλη μαύρη όροσειρα είναι γεμάτη σίδηρο.

Αλλά πριν από 25 χρόνια, η ιδέα της εκμετάλλευσής του όρυκτου πλούτου της Σαχάρας, φαινόταν τόσο φανταστική, όσο και οι πύραυλοι στη Σελήνη. Σήμερα, τα πράγματα έχουν αλλάξει: Μια αγγλογαλλική εταιρία με τεράστια κεφάλαια, άρχισε κιόλας να θγάζει σίδηρο από τη μαύρη όροσειρα της Μαυριτανίας. Μια σιδηροδρομική γραμμή μήκους 400 μιλίων θ' συσδέσει τα όρυκτα με το Φόρ Έτιεν, ένα ψαράδικο χωριό, που θα εξελιχθεί σύντομα σε μεγάλο λιμάνι. Οι ψαράδικες καλύβες θα γίνουν βίλλες, σχολεία, νοσοκομεία. Ο σιδηρόδρομος θα κατεβάσει 20.000 τόννους σιδήρου την ημέρα και θα τροφοδοτεί τις βιομηχανίες που θα ιδρυθούν εκεί. Αυτός θα είναι ο πρώτος σιδηρόδρομος στη Σαχάρα.

Με τα 500 εκατομμύρια λιρών που διέθεσαν ή θα διαθέσουν, οι Γάλλοι, η Σαχάρα άρχισε να σφύζει από ζωή. Ήρθε η σειρά της ερήμου να χαρίσει τον πλούτο της στον άνθρωπο. Και θριακόμαστε ακόμα στην αρχή.

RITCHIE CALDER

— Γιατί Μαρία, έβαλες στο τραπέζι τρία κανερίνια; Δεν περιμένουμε κανέναν ξένο...

— Μα πώς, κυρία, δεν σάς είπε ο κύριος το πρωί που έφυγε, ότι το μεσημέρι θα σάς φέρει την «Κυρία με τας καμελίας»;

Η ΓΗ... ΤΡΕΛΛΑΘΗΚΕ!

Έδω και πέντε μήνες ή μέρα δεν έχει πιά 24 ώρες' αλλά κάτι περισσότερο. — Η περιστροφή της Γης στον άξονά της επιβραδύνεται. Η Γη άρχισε να κουράζεται.

ΣΕ λίγο τα ρολόγια μας, ακόμη και τα πιο ακριβή, θ' αχρηστευθούν! Έδω και πέντε μήνες ο χρόνος έχει «απορρυθμιστεί». Η μέρα έγινε μακρύτερη από όσο έπρεπε να είναι κατά ένα κλάσμα του δευτερολέπτου. Δεν έχει πιά 24 ώρες, αλλά 24 ώρες και κάτι.

Αυτά είναι τα ευσύζδη σημεία μιας μελέτης που δημοσίευσε πρόσφατα ο διευθυντής του αστεροσκοπείου των Παρισίων Άντρέ Νταζόν.

Το διάστημα του χρόνου που προστίθεται στην κανονική διάρκεια της ημέρας είναι απειροελάχιστο: Μόνο ένα χιλιοστό του δευτερολέπτου. Δηλαδή θα χρειαζόταν περίπου τρία χρόνια για να μακρύνει η μέρα κατά ένα δευτερόλεπτο και πάνω από εκατό χρόνια για ν' αποκτήσει η μέρα διάρκεια 24 ωρών και ενός πρώτου λεπτού.

Ο χρόνος είναι ασημαντος με τ' ανθρώπινα μέτρα, αλλά το φαινόμενο είναι σημαντικό, όσο και ανεξήγητο. Τι έπαθε η Γη; Γιατί επιβράδυνε, έτσι ξαφνικά, την περιστροφή της;

Η επιβράδυνση διαπιστώθηκε με τη δόξεια των «ατομικών ωρολογίων» που διαθέτουν σήμερα τα μεγάλα αστεροσκοπεία. Ένα ατομικό «ωρολόγιο» δε λαθεύει παρά μόνο κατά ένα δευτερόλεπτο κάθε εκατό χρόνια.

Δεν είναι η πρώτη φορά που διαπιστώνεται ανωμαλία στην ταχύτητα περιστροφής της Γης. Η διάσκεψη της ημέρας πότε «συστέλλεται» και πότε «διαστέλλεται». Το 1956 είχε διαπιστωθεί μια συστολή της ημέρας κατά έφτα μικροδευτερόλεπτα («μικροδευτερόλεπτο» λέγεται το εκατομμυριοστό του δευτερολέπτου). Στα επόμενα χρόνια η Γη ξαναβρήκε σιγά - σιγά την κανονική της περιστροφή, αλλά πριν από πέντε μήνες άρχισε απροσδόκητα να επιβραδύνει την κίνησή της.

Η μέρα παρουσίασε διαστολή ενός χιλιοστού του δευτερολέπτου. Η διαφορά είναι πολύ σημαντική: Ένώ στα προηγούμενα χρόνια οι ανωμαλίες της περιστροφής περιωρίζονταν σε ε-

κατομμυριοστά του δευτερολέπτου, τώρα έχουμε να κάνουμε με χιλιοστά. Και δεν αποκλείεται η επιβράδυνση να γίνει ακόμα μεγαλύτερη.

★

Πώς θα μπορούσε να εξηγηθεί το φαινόμενο;

Ο καθηγητής Νταζόν πιστεύει ότι μπορεί να δοθεί μια πιθανή εξήγηση με τις «ήλικες εκρήξεις». Στις 23 Φεβρουαρίου 1956 τα αστεροσκοπεία όλου του κόσμου διαπίστωσαν μια μεγάλη έκτασης ήλικη εκρήξη. Τότε ακριβώς διαπιστώθηκε και μια επιτάχυνση του ρυθμού περιστροφής της Γης. Ίσως τα δυο φαινόμενα είναι αλληλένδετα.

Σύμφωνα με την υπόθεση που διατύπωσε ο καθηγητής Νταζόν, οι ήλικες εκρήξεις επιδρούν στο μαγνητικό πεδίο που περιβάλλει τη Γη και επιταχύνουν ή επιβραδύνουν την περιστροφή της.

Οι «ήλικες εκρήξεις» είναι τόσο τεράστιες, ώστε επιδρούν κατά διαφόρους τρόπους πάνω στη Γη. Συχνά παρεμποδίζουν τη μετάδοση ώρισμένων ραδιοφωνικών κυμάτων. Μερικές φορές οι εκρήξεις αυτές καλύπτουν μιά επιφάνεια του ήλιου ίση με 300.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Οι φλόγες των εκρήξεων ύψωνονται από την επιφάνεια του ήλιου μέχρι ενός εκατομμυρίου χιλιομέτρων (τρεις φορές η απόσταση από τη Γη στη Σελήνη). Οι ήλικες εκρήξεις παρατηρούνται κατά κυκλικές περιόδους ένδεκα ετών περίπου, με στιγμές εξαιρετικής έντασης που ακολουθούνται από περιόδους ύφεσης.

Δεν αποκλείεται, λοιπόν, η επιβράδυνση της περιστροφής της Γης να οφείλεται στις ήλικες εκρήξεις. Η επιβράδυνση μπορεί να είναι μόνο περιοδική.

Το πρόβλημα θα λυθί ίσως με τα έξη μήνες, όταν συγκεντρωθούν τα στοιχεία από τις παρατηρήσεις όλων των αστεροσκοπείων του κόσμου. Στο μεταξύ, όμως, πρέπει να έχουμε υπ' όψη μας, ότι 24 ώρες δε σημαίνουν πιά 24 ώρες ακριβώς. Φαίνεται πως η Γη μας άρχισε να... τεμπελιάζει!

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΞΗΜΕΡΩΝΕΙ ΚΑΙ... ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Η μουσική δεν άσκει επίδραση μονάχα στ' άγρια ζώα, μπορεί να ηρεμήσει τα παιδιά που παρουσιάζουν προβλήματα. Έχει πειραματικά αποδειχθεί, ότι η κλασική μουσική επηρεάζει τα δύσκολα παιδιά, που άτακτούν συνήθως στις αβούστες διδασκαλίες. Τις ημέρες που τα παιδιά αυτά παρακολουθούν συναυλίες, μεταμορφώνονται κυριολεκτικά — γίνονται υποδυσματτα πειθαρχημένα μαθητών. Η γαλνεντική επίδραση της μουσικής παρατηρείται σε κάθε δύσκολο παιδί, ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη που προέρχεται.

‘Η δεκαετία 1960—70, που ανοίγεται σε λίγες μέρες, θα είναι η δεκαετία του Διαστήματος. Για τους αστροναύτες, όπως και για τα εκατομμύρια των κοινών ανθρώπων, που θα παρακολουθούν με ζωηρή συγκίνηση τις πρώτες αβέβαιες προσπάθειες, θα υπάρχουν στιγμές θριάμβου αλλά και στιγμές απογοητεύσεως. ‘Αλλά κίνδυνοι και δυσκολίες είναι ισάριθμες προκλήσεις για την ανθρωπίνη εφευρετικότητα. Τίποτε δεν μπορεί να σταματήσει τον άνθρωπο. Τα ραδιοηλεκτρονικά θα προσπαθήσουν να έρθουν σ’ επαφή με τους πολιτισμούς των άλλων πλανητών. Θα είναι μια μεγάλη μέρα για την ανθρωπότητα, όταν ο άνθρωπος διαπιστώσει ότι δεν είναι μόνο στο Σύμπαν. Καθώς το 1960 πλησιάζει, η επιστήμη ξεπερνάει την ανθρωπινή φαντασία και πραγματοποιεί ήδη ασύλληπτα επιτεύγματα τεχνικής

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιος θα είναι ο πρώτος άνθρωπος στο διάστημα, Ρώσος ή ‘Αμερικανός;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Κατά πάσαν πιθανότητα Ρώσος. Οι Ρώσοι θα στείλουν τον πρώτο άνθρωπο στο διάστημα γύρω στα τέλη του 1961. Φαίνεται πως οι ‘Αμερικανοί δε θα είναι έτοιμοι ως αυτή τη χρονολογία. Πάντως το πρώτο ταξίδι στο διάστημα θα έχει έντελως πειραματικό χαρακτήρα.

ΕΡ.: Πότε θα φτάσει ο άνθρωπος στη Σελήνη;

ΑΠ.: Πρέπει ν’ αναμένουμε ότι ο πρώτος αστροναύτης (πιθανότατα Ρώσος) θ’ αποβιβασθεί στη Σελήνη το 1970.

ΕΡ.: Ποιά πρακτικά όφελήματα μπορεί ν’ αναμένει ο κοινός άνθρωπος από την κατάκτηση του διαστήματος;

ΑΠ.: Πολλά και διάφορα. Οι τεχνητοί δορυφόροι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σταθμοί αναμεταδόσεως προγραμμάτων τηλεόρασης και ραδιοφωνίας απ’ όλο τον κόσμο. Τεχνητοί δορυφόροι θα χρησιμοποιούνται επίσης για μετεωρολογικές παρατηρήσεις και θα γίνει δυνατή η ακριβέστερη πρόγνωση του καιρού.

ΕΡ.: Υπάρχουν λογικά όντα στους άλλους πλανήτες;

ΑΠ.: Κανείς δεν ξέρει, άλλ’ ένα από τα πιο συναρπαστικά σχέδια για την προσεχή δεκαετία θα είναι η αναζήτησή τους.

ΕΡ.: Θα χαλινάγωγθαι ή πυρηνική ενέργεια;

ΑΠ.: Εκτός αν υπάρχουν απρόσπετες εξελίξεις, η χαλινάγωση της πυρηνικής ενέργειας δεν πρέπει ν’ αναμένεται.

ΕΡ.: Θα κατορθώσει ο άνθρωπος να δημιουργήσει ζωή με τεχνητά μέσα;

ΑΠ.: Σύντομα θα γίνει δυνατή η συνθετική παραγωγή ζωντανών κυττάρων από τη νεκρή ύλη. Αυτό πρέπει ν’ αναμένεται μέσα στην ερχόμενη δεκαετία.

ΕΡ.: Υπάρχουν περιοχές του πλανήτη μας που μένουν ανεξερεύνητες;

ΑΠ.: Υπάρχουν. ‘Η ‘Ανταρκτική θα εξερευνηθεί και η έκμετάλλευσή της θ’ αρχίσει κατά τα προσεχή λίγα χρόνια. Τα βάθη των ωκεανών αναμένουν επίσης την εξερεύνηση, τη χαρτογράφηση και την έκμετάλλευσή του πλούτου που περικλείουν κατά την ερχόμενη δεκαετία.

ΕΡ.: Υπάρχουν ελπίδες ότι θα βρεθεί θεραπεία του καρκίνου;

ΑΠ.: Κανείς δεν ελπίζει στην οριστική και ολοκληρωτική νίκη κατά του καρκίνου, αλλά δεν αποκλείεται να σημειωθούν πρόοδοι. Δεν είναι αδύνατη η ανάκαμψη ενός έμβολιού κατά της λευχαιμίας.

ΕΡ.: Θα βρεθεί θεραπεία για τις καρδιακές ασθένειες;

ΑΠ.: ‘Η χειρουργική της καρδιάς θα προσδεύσει σημαντικά. Θα καθορισθεί σαφέστερα η σχέση μεταξύ της διατροφής και των καρδιοπαθειών.

ΕΡ.: Θα είναι οι άνθρωποι υγιέστεροι κατά την προσεχή δεκαετία;

ΑΠ.: Δεν είναι καθόλου βέβαιο. Οι καινούργιοι τρόποι ζωής, δημιουργούν καινούργια προβλήματα υγείας.

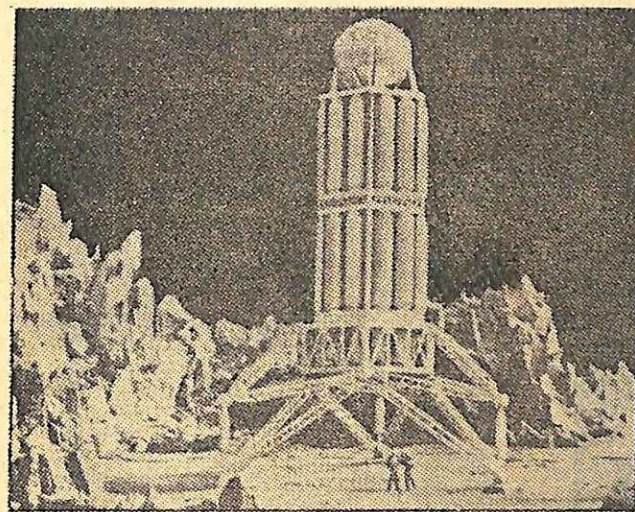
ΕΡ.: Θα επικρατήσει οριστικά η τηλεόραση στο πεδίο της ψυχαγωγίας;

ΑΠ.: Χωρίς άλλο. Στα προσεχή δέκα χρόνια, όλες οι χώρες του κόσμου θα έχουν αποκτήσει τηλεόραση. ‘Η τηλεόραση θα γίνει έγχρωμη, οι οθόνες μεγαλύτερες. ‘Η ερχόμενη δεκαετία θα είναι η εποχή της κατ’ οίκον ψυχαγωγίας.

ΕΡ.: Αυτό θα σημαίνει το θάνατο του κινηματογράφου;

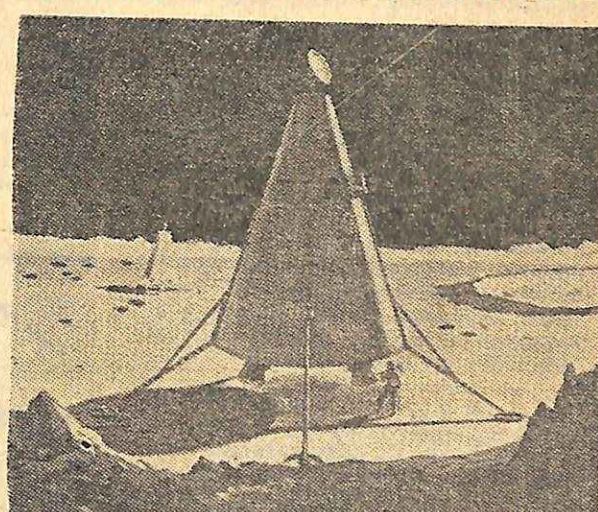
ΑΠ.: ‘Οχι κατ’ ανάγκην. ‘Ο κινηματογράφος θα στραφεί προς τα θεαματικότερα έργα ή προς την καλύτερη ποιότητα.

Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

★
ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Πώς
τή βλέπουν οι
Ρώσοι

★
ΔΕΞΙΑ: Πώς τη
βλέπουν οι ‘Α-
μερικανοί

‘Εθνικού Ραδιοαστρονομικού ‘Αστεροσκοπείου της Βιργίνιας, θα περιστραφεί χαμηλά προς το νότιο τμήμα του ούρανο, προς την κατεύθυνση του άστρου Ταύ του άστερισμού του Κήτους και του ‘Εψιλον του ‘Εριδιανού. Θα γίνει μια συστηματική προσπάθεια να συλληφθούν «θήματα» με κάποιο νόημα που προέρχονται ίσως από άλλους πλανήτες με λογικά όντα.

Πριν από μια δεκαετία τα διαστημόπλοια και οι αστροναύτες και η ζωή στο Τσόνι Κήτους, ανήκαν δικαιωματικά στην επιστημονική μυθιστοριογραφία. Τώρα, καθώς το 1960 πλησιάζει, η επιστήμη ξεπερνάει τη μυθιστοριογραφία.

Και που θα φτάσουμε στα προσεχή δέκα χρόνια;

Κανείς πιά δεν αμφιβάλει ότι ως το 1970 ο πρώτος άνθρωπος θα έχει πατήσει στη Σελήνη. Θα είναι Ρώσος ή ‘Αμερικανός; ‘Ός πριν από μερικούς μήνες ο κόσμος αμφέβαλλε. Σήμερα, μετά τα κατορθώματα των Λουνικ, ούτε οι ‘Αμερικανοί δεν αμφιβάλουν. ‘Ο πρώτος άνθρωπος στη Σελήνη θα είναι Ρώσος. ‘Ετσι τουλάχιστον δείχνουν τα πράγματα, μ’ όλο που μπορεί να υπάρξουν α-πρόοπτα...

‘Όσο για το «σχέδιο ‘Οζμα» (έτσι ονομάστηκε η προσπάθεια επικοινωνίας με τα λογικά πλάσματα των άλλων πλανητών — ‘Οζμα λέγεται η ηρωίδα ενός επιστημονικού μυθιστορήματος), οι πιθανότητες επιτυχίας του δεν είναι πολλές, άλλ’ οι αστρονόμοι ελπίζουν.

Μικρότερα προγράμματα

ΑΝΑΜΕΣΑ σ’ αυτά τα δυο μεγάλα σχέδια, που σημαδεύουν την αρχή και το τέλος της δεκαετίας, πολλά μικρότερα προγράμματα για την κατάκτηση και την έκμετάλλευσή του διαστήματος θα θεθούν σ’ εφαρμογή.

Στα θύοι τηλεοράσεως στο διάστημα. Είναι γνωστά τα μειονεκτήματα της τηλεόρασης που δεν μπορεί να μεταδοθεί σε μεγάλες αποστάσεις χωρίς πολυάριθμους υποσταθμούς αναμεταδόσεως. ‘Αμερικανοί και Ρώσοι σχεδιάζουν τώρα την έκτα-ξευση τεχνητών δορυφόρων, αρκετά μεγάλων για να περιλάβουν έναν αυτόματο σταθμό αναμεταδόσεως, που θα παρα-μένουν ακίνητοι (ή μάλλον θα παρακο-

‘Ο Κόσμος στ’ 1960

ΤΟΝΟΜΑ του ήταν Σάμ. ‘Ηταν ηλικίας τριάντα μηνών και ζυγίζει μόνο τρία κιλά. Δεν ήταν παρά ένας πίθηκος, άλλ’ υπήρξε πρόδρομος των θαυμάτων του μέλλοντος.

Είναι γνωστή η ιστορία του: ‘Εκσφενδονίστηκε ένα πρωί από το νησί Γουά-λοπς μέσα σε μια κάψουλα τύπου «Ερ-μής», το ίδιο όχημα που θα μεταφέρει στο διάστημα τον πρώτο ‘Αμερικανό αστροναύτη. ‘Η κάψουλα σε σχήμα κα-μπάνας, έφτασε σε ύψος 55 μιλίων, διέ-γραψε μια τεράστια καμπύλη, και άρχι-σε να πέφτει προς τη θάλασσα. Σε ύψος οχτώ χιλιάδων μέτρων, ένα μικρό αλεξι-πτωτο επιβρόδυνε την πτώση της. Στά 3.000 μέτρα άνοιξε το μεγάλο αλεξι-πτωτο και το μοντέλο του πρώτου δια-στημόπλοιου έπεσε ήρεμα στη θάλασσα. Τριάντα εννέα λεπτά μετά την εκτόξευ-ση, ένα περιπολικό αεροπλάνο του ναυ-τικού έπεσέμανε την κάψουλα, που σκα-μπανεβαζόταν στην επιφάνεια του ‘Α-τλαντικού. Το αντιτορπιλικό «Μπόρις» την έμάζεψε λίγο αργότερα. ‘Ο Σάμ ήταν ζωντανός.

Βήμα προς βήμα, τα ζώα προπορεύ-ονται του ανθρώπου στην άνοδο προς το διάστημα. Πρώτη ήταν η Λάι’κα, η σκυλίτσα των Ρώσων. Πριν από δυο έ-βδομάδες ήταν η σειρά του Σάμ, του ‘Αμερικανού. Σκοπός του πειράματος ή-ταν η δοκιμή του μηχανισμού ασφαλείας που κωδωνοειδώς διαστημόπλοιου, που θα χρησιμοποιηθεί στο «σχέδιο ‘Ερμής». Το ερχόμενο καλοκαίρι ένας εξυπνος και άρ-κετά ογκώδης χιμπατζής θα εκτοξευθεί σε τροχιά από το ακρωτήριο Κανάβε-ραλ, θα μείνει τέσσερις ώρες στο διά-στημα και, όπως ελπίζεται, θα γυρίσει ζωντανός. ‘Αν όλα πάνε καλά, στα τέλη του 1960 ένας αστροναύτης θα πάρει τη θέση του χιμπατζή και θα εκτοξευ-

θεί για μια σύντομη έκδρομή στο διά-στημα.

‘Αλλ’ ο πρώτος ‘Αμερικανός αστρο-ναύτης δε θα τεθεί σε τροχιά. ‘Η ώρα δεν έφτασε ακόμα για να στείλουμε έναν άνθρωπο να περιστρέφεται γύρω από τη Γη. ‘Η περιπέτεια, ωστόσο, θα εί-ναι συναρπαστική: Πρώτα, η αγωνιώδης συμπίεση της επιταχύνσεως, έπειτα η ναυτία, τ’ αλλόκοτα συναισθήματα της έλλειψης βαρύτητας. ‘Εξω, σ’ ένα μαύ-ρο, βελούδινο ούρανο, τ’ άστρα θα λά-μπουν σταθερά με τ’ αληθινά τους χρώ-ματα, κόκκινα, λευκά, γαλάζια, κίτρινα, χωρίς η λάμψη και το χρώμα τους ν’ αλ-λοιώνονται από το φίλτρο μιάς θαμπής ατμόσφαιρας. Και στην οθόνη του περι-σκοπίου, ο αστροναύτης θα βλέπει μιαν δόλωτη, πρασινόφαιη, γιγάντια σφαίρα σκεπασμένη με διάφανους λευκούς και γαλάζιους πέπλους, ένα αληθινό στολί-δι χριστουγεννιάτικου δένδρου: ‘Ετσι θα φαίνεται ο πλανήτης μας από ύψος 100 μιλίων. Και η δεκαετία του διαστήμα-τος θα έχει αρχίσει...

Για τους αστροναύτες, όπως και για τα εκατομμύρια των κοινών ανθρώπων που θα παρακολουθούν με ζωηρή συγ-κίνηση αυτές τις πρώτες αδέξιες προσ-πάθειες, θα υπάρξουν στιγμές θριάμβου, αλλά και στιγμές απογοητεύσεως. Είναι αδύνατο να προβλεφθούν όλα στις πρώ-τες δοκιμές. ‘Η κατάκτηση του διαστή-ματος θα απαιτήσει θυσίες και ίσως θα έχει ανθρώπινα θύματα. ‘Αλλά κίνδυνοι και δυσκολίες είναι ισάριθμες προκλή-σεις για την ανθρωπίνη εφευρετικότητα. Τίποτε δεν μπορεί να σταματήσει τον άνθρωπο.

ΠΟΛΥ προτού οι πρώτοι αστροναύ-τες αποβιβασθούν στα διαστημόπλοια τους, μια άλλη, λιγότερο γνωστή,

‘Η «Επιστήμη και Ζωή» εύχεται, για το 1960, ένα κόσμο ειρη-νικό, ελεύθερο και πολιτισμένο, όπου η ‘Επιστήμη να έχει λύ-σει όλα τα μεγάλα και βασανιστικά προβλή-ματα της Ζωής. Στους φίλους ανα-γνώστες εκφράζουμε τις θερμότερες μας εύχές για την προσω-πική τους ευτυχία.

λουθούν τη Γη στην περιστροφή της) σε ύψος 22.300 μιλίων. Από το ύψος αυτό, ένα πρόγραμμα τηλεόρασης θα μπορεί ν' αναμεταδοθεί άμεσά. Μπορεί ν' αλληλοεπικοινωνούν οι άνθρωποι σε όλη τη Γη. Δεν είναι δύσκολο να καταλάβουμε πόσο τεράστια σημασία έχει το σχέδιο αυτό: Ός το 1963, ακόμα και το πιο απομονωμένο χωριό, στην πιο καθυστερημένη χώρα, θα μπορεί να παρακολουθεί τα ρωσικά ή τ' αμερικανικά προγράμματα τηλεόρασης, έστω κι' αν η χώρα δε διαθέτει δίκτυο τηλεόρασης. Η μάχη μεταξύ της δυτικής και της ανατολικής προπαγάνδας, θα μπει σε νέα φάση. Και οι δυο παρατάξεις επείγονται, φυσικά, να θέσουν σ' εφαρμογή το σχέδιο. Φαίνεται πως οι Αμερικανοί θα έρθουν πρώτοι.

Τὰ Μάτια τοῦ Οὐρανοῦ.—Τεχνητοὶ δορυφόροι θὰ χρησιμεύουν καὶ ὡς μετεωρολογικοὶ σταθμοί. Αὐτὰ τὰ «μάτια τ' οὐρανοῦ», θὰ παρακολουθοῦν τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ θὰ μεταδίδουν αὐτομάτως πληροφορίες γιὰ τὴ συγκέντρωση τῶν νεφῶν, τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν πορεία τῶν κυκλώνων, κλπ. Ἡ πρόγνωση τοῦ καιροῦ θὰ γίνῃ ἀκριβέστερη. Μὲ τὰ «μάτια τοῦ οὐρανοῦ», θὰ προβλέψουμε τὸν καιρὸ γιὰ περιόδους δυὸ μηνῶν.

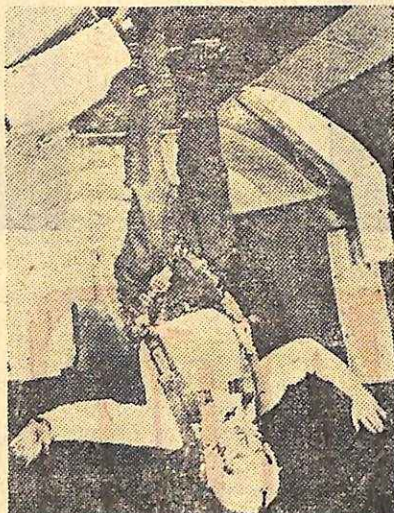
Ἡ λῖος καὶ Σελήνη.—Ἡ ἐξερεύνηση τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, πρὶν ὅπου τὴν ἐκτόξευση ἐπανδρωμένων δορυφόρων, ἔχει τεράστια ἐπιστημονικὴ σημασία. Οἱ αὐτόματοι τεχνητοὶ δορυφόροι θὰ ἐφοδιασθῶν, μὲ τηλεσκόπια. Ἐξῶ ἀπὸ τὴ γῆ, ἡ ἀτμόσφαιρα ἡ ὁρατότητα εἶναι ἀπείρως καλύτερη. Τὸ τηλεσκόπιο τοῦ δρους Πάλμαρ, μπορεῖ τεσσάρων δεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός, νὰ ἐξερευνήσει τὸ σύμπαν σὲ ἀπόσταση 10¹⁰ εἰς ἑκατομμύρια ἀστέρων. Ἐξῶ ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα, θὰ μπορούσε νὰ ἐξερευνήσει τὸν οὐρανὸ σὲ πολὺ μεγαλύτερες ἀποστάσεις.

Ἡ ἱστορία τῆς Γῆς, εἶναι γραμμένη στὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης, λένε οἱ ἀστρονόμοι. Ἡ ἐξερεύνηση τοῦ φυσικοῦ δορυφόρου μας θὰ μᾶς δώσει πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος γενικὰ καὶ γιὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς στὴ Γῆ. Ἡ κατάκτηση τῆς Σελήνης ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς θὰ γίνῃ σὲ τέσσερα γιγαντιαία βήματα: Πρῶτα, ἡ ἐξ ἀποστάσεως ἀναγνώριση τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀπὸ ἑνὸς αὐτόματο τεχνητὸ δορυφόρο. Κατόπιν, ἡ μεταφορά αὐτομάτων ὀργάνων στὴν ἐπιφάνειά της. Τέλος, ἡ μεταφορά ἐνὸς τηλεκατευθυνόμενου μικροῦ ὀχήματος, ποὺ θὰ διατρέχει τὴ Σελήνη πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Οἱ Ρῶσοι, ὅπως συνήθως, εἶναι πιὸ ἐχέμυθοι, ἀλλὰ φαίνεται πως ἔχουν ἀνάλογα σχέδια. Τὸ τέταρτο καὶ τελευταῖο βήμα, θὰ εἶναι ἡ ἀποστολὴ ἀνθρώπων στὴ Σελήνη.

Ἀρης καὶ Ἀφροδίτη.—Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες, οἱ φιλόσοφοι, οἱ θεολόγοι καὶ οἱ ἐπιστήμονες συζητοῦσαν γιὰ τὶς δυνατότητες ὑπάρξεως ζωῆς στοὺς ἄλλους πλανήτες καὶ ἰδίαιτερα στὸν Ἀρη καὶ τὴν Ἀφροδίτη, τὸν πλησιέστερων γειτόνων τῆς Γῆς στὸ ἡλιακὸ σύστημα. Οἱ μυστηριώδεις «βιόρωγες» τοῦ Ἀρη καὶ οἱ ἐποχικὲς ἐναλλαγὲς τοῦ χρώματός του, ἔκαναν τὸν πλανήτη αὐτὸ εὐνοούμενο στόχο τῶν τηλεσκοπίων τῆς Γῆς. Καὶ ἡ Ἀφροδίτη, αἰώνια σκεπασμένη μὲ τοὺς πυκνοὺς πέπλους τῶν νεφῶν της, συναρπάζει τὴν ἀνθρώπιν φαν-

τασία μὲ τὸ μυστήριό της.

Ἐπικρατεῖ γενικὰ ἡ γνώμη, ὅτι μόνο οἱ κατώτερες μορφὲς ζωῆς, μποροῦν νὰ ὑπάρξουν στοὺς πλανήτες αὐτοὺς. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀφροδίτης εἶναι πολὺ πυκνὴ, ἀλλὰ φαίνεται πάντως, πως ὑπάρχουν ὕδατες. Ὁ καλύτερος τρόπος, φυσικὰ, γιὰ νὰ μάθουμε τί γίνεται ἐκεῖ, εἶναι νὰ στείλουμε τεχνητοὺς δορυφόρους στὴν τροχιά τοῦ Ἀρη καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ κατάλληλη περίοδος θὰ

Ἡ φωτογραφία αὐτὴ δὲν εἶναι ἀνάποδα, ἀλλ' εἰκονίζει ἕνα ἀπὸ τὰ θέματα τῆς ἐποχῆς μας. Ἐχει παρὰ τὰς τρεῖς δοκιμὲς τῶν ὑποψηφίων ἀστροναυτῶν στὸ πειραματικὸ κέντρο τοῦ Ντάητον τοῦ Ὁκάϊο. Σὲ εἰδικὸς θαλάμους τοῦ κέντρου αὐτοῦ δημιουργοῦνται οἱ συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦν στὸ διάστημα, γιὰ νὰ διαπιστωθεῖ ἂν μπορεῖ ν' ἀντέξει σ' αὐτὲς ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός. Μία ἀπὸ τὶς συνθήκες αὐτὲς εἶναι κ' ἡ ἔλλειψη βαρύτητας. Ἐπειὶ ὁ ὑποψήφιος ἀστροναύτης μπορεῖ, στὸν πειραματικὸν αὐτὸ θάλαμο νὰ περπατᾷ στὸ... ταβάνι, σὰ μύγα, χωρὶς καμμίαν δυσκολία, ὅπως φαίνεται στὴ φωτογραφία, ἀφοῦ δὲν ὑπόκειται στὴ βαρύτητα.

Ἡ ΕΠΙΛΗΨΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΙΑΤΗ

ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ, ἡ ἐπιστὴμὴ ἐνδιαφερόταν κυρίως γιὰ τὰ συμπτώματα τῆς ἐπιληψίας, αἰφνίδιες πτώσεις καὶ σπασμούς. Τώρα, ἕνας Γερμανὸς καθηγητὴς ἐξετάζει τὴν «ἐιρὴ νόσο», ὑπὸ διαφορετικὸ πρίσμα. Ἡ κλασικὴ θεραπεία μὲ λουμινάλ, εἶχε κάποια ἐπίδραση στοὺς σπασμούς, ἀλλὰ παρ' οὖν τὸ μείονέκτημα, ὅτι βύθιζε τὸν ἀσθενὴ σὲ κατάσταση ληθάργῳ. Ἄλλα φάρμακα ἔχουν λιγώτερο βραδικὴ ἐπίδραση, ἀλλὰ προκαλοῦν ἀναιμιὰς καὶ διάφορες ἀλλοιώσεις τοῦ αἵματος. Τὸ ἡλεκτροσκόπιο καὶ ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβαση στὸν ἐγκέφαλο δὲν ἔχουν σταθερὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ ἐπιστὴμὴ σήμερον προσανατολίζεται πρὸς τὴν ψυχοθεραπευτικὴν. Κατὰ τὸν Γερμανὸν καθηγητὴ Κίν, γιὰ νὰ θεραπευθεῖ ἡ ἐπιληψία, πρέπει ν' ἀλλάξῃ ἐντελὸς ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόληση τοῦ ἀρρώστου καθὼς καὶ ὁ τρόπος ζωῆς του. Πρέπει ὁ ἀρρώστος νὰ συνηθίσῃ νὰ «ἐλέγχει» τοὺς σπασμούς του. Ἐπὶ πλέον, μὴ εἰδικὴ διαίτα, εἶναι ἀπαραίτητη.

Ὁ καθηγητὴς Κίν ἀνεκάλυψε καὶ μὴν ἀνεκάλυψε ἐντελὸς πρωτότυπη: Τὴν πρόκληση τεχνητῆς ἀνοσίας στὸν ὀργανισμὸ τοῦ ἀρρώστου μὲ καλλιέργημένους ζωϊκοὺς ιούς, ὅπως ὁ ἴος τῆς λύσσας. Ἡ μέθοδος βρίσκεται στὸ πειραματικὸ στάδιο. Πάντως, ἡ ἐπιληψία δὲν εἶναι ἀνίατη.

εἶναι ἡ ἐρχόμενη δεσποτία, γιὰ τὸν ὅτι τὸν πλανήτην αὐτὸν θὰ πλησιάσουν πρὸς τὴ Γῆ. Μὲ τὴν ταχύτητά της διαθέτουμε, ἕνα πύραυλος θὰ ἔφτανε στὴν τροχιά τῆς Ἀφροδίτης σὲ 150 μέρες.

Τὸ Ταῦ τοῦ Κήτους

Ο ΗΛΙΟΣ δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἀστρὸ δευτέρου μεγέθους σὲ μὴν ἀπόμειρη γειτονία τοῦ Γαλαξία. Ὑπάρχουν χιλιάδες ἄλλοι Γαλαξίες ποὺ περιλαμβάνουν ἑκατομμύρια ἡλίους καὶ δεκάτομμύρια πλανήτες. Σὲ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νὰ ὑπάρχουν συνθήκες ζωῆς παρόμοιες μὲ τῆς Γῆς. Θὰ ὑπάρχουν, συνεπῶς, καὶ λογικὰ ὄντα. Σ' αὐτὸ τὸ συλλογισμὸ βασίζεται τὸ «σχέδιο Ὁζμα».

Τὰ ραδιοηλεκτρονικὰ τῆς Βιργίνιας, μποροῦν νὰ συλλέξουν «μηνύματα» ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἀπόσταση δεκαπέντε ἐτῶν φωτός. Τὰ τηλεσκόπια θὰ στραφῶν πρὸς τὸ Ταῦ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κήτους καὶ κατόπιν πρὸς ἑνὲς παρόμοια ἀστρὰ, ποὺ ἡ κίνησή της δείχνει: 1) Ὅτι συσφύονται ἀπὸ πλανήτες, 2) ὅτι ἔχουν ἰδιότητες ποὺ εὐνοοῦν τὴν ἐμφάνιση τῆς ζωῆς στοὺς πλανήτες αὐτοὺς (δὲν εἶναι οὔτε πολὺ θερμὰ, οὔτε πολὺ ψυχρὰ, οὔτε πολὺ γερασμένα, οὔτε πολὺ καινούργια).

Οἱ ἐπιστήμονες τοῦ «σχέδιου Ὁζμα» εἶναι αἰσάδοφοι. Ἔχουν τὴν «ἐσπίδα» πρέπει νὰ προσπαθῶν νὰ συλλέξουν! Ὅποιοιδήποτε ρυθμικοὶ ἦχος σὲ συχνότητα 21 ἑκατοστών δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐκπέμπεται ἀπὸ λογικὰ ὄντα.

Καὶ τί θὰ συμβεῖ, ἂν ἡ «ἐσπίδα» πραγματοποιηθεῖ; Τὸ σῶμα ποὺ θὰ συλλέξουν τὰ ραδιοηλεκτρονικὰ — ἂν τὸ συλλέξουν — θὰ ἔχει σταλεῖ πρὶν ἀπὸ χρόνια. Καὶ ἡ «ἀπάντηση» τῆς Γῆς θὰ χρειασθεῖ 15 χρόνια γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ Ταῦ τοῦ Κήτους. Συνεννόηση μὲ λέξεις φαίνεται ἀδύνατη. Ποιὰ γλώσσα θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ; Ἀλλ' οἱ ἐπιστήμονες ἐλπίζουν, ὅτι οἱ «ἄλλοι» θὰ στείλουν τηλεοπτικὰ εἰκόνες ποὺ μπορούμε νὰ συλλέξουμε στὴ Γῆ μὲ τὰ τηλεοπτικὰ μας μηχανήματα. Ποιὰ ἐκπληκτικὴ εἰκόνα θὰ ἐμφανισθεῖ τότε στὴν ὁθόνη τῆς τηλεόρασεως; Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ προβλέψῃ. Ἀλλὰ θὰ εἶναι μὴν μεγάλη μέρα γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅταν ὁ ἀνθρώπος πεισθεῖ, ὅτι δὲν εἶναι μόνος μέσα στὸ Σύμπαν...

ANNE MANSON

Θεά τοῦ Χοροῦ

ΜΕΤ: ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Η ΤΡΑΓΙΚΗ ΖΩΗ
Τῆς ΙΖΑΝΤΟΡΑΣ
ΝΤΑΝΚΑΝ

30

«ΓΙΑΤΙ ΚΛΑΙΤΕ;» ΡΩΤΗΣΕ Η ΣΚΙΑ

Κ' ὅμως ἡ Ἰζαντόρα θὰ τὸ ἐπιχειρήσει ὅκωμ ἡ φράση, ἕνα βράδυ, ἐνῶ βρίσκεται ἐσπλωμένη στὴν ἀμμουδιά τοῦ Βισαρέτσιο, μὲ τὸ πρόσωπο κρυμμένο μέσα στὰ μαλλιά, δοσμένη στὴν ἀπελπισία της.

— Γιατί κλαίτε; ρωτᾷ μὴ σκιά ποὺ στέκεται μπροστά της. Τί μπορῶ νὰ κάνω γιὰ σᾶς;

Ἐκεῖνη σηκώνει τὰ μάτια. Ἀντικρῶν ἕνα νεαρὸ Ἰταλιάνο. Εἶναι ἕνας γείτονας, γλύπτης, ποὺ τὸν ἔδλεπε πότε-πότε, ἐνῶ κολυμποῦσε.

— Τί μπορεῖτε νὰ κάνετε γιὰ μένα; Μπορεῖτε νὰ σώσετε κάτι ποὺ εἶναι σπουδαιότερο κι' ἀπ' τὴ ζωὴ μου, τὸ λογικὸ μου. Δώστε μου ἕνα παιδί.

Φυσικὰ, ὁ νεαρὸς καλλιτέχνης μένει κατάπληκτος. Κι' ὅκωμ περισσότερο, γιὰ τὴν ἀρραβωνιασμένη καὶ πρόκειται νὰ παντρευτεῖ τὴν κληρονόμο μιᾶς ἀριστοκρατικῆς οἰκογένειας ἀπ' τὴ Ρώμη. Ἡ Ἰζαντόρα ὅμως εἶναι ὡραία. Γενναῖος, ὡς Λατίνος οὐ εἶναι, θὰ τῆς «ἀφοσιωθεῖ» γιὰ νὰ τὴν σώσει.

Ὁ Λόεγκριν ποὺ τὴν περιμένει στὸ Παρίσι ἔχοντας ἀνθοστολισε ἕνα διαμέρισμα στὸ Κάρλτον, μαθαίνει μὲ θλίψη τὴ νέα αὐτῆς περίεργη.

— Μιὰ καὶ δὲν μπορούμε νὰ ζήσουμε εὐτυχισμένοι μαζί, τῆς λέει, ὅς προσπαθήσουμε τοῦλάχιστον νὰ φτιάξουμε τὴ σχολή σου. Σοῦ ἔχω ἀγοράσει ἕνα πύργο στὸ λόφο τῆς Μπελβύ. Ἀς λησμονήσουμε τὶς λύπες μας, ὅς ἀφήσουμε κατὰ μέρος τὰ αἰσθήματα, κι' ὅς προσπαθήσουμε σὰ φίλοι νὰ πραγματοποιήσουμε τὸ ἔργο αὐτό, ποὺ δειρεύσει πάντα.

Γιὰ δυὸ μῆνες ἡ δουλειὰ προχωρεῖ γοργά. Κάθε πρωὶ ἡ Ἰζαντόρα πηγαίνει στὸ Μεντόν γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς ταπεινὸς χοροὺς. Οἱ παλιὲς τραπεζαρίες ἔγιναν αἰθουσὲς χοροῦ, καὶ στήθηκε μὴν ἐξέδρα. Μάζεψε πενήντα μαθητὰς, ποὺ τοὺς ἔντυσε ἀμέσως μὲ χιτῶνες καὶ πολυχρώμους μανδύες. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ νιάτα, νοιώθει καλύτερα, νοιώθει χρησιμὴ. Λογαριάζει κιόλας γιὰ τὸν Σεπτέμβριο μὴν παρὰστασι τοὺς κήτους τοῦ Τροκαντερό.

Καὶ στὶς 2 Αὐγούστου, ἐνῶ ξεσπᾷ ἡ γενικὴ ἐπιστράτευση, ἡ Ἰζαντόρα θὰ φέρεῖ στὸν κόσμο τὸ παιδί της. Σὲ κάθε τῆς γέννα τῆς παραστέκεται ἡ φίλη της Μαρία ντ' Ἐστί. Θέλει νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι της, στὴ Μπελβύ. Οἱ δυὸ γυναῖκες μάταια πασχίζουν νὰ διαβῶν τὶς πύλες τοῦ Παρισιῶ, ποὺ φρουροῦνται. Ἡ Ἰζαντόρα κι' ἡ φίλη της ἔχουν μὴν ἔντονα ξενικὴ προφορὰ κι' ὁ κόσμος εἶναι σίγουρος πως οἱ Γερμανοὶ πλησιάζουν στὸ Παρίσι. Τελικὰ κατάφεραν νὰ φτάσουν στὸ σπίτι κι' ἡ Μαρία τρέχει ζητώντας γιατρά. Οἱ περισσότεροι ἔχουν ἐπιστρατευθεῖ, κι' ὅσοι ἀπέμειναν εἶναι φορτωμένοι δουλειᾷ. ὅλη ἡ πόλη εἶναι ξετρελλαμένη.

Ἐπὶ τέλους, φτάνει ἕνας εἰδικός, τὴν ξεγενᾷ καὶ ξαναφεύγει βιαστικός. Γεννήθηκε ἕνα ἀγοράκι, ποὺ ἡ Ἰζαντόρα τρελλὴ ἐπὶ χαρὰ, τὸ σφίγγει στὴν ἀγκαλιά της. Τὸ καμαρώνει μὲ λαχτάρα καὶ κάποια ἀνησυχία. Εἶναι ἀκίητο, ἀναπνέει δύσκολα. Ἡ μάνα τοῦ φωνάζει τὴ νοσοκόμα.

Ὁ Λόεγκριν, ξεσηκωμένος μὲ τὸ τηλεφῶνο, ἀνασπᾷ ὅλο τὸ Παρίσι γιὰ νὰ βρεῖ ὁδὸ γιὰ τὸν γιαντρά.

Ἡ Ἰζαντόρα καὶ ὁ ἀνδρας της, Ρῶσος ποιητὴς Ἑσσεβιν.

φτάνει, ὅλα ἔχουν τελειώσει. Τὸ παιδί εἶναι νεκρό.

Δεκαπέντε μέρες ἀργότερα, οἱ μαθητὰς φεύγουν κι' ὁ πύργος τῆς Μπελβύ μετατρέπεται σὲ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο.

ΜΙΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΑ ΣΤΟΥΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΥΣ

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1921, τὸ Σοβιετ προσκαλεῖ τὴν Ἰζαντόρα στὴ Ρωσία. Τῆς προσφέρουν μὴν σχολὴ μὲ χιλίους μαθητὰς, μ' ἔσοδα τοῦ κράτους, καθὼς καὶ μὴν ὀρχήστρα. Περιήγημα συμβόλαιον.

Ἡ Ἰζαντόρα δέχθηκε μ' ἐνθουσιασμό. Τὸ μεγάλο της ὄνειρο πραγματοποιεῖται τελικὰ. Προτοῦ ὅμως κλείσῃ τὸ παριζιάνικο της στούντιο, ἀποφάσισε νὰ δώσει μὴν ἀποχαιρετιστήρια γιορτὴ τοὺς φί-

λους της. Ἀνάμεσά τους ὑπάρχουν ἀρκετοὶ Ρῶσοι μεταναστεῖς, ποὺ ἱκετεύουν τὴν Ἰζαντόρα νὰ παρατήσῃ τὸ σχέδιό της.

— Ἡ πραγματικὴ Ρωσία δὲν εἶναι παρὰ ἀταξία, ἀθλιότητα, κρύο καὶ πείνα. Τί θὰ κάνετε ἂν πεινάσετε;

— Θὰ χορεύουμε τόσο, ποὺ δὲν θὰ μᾶς μένει καιρὸς νὰ τὸ παρατηρήσουμε, τοὺς ἀπαντᾷ χαρούμενα.

Τότε ἡ δεσποινὴς Τσαϊκόφσκυ, ἡ κόρη

μαζί τους και που φέρνει έγγραφα του Υπουργείου Εξωτερικών. Ίσως να μεταφέρει αυτές τις κυρίες, αλλά πού; Στο υπουργείο δεν έχει ακούσει κανείς να μιλάνε για τη χορεύτρια.

Στο μεταξύ, όμως, πλησιάζει κάποιος, που της φαίνεται σά γνωστός κι η 'Ιζαντόρα ξεσπάει στα γέλια: ο πρώτος της μπουλντογκ, είναι ο κύριος Φλορίνσκυ, που τον είχε άλλοτε συναντήσει στη Ν. Υόρκη. Ακούγοντάς την ο παλιός διπλωμάτης, τώρα σύντροφος Φλορίνσκυ, κουνάει το κεφάλι του.

— Καυμένη μου 'Ιζαντόρα, φοβάμαι πως τα παιδιά εδώ, για την ώρα, σκέφτονται άλλα πράγματα, από του να χορεύουν!

Όπωςδήποτε, τις οδηγεί στο ξενοδοχείο Σαβόυ, όπου μένει ο ίδιος και τους μαγειρεύει στα καμινέτο του μιάν όμελέττα. Τους βρίσκει και δωμάτιο. Δυστυχώς, το δωμάτιο αυτό δεν έχει παρά ένα κρεβάτι, ούτε σεντόνια, ούτε μαξιλάρια και περιδιαβάζουν τεράστια ποντίκια. Άλλα οι τρεις γυναίκες είναι κατκόπες. Η 'Ιζαντόρα παίρνει το κρεβάτι, ή 'Ιρμα την πολυθρόνα. Η Ζαν άρκεϊται στην καρέκλα.

Τελικά, οι άρχες παραχωρούν στην 'Ιζαντόρα το μέγαρο ενός αστερά του αυτοκρατορικού μπαλέτου, της Μπαλασόβα, που έχει καταφύγει στο Παρίσι. Είναι ένα μεγαλοπρεπές και κακόγουστο χτίριο, άλλοτε αδεισιό. Η 'Ιζαντόρα εγκαθίσταται, όσο μπορεί καλύτερα, κι άναγγέλλει πως είναι έτοιμη να δεχτεί μαθητές. Η κυβέρνηση δεν άπαντάει, αλλά για να την ηρεμήσει, της στέλνει κατά καιρούς καινούργιους υπηρέτες. Φτάνουν δυο - δυο, δυο άχθοφόροι, δυο καμαριέρδες, δυο γραμματικοί, δυο μάγειρες με λευκό σκούφο, έστω κι' αν δεν υπάρχει ούτε κατασρόφα στο σπίτι.

Κάθε δεκαπέντε μέρες, φορτωμένη μ' ένα μεγάλο πανέρι, ή πιστή Ζαν πηγαίνει να παραλάβει τα δελτία της συντροφίσσας Ντάνκαν, που τα δικαιούται ως πνευματικά εργαζόμενη. Τα δελτία άποτελούν άρκετη ποσότητα άλευριού, χαδιάρη, τσάι· και ζάχαρη. Κάθε φορά ή 'Ιζαντόρα διοργανώνει ένα πάρτυ για τους φίλους της. Φίχχνουνε τηγανίτες, άλείφουν το χαδιάρη και πίνουνε τσάι. Σε λίγες ώρες οι προμήθειες έχουν σφίξει. Τον υπόλοιπο καιρό οι δυο μαγειρίσες πασχίζουν να βρουνε νέα όάματα για τις καθημερινές πατάτες.

Μιά μέρα, ή 'Ιζαντόρα βλέπει να έρχεται στο πάρτυ της, ένας νεαρός, άγγελόμορφος, με θλέμμα σκληρό και πεισματάκο μέτωπο. Της τον συστήνουν. Είναι ο Έσσειν, ο διασημότερος ποιητής της μετοπισαναστατικής όμάδας, αυτός που θα τον τοπρωθεθεί ο Γκόρκι σ' ένα «Δοκίμιο», επί κεφαλής της νέας γενιάς, είναι ο Ρόμπερτ Μπέρνς, ο Άρθούρος Ρενμπό της Ρωσίας.

Μόλις τον βλέπει ή 'Ιζαντόρα, τον παρταίνει καταγοητευμένη και τον καθίζει στο ντιβάνι της. «Άγγελέ μου!», χαϊδεύοντάς του το κεφάλι. «Είσαι ωραϊός».

Ο Έσσειν ξανάρχεται πολλές φορές, άλλοτε κεφάτος, τρυφερός, χαδιάρης, άλλοτε δάναυσος, διώνοντας με τις κλωσιές την 'Ιζαντόρα, που γραπνώνεται στα γόνατά του.

Οι έξηγήσεις στα ρωσικά δεν είναι εύκολες. Η 'Ιζαντόρα δεν ξέρει παρά λίγες λεξούλες. Έχει, όμως, άλλον τρόπο για να έκδικηθεί:

— Πείτε του πως θα χορέψω μονάχα γι' αυτόν, λέει στον διερμηνέα.

Όρμάει στη σκηνή του στούντιο κι

ανάλαφρη, προκλητική, τρυφερή, παρυσκλητική, χορεύει με τη μουσική του Σοπέν. Μόλις τελειώνει, προχωρεί με τα χέρια άπλωμένα προς τον Έσσειν, που δεν έχει σταματήσει να κουνιγιάζει δυνατά με τους συντρόφους του.

— Σ' άρεσε ο χορός μου; τον ρωτάει.

Ο διερμηνέας διατάζει να μεταφράσει την άπάντηση, που διακόπτεται από τα όμοδικά γέλια.

— Λέει, μοντάμ... πως αν χρειάζεται για ζεστασιά ο χορός, αυτός τα καταφέρνει καλύτερα!

Σ' αυτό, ο Έσσειν, θυάζει τις μπότες του κι' άρχίζει έναν φουριόζικο κοζάικο χορό, άναφοράει τα παπούτσια, φτύνει χάμω και φεύγει.

Η 'Ιζαντόρα χόρεψε στις 7 του Νοέμβρη, στο θέατρο Μπολσόι, στην επέτειο της ρωσικής επανάστασης. Οι πρώτοι της μαθητές, ντυμένοι με κόκκινους χιτώνες, έκαναν μιάν έντυπωσιακή εμφάνιση στη σκηνή. Δεν χορεύουνε όμως. Έκώμη γιατί δεν έχουν εκπαιδευτεί. Επίσημα ή σχολή θ' άνοίξει, αλλά από ένα μήνα το μέγαρο της Μπαλασόβα, έχει γίνει τόσο παγερό, που κανείς δεν μπορεί να τ' άντέξει παρά μόνο τυλιγμένος στις κουβέρτες του.

Μιά μέρα, ο ίδιος ο ύπουργός Καλών Τεχνών έρχεται ν' άναγγείλει στη χορεύτρια τη μοιραία είδηση: ή κυβέρνηση διέρχεται μεγάλη οικονομική κρίση και της είναι αδύνατο να συντηρήσει τη σχολή αυτή. Δέχεται ν' άφήσει στην 'Ιζαντόρα το χτίριο, αλλά με τον ύρο να πληρώνει έκείνη. Μήπως προτιμά να κάνει μερικές προσοδοφόρες περιερίεις στις καπιταλιστικές χώρες, ή θα προσπαθήσει να κερδίσει εδώ τα έξοδα των μαθητών;

Η 'Ιζαντόρα άποφασίζει και τα δυο. Θα κάνει μιά τουρνε στο έξωτερικό να συντηρήσει τη σχολή της. Με τον ύρο να την ακολουθήσει ο Έσσειν. Είναι κι' άλλωιως, ένας ποιητής χρειάζεται νέους όρίζοντες. Έξέ άλλου θα της άρκεσε να του δείξει τη δύναμη, τη δόξα της διάσημης χορεύτριας που άπολαμβάνει στο έξωτερικό.

Η είδηση του γάμου του Έσσειν και της 'Ιζαντόρα, που μεταδίδεται άπ' όλους τους τηλεγράφους του κόσμου, ιητοποιεί τους φωτογράφους του τύπου, καθώς το ζευγάρι μετακινείται από τη μιά πρωτεύουσα στην άλλη.

Η 'Ιζαντόρα υποστήριζε πάντα πως ο γάμος είναι μιά τερατώδης σκληλιά της γυναικας. Το άποφάσισε μονάχα της για να διευκολύνει την άναχώρηση του Έσσειν. Ο ποιητής δεν θα εμφανιστεί σά μουζίκος, όπως έφυγε άπ' τη Ρωσία. Έχει παραγγείλει στο Βερολίνο κοστούμια πολύ περισσότερα άπ' όσα μπορεί να φορέσει άνθρωπος σ' όλη του τη ζωή. Άπαιτεί κάθε πρωί τις περιποιήσεις ενός κουρέα, μυρωδάτα σαπούνια, κολώνιες, ποντρές, άρώματα.

Η 'Ιζαντόρα παραγγέλλει γα χάρη του όλόκληρου διαμερίσματος στα μεγαλύτερα ξενοδοχεία και πληρώνει φεύγοντας άστρονομικά ποσά. Πληρώνει συχνά και τον θυρωρό, καθώς και τον άμαξά που κουβαλούσαν επάνω τον νεαρό σύζυγό της. Παρ' όλ' αυτά έκείνος, σε τούτες τις ξένες χώρες, που άγνουν την ιδιοφυία του, νοιώθει θανάσιμη πλήξη, που δεν καταφέρνει να την πνίξει ούτε κι' ή συνάντησή του με τον γέρο πιά Γκόρκυ. Ο νεαρός Ρώσος μένει σιωπηλός, με το θλέμμα σκληρό. Για να τον τραβήξει άπ' την μελαγχολία του, ή 'Ιζαντόρα, άγγαζάει με άλλους ρώ-

σους ποιητές, γυναικώτους, που τους συνοδεύουν παντού.

Το Φλεβάρη του 1923, ή Μαρία ντ' Έστι έρχεται στο ξενοδοχείο Γκριγιόν για να υποδεχτεί την 'Ιζαντόρα που φτάνει στο Παρίσι. Η 'Ιζαντόρα φορά ένα χοντροφιαγμένο παλτό, και κατακόκκινες μπότες. Η χορεύτρια είναι μόνη.

— Μην ξεχνάς, ψιθυρίζει στη φίλη της, ότι άπ' τους δυο μας, το μεγάλο ταλέντο είναι ο Έσσειν. Ένώ δε λογαριάζομαι. Είμαι μονάχα ένα πρόσωπο μ' άρκετη άντίληψη, ώστε να έκτιμώ την ιδιοφυία του. Μην το ξεχάσεις αυτό.

Και καθώς ή Μαρία γελάει:

— Που είναι αυτή η περίφημη ιδιοφυία;

Βλέπει να πλησιάζει ένας νεαρός, με μάτια σαν πιστόλια που μόλις ξεχωρίζουν μέσ' άπ' το γούνινο σκούφο.

— Να γιορτάσουμε την άδελφούλα! Ουρλιάζει άγκαλιάζοντας τη Μαρία. Σαμπάνια! Σαμπάνια!

Και καθώς ή 'Ιζαντόρα διαμαρτύρεται πως δεν είναι ή ώρα για να πιούν, ζητάει άπ' τη Μαρία να του κλειδώσει στη ντουλάπα τη βαλίτσα του, παίρνει το κλειδί κι' έξοφανίζεται.

— Σωστό παιδί, χαμογελά ή 'Ιζαντόρα. Δεν άποχωρίζεται ποτέ του αυτή τη βαλίτσα, κι' είναι άξιος να σκοτώσει όποιον του την άγγίζει. Άστρεύει τα μυστήρια. Κανένα παιγνίδι θα κρύβει μέσα...

— Η λεφτά, υποθέτει ή πρακτική Μαρία. Σ' αυτό ή 'Ιζαντόρα μπηγει τα γέλια.

— Λεφτά! Μα δεν έχουμε πιά ούτε δεκάρα, καυμένη μου Μαρία. Δίχως το Λόεγκριν που μάς πλήρωσε τα ναύλα, δεν θα μπορούσαμε να γυρίσουμε στη Γαλλία!

Και καθώς ή Μαρία της λέει πως θα έπρεπε, ώστόσο, να έχει κερδίσει πολλά άπ' αυτήν τη μεγάλη περιεία:

— Με την ούρά! Άπαντά ή 'Ιζαντόρα, με μιά κίνηση έθουσιασμού. Ένας θεός ξέρει που πήγανε όλα αυτά!

Τη στιγμή αυτή ένας κεραυνός όρμάει στη σκάλα, ακούγονται ρωσικές βρισιές κι' οι φωνές του θυρωρού. Ο Σεργκεύ μπαίνει στην κάμαρα, άπ' όπου έχουν μόλις βγει οι δυο γυναίκες και φεύγει μόλις βγει οι δυο γυναίκες και φωνάζει την 'Ιζαντόρα. Όπως έκείνη δεν του άποκρίνεται, γκρεμίζει την ειδική πόρτα, άρπάζει ένα κρηπήγιο, σπάζει τους καθρέφτες, πετάει το τραπέζι και το κρεβάτι πάνω στο παράθυρο, σκίζει τα σεντόνια, τραβάει τους πίνακες άπ' τον τοίχο και τους ποδοπατά, ενώ όλοι οι ένοικοι βγαίνουν στους διαδρόμους με τα νυχτικά τους, νομίζοντας πως το ξενοδοχείο βομβαρδίζεται.

— Φροντίστε τον και, πρό παντός, με το μαλακό, λέει ή 'Ιζαντόρα στον θυρωρό, ακούγοντας από κάτω το τέλος της καταιγίδας. Τρέχω να φέρω γιατρό. Όταν άναγυρτζει, βρίσκει το θυρωρό με μελανισμένα μάτια, δυο γκαρσόνια είναι έκτός μάχης και μαθαίνει πως τέσσερις άστυφύλακες πήραν τον Έσσειν στο τμήμα.

Πάνω στο τραπέζι ή 'Ιζαντόρα βρίσκει τα κλειδιά, που οι άστυνομικοί τράβηξαν άπ' τα χέρια του Έσσειν:

— Που να πάω; λέει ή 'Ιζαντόρα, δεν έχω πιά ούτε δεκάρα. Ο Έσσειν κρατούσε τα τελευταία δολάρια που μάς είχε δώσει ο Λόεγκριν.

Η Μαρία προτείνει να κοιτάξουν μήπως βρίσκονται στη βαλίτσα. Η 'Ιζαντόρα άναγυρτζει με άλλους ρώ-

σους άνοίγουν. Βρίσκουν δυο χιλιάδες δολάρια καθώς και άφθονα φουστάνια, κάλτσες, παπούτσια, έσώρουχα γυναικεία, που ή 'Ιζαντόρα νόμιζε πως είχαν χαθεί στα ταξίδια της.

Την άλλη μέρα, χαράματα, δυο άστυνομικοί δάζουν στο τραίνο για το Βερολίνο, τον Έσσειν.

Άπ' το Βερολίνο ο Έσσειν στέλνει καθημερινώς πέντε ή έξη τηλεγραφήματα:

«Έσσειν μπράουνινγκ, πάν, πάν, σκάρυ, σκάρυ». Που σημαίνει περίπου πως θ' αυτοκτονήσει αν ή 'Ιζαντόρα δεν τρέξει άμέσως.

Κι' έκείνη τρέχει μ' αυτοκίνητο, άφου πούλησε όλους τους πίνακές της. Ταξιδεύοντας και τη νύχτα για πιο σύντομα, αλλά σταματώντας για να επισκεφτεί το Στράσμπουργκ και να κάνει μιά νοσταλγική δόλτα στο Μπαύρουν. Τη βραδυά που φτάνει στο Βερολίνο, άνάμεσα στους εκατό Ρώσους που έχουν καταλάβει το ξενοδοχείο, προσκαλεσμένοι του Έσσειν, θα υπάρξουν πολλοί τραυματίες.

Άπ' τη μεγάλη αίθουσα δεξιόσεων του γερμανικού μεγάρου, δεν θ' άπομείνουν την έπομένη, παρά τα έρείπια.

ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΤΡΟΤΣΚΥ

ΜΕΤΑ τις έκκεντρικότητες του Βερολίνου, δεν άπόμεινε παρά μιά γιαιτρεία για να ξαναγυρίσει στη Ρωσία και ν' άνοίξει τη σχολή: Να γυρίσει πρώτα στη Γαλλία και να πουλήσει ό,τι της άπόμεινε άπ' το διαμέρισμά της στο Πασού. Κουβάλησε μαζί της και τον Έσσειν που παράγγειλε άμέσως έξη καινούργια κοστούμια, πρόσβαλε τους καλύτερους του φίλους και χαστούκισε έναν άστυφύλακα στην πλατεία της Όπερας.

Όταν τελικά πάτησε το πόδι του στην πατρίδα του, ταξιδεύοντας σ' ένα παγερό δαγόνι, κι' άφου έσπασε όλα του τα τζάμια, το μικρό, λιγδασμένο πακέτο με τα έσώρουχα που είχε τυλιγμένα σ' έφημερίδα φεύγοντας άπ' τη Ρωσία, είχε μεταμρφωθεί στον έρχομό σ' έξη ταξιδιωτικές βαλίτσες. Τις τοποθέτησε στο σπίτι ενός γιωστου του και ή 'Ιζαντόρα δεν τον ξανάδε πιά.

Στα γράμματα, στα τηλεγραφήματα, στις έξοφρες άναζητήσεις της, ή χορεύτρια δεν λάβαινε παρά μιάν άπάντηση: «Πάψτε να γράφετε και να τηλεγραφείτε στον Έσσειν. Τώρα πιά μου άνηκει και δεν θέλει ούτε να σας ξέρει. Υπογραφή: Γκαλίνα Μπενισλάβσκαγια».

Μαθαίνοντας ότι ο ίδιος της ο άντρας την άπεδιώχνει, άποφασίζει πως είναι πιά καιρός να ριχτεί σοδορά στη δουλειά.

Όταν χόρεψε στο Κισλοδόνσκ μπροστά στον Τρότσκυ, γνώρισε σωστό θρίαμβο. Στο Κίεβο, όπου έδωσε δεκαοχτώ παραστάσεις και δυο πείθιμους χορούς άφιερωμένους στη μνήμη του Λένιν, ή κυρία Κολλοντάι, μελλοντική πρέσβειρα, λιποθύμησε από συγκίνηση.

Οι καταστροφές όμως διαδέχονταν ή μιά την άλλη. Οι άλληλογραφίες δεν φτάνουν ποτέ εγκαίρως για τον προγραμματισμό των παραστάσεων. Πολ-λές φορές άναγκάστηκε να χορέψει φέρνοντας έλληνικό χιτώνα, κάτω άπ' το φώς μιάς ηλεκτρικής λάμπας, με σκηνικά έκτός μικροσκοπικού σαλονιού στημένου για κομωδία του Γκόγκολ.

Όταν τελικά ξαναγυρίζει στη Μόσχα, μαθαίνει ότι ή σοβιετική κυβέρνηση, που θ' αλαλάει με τη σχολή, της έκοψε το γκάζι και το ηλεκτρικό, γιατί δεν το είχε πληρώσει.

ΜΑΙΑ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΕΠΙΒΑΤΙΔΑ

«Η κυρία Ντάνκαν άγόρασε στη Νη καία ένα στούντιο με τα λεφτά που πήρε άπ' την Άμερική για τ' «Άπομνημονεύματά» της. Θα ήθελε να καταφύγει έκεί όπου θα μπορούσε να έξακολουθήσει να δουλεύει, αλλά, άλλοίμονο! Ούτε ή μία, ούτε ή άλλη δεν μπορούμε να πληρώσουμε τα ναύλα αυτού του ταξιδιού, και ή κυρία Ντάνκαν άπεχθάνεται τα τραίνα».

Η Μαρία ντ' Έστι, ή παντοτεινή φίλη, προσάπει να πείσει μιά νεαρή Άμερικάνα σχεδιάστρια, την Άλεις, ά μεταφέρει, την 'Ιζαντόρα κι' αυτήν, με το αυτοκίνητά της.

Είναι το καλοκαίρι του 1927. Όταν συνάντησε την 'Ιζαντόρα πριν δυο χρόνια, στο γυρισμό της άπ' τη Ρωσία, ή χορεύτρια της φάνηκε γερασμένη, βαριά, μελαγχολική. Γιατί δεν πέθανε στα 1913, μαζί με τα παιδιά μου, έλεγε διαρκώς. Ότι κι' αν έκανε για να πλησιάσει κάποια έλπίδα, καταστράφηκε. Τα σχολεία της χάθηκαν το ένα μετά άπ' τ' άλλο. Το γερμανικό κοινό της έστριψε την πλάτη, θεωρώντας την μπολσεβίκα. Οι άγάπες της έσβυσαν όλες. Δημιούργησε τη δυστυχία του Έσσειν, που θέλοντας να τον οδηγήσει στη δόξα, του άποκάλυψε έναν άπαγορευμένο κόσμο, κάνοντάς τον να χάσει τα νερά του. Το Δεκέμβρη του 1924, μέσα στο δωμάτιο ενός ξενοδοχείου στο Λένινγκραντ, έκοψε τις φλέδες του και πέθανε, γράφοντας με το αίμα του το τελευταίο του ποίημα.

Οι στενοί της φίλοι του Παρισιού έξακολουθούν να την βρηθάνε, άνήθηκαν όμως να τη συναντήσουν, άπογοητευμένοι με την καταστροφικότητά της. Ναί, αν μπορούσε να πάει στη Νίκαια, ίσως να σωζότανε...

Η νεαρή σχεδιάστρια διατάζει: βέβαια, αυτό θα της έδινε χαρά... αλλά, σε τρεις μέρες πρέπει να έχει όπωσδήποτε γυρίσει στο Παρίσι, για μιάνέπειγυσα δουλειά. Μπορεί στο γυρισμό ά οδηγίσει μέρα - νύχτα, αλλά παρακαλεί την κυρία Ντάνκαν να καταλάβει την περίπτωση και να μην χασομερήσει στο δρόμο. Έξέ άλλου, ή κουρσίτσα είναι μικρή κι' έτσι δεν θα πρέπει να πάρουν παρά έλαφρές άποσκευές.

Θα ξεκινούσαν χαράματα την άλλη μέρα, αλλά ως τις 5 το άπόγευμα παρακάνοντας ακόμη μπροστά στο σταθμό της Λυών. Η 'Ιζαντόρα είναι καταφορτισμένη με την ιδέα πως θα δάλουν στο τραίνο το νεαρό Ρώσο πιανίστα της, που τόσο πολύ μοιάζει με τον Σεργκεύ.

— Θα μπορούσα μιά χαρά, λέει, να τον πάρω στα γόνατά μου.

Όταν, τελικά, ή οδηγός νευριασμένη ξεκινάει, ή 'Ιζαντόρα δηλώνει:

— Θα βεβαιώσουμε στο Φονταινεμπλά. Στο Φονταινεμπλά μιά παρέα φοιτητών έδινε ένα μπαλ - μασκέ, και ήθελε όπωσδήποτε να παραβρεθεί. Ξεκίνησαν την άλλη μέρα... άργά.

— Δεν συνεχίζω άλλο, δηλώνει σε λίγες ώρες.

Γνώρισε ένα χαριτωμένο παιδοχείο λίγο πιο κάτω από κεί. Έξέ άλλου θα ήθελε πολύ να επισκεφτεί την πόλη. Έκτός άπ' αυτό έβρισκε πως ή φουκαριάρα ή Άλεις, που έκοψε ότι μπο-

ρούσε για να συντομώσει, την άργοπορία, οδηγούσε υπερβολικά γρήγορα.

Την τρίτη μέρα, φτάνοντας στην Λυών, ή νεαρή σχεδιάστρια, χλωμή κι' άποφασιστική σταματάει μπροστά στο σταθμό:

— Όρίστε, λέει στην 'Ιζαντόρα και στη Μαρία, δίνοντάς τους δυο εισιτήρια δεύτερης θέσης για τη Νίκαια, είναι όλα τα λεφτά που μου άπόμειναν. Δεν μπορώ να κάνω τίποτε περισσότερο.

— Δεσποινίς, διαμαρτύρεται ή 'Ιζαντόρα, από χρόνια πολλά δεν έχω ταξιδέψει σ' δεύτερη θέση, κι' ούτε πρόκειται ν' άρχίσω από σήμερα.

Και κατέβηκε άδιοπρεπής, τυλιγμένη στις εσάρπες της, μπροστά σε μιά στίβα άποσκευών.

— Τώρα που ξεφορτωθήκαμε αυτή την άνυπόφορη κοπέλλα, ές βρούμε άμέσως ένα ταξί για τη Νίκαια.

— Μα πως θα το πληρώσουμε; άνησυχεί ή Μαρία.

— Έ, καλά, λέει ή 'Ιζαντόρα, ύστερα από σύντομη σκέψη, δώσε μιάν έπιταγή.

Ένας γιωστός στη Νίκαια θα μάς δανείσει, ώσπου να λάβουμε τα λεφτά άπ' τη Άμερική.

Στη Νίκαια όμως ο γιωστός έλειπε. Τότε ή 'Ιζαντόρα κατευθύνεται στο Γκάντ Ότέλ και πάντα μεγαλόπρεπη, παραγγέλλει στο πλανό μαγαζί διάφορα μαγαζιά, ζακέτες για την πλάξ, μιά τεράστια όμπρέλλα («Χρεώστε τα στο λογαριασμό του ξενοδοχείου») και κατενθουσιασμένη φτάνει στην άμμουδιά.

Η Μαρία διαμαρτύρεται:

— Μα το στούντιο;

Έκείνη μπηγει τα γέλια:

— Το στούντιο, καλά αυτό είναι για δουλειά.

Μα φαντάσου πως δεν έχει ούτε λουτρό... Έξέ άλλου, ή Νίκαια άπέχει μονάχα έξητά χιλιόμετρα. Θα βρούμε σίγουρα ένα αυτοκίνητο που θα μάς οδηγεί κάθε μέρα.

Σ' ένα έστιατόριο που τους κάλεσε ο ζωγράφος Πικάμπια, ή Μαρία βλέπει κατάπληκτη την 'Ιζαντόρα να σηκώνει χαμογελαστή το ποτήρι της στην υγεία ενός νεαρού που τρώει σε γειτονικό τραπέζι με δυο συντρόφους του. Έκείνος σκύβει για να την ευχαριστήσει.

— Μα πως, 'Ιζαντόρα, λέει πειραγμένη ή Μαρία, πίνεις στη υγεία ενός σωφέρ;

— Ένας σωφέρ, διαμαρτύρεται ή χορεύτρια, δεν βλέπεις πως είναι μεταμφιεσμένος νεαρός θεός της Ελλάδας; Και να, το όρμα του, προσθέτει δείχνοντας μιά κουρσίτσα μάρκας Μπουγκάτι, που στάθηκε μπροστά στην πόρτα.

Λίγη ώρα άργότερα μαθαίνει άπ' την ξενοδόχα ότι ο νεαρός Έλληνας Θεός θέλει να πουλήσει τ' όμαξί του, ότι έχει στη Νίκαια ένα γκαράζ, κι' ότι έρχεται εδώ και τρώει σχεδόν κάθε μέρα.

Στο μεταξύ, ο λογαριασμός του ξενοδοχείου φτάνει σ' άπογοήτευση, κι' ο θυρωρός ζητήσει ευγενικά άπ' τις κυρίες αυτές να τακτοποιήσουν την καθυστέρηση και να πληρώσουν μιάν έβδομάδα προκαταβολικά.

Έτσι, ένα πρωί ή Μαρία βρίσκεται κάπως ταραγμένη μπροστά στην μεγάλη άλλα που οδηγεί στην κατοικία.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΕΛΙΔΑ 41

ΟΤΑΝ Ο ΕΡΩΤΑΣ ΥΠΟΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΤΟ ΣΠΑΘΙ

“Ένα από τα πιο έντυπωσιακά είδύλλια στην παγκόσμια ιστορία είναι ασφαλώς ο έρωτικός δεσμός του μεγάλου Κορσικανού με την Πολωνέζα Μαρία Βαλέφσκα. Οι ήγέτες μιας υπόδουλης χώρας άσκησαν κάθε δυνατή πίεση σε μια εξαιρετικά όμορφη, αλλά ασύγκριτα αξιοπρεπή νεαρή κόμισσα, ώστε τελικά να υποκύψει στην έρωτική πολιορκία του ανδρώπου από τον οποίο οι συμπατριώτες της και η ίδια περίμεναν την ανάσταση της πατρίδας τους. Ο έρωτικός δεσμός άρχισε κάτω από μίαν «ένδικη και ιστορική ανάγκη» για να εξελιχθεί σ’ ένα από τα παθητικότερα είδύλλια.

Α’.

ΤΗΝ 1η Ιανουαρίου 1807, στον τελευταίο ταχυδρομικό σταθμό πριν από τη Βαρσοβία, παρατηρείται μια άσυνήθιστη κίνηση. Ο Ναπολέων, που μόλις κατατρόπωσε τους Πρώσους — τον περασμένο χρόνο είχε νικήσει την Αυστρία — ξαναγυρίζει στην Πολωνία. Δεν έρχεται σαν κατακτητής, αλλά σαν ελευθερωτής. Όλη η Πολωνία έχει γεμίσει από ελπίδες. Θα ένωθούν με την Πολωνία τα κομμάτια που πήραν οι Ρώσοι, οι Αυστριακοί και οι Πρώσοι; Θα ξαναγεννηθεί από τις στάχτες η γηραιά πολωνική πατρίδα;

Ένας ταχυδρόμος ανήγγειλε πως ο Ναπολέων πλησιάζει. Η καρδιά, που μέσα στο πλήθος, χτυπάει πιο δυνατά απ’ όλες, είναι ασφαλώς η καρδιά μιας ξανθής ωραιότατης χωρικής. Είναι μια κοπέλλα δεκαεννιά χρόνων με γαλανά μάτια και λαμπερό δέρμα.

Το πατρικό της όνομα είναι Μαρία Λεξίνσκα και ανήκει σε μια από τις αρχαιότερες πολωνικές οικογένειες. Σε μια οικογένεια όμως που είναι πολύ φτωχή... τόσο φτωχή που οι γονείς της Μαρίας αποφάσισαν να δώσουν την δεκαεξάχρονη κόρη τους γυναίκα στον πλούσιο κόμητα Άναστάσιο Κολόννα ντε Βαλέφσκι, που αφού χήρεψε δυο φορές ήταν τώρα έβδομητάχτων. Το μεγαλύτερο από τα έπτά παιδιά του ήταν έννιά χρόνια μεγαλύτερο από την καλλονούργια κόμισσα Βαλέφσκα.

Η Μαρία, ωστόσο, δεν ήταν καθόλου δυστυχισμένη. Ο σύζυγος, όλο στοργή και φροντίδες γι’ αυτήν, προσπάθησε να την κάνει να ξεχάσει τη διαφορά της ηλικίας δίνοντάς της ένα γιό. Η Μαρία λατρεύει αυτό το παιδί κι’ έχει ένα μόνο σκοπό στη ζωή της: να κάνει το γιό της έναν ελεύθερο άντρα σε μια ελεύθερη Πολωνία. Πόσες φορές — όπως τόσοι και τόσοι Πολωνοί στις σκοτεινές ώρες της ιστορίας τους — δε σκέφτηκε τη Γαλλία που μπορούσε ν’ απελευθερώσει την πατρίδα της!

— Η Γαλλία όμως είναι πάρα πολύ μακριά, όπως ο θεός είναι πολύ ψηλά!

★

ΟΤΑΝ η Μαρία έμαθε πως πρόκειται να νάρθει ο Ναπολέων, έλαμψε μέσα της η ελπίδα. “Επί τέλους, θα μπορούσε να διορθωθεί η άδικία που είχε γίνει σε βάρος της Πολωνίας; Ο σύζυγός της, που ήταν κι’ αυτός μεγάλος πατριώτης, αποφάσισε να εγκαταλείψει τα κτήματά τους της Βαλεβίς για να εγκατασταθεί στη Βαρσοβία. Η

ΜΕΓΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑ ΒΑΛΕΦΣΚΑ

Μαρία όμως που έμεινε στον πύργο, δεν μπορούσε να ήσυχάσει... και την 1η Ιανουαρίου μεταμφιεσθηκε σε χωρική — φουστάνι από μπλέ ύφασμα, γούνινο μαύρο καπέλλο — πήδησε στην άμαξα με την εξαδέλφη της και ανακατεύτηκε κι’ αυτή με το πλήθος των περιεργών της Μπονίας περιμένοντας αυτόν που έχει κιόλας αρχίσει να τον ονομάζει ελευθερωτή της Πολωνίας.

Επί τέλους, το αυτοκρατορικό άμαξι σταματάει μπροστά στο σταθμό! Το πλήθος συνωστίζεται, διαδηλώνει τον ένθουσιασμό του, κι’ η φτωχή Μαρία σπρωγμένη, τσαλαπατημένη δεν κατορθώνει να πλησιάσει. Αυτή τη στιγμή, ένας στρατηγός — ο Ντυρόκ — κατεβαίνοντας από την άμαξα για ν’ ανοίξει δρόμο, περνάει δίπλα της.

— Εί! κύριε, λέει η Μαρία, βγάλτε με απ’ εδώ και βοηθείστε με να μωρέσω να ιδω τον αυτοκράτορα μια στιγμή.

Η φωνή είναι χαριτωμένη, η σιλουέτα λεπτή, τα μάτια φωτεινά, τόσο τρυφερά, τόσο ικετευτικά που ο Ντυρόκ δεν μπόρεσε να φέρει αντίρρηση. Της προσφέρει το μπράτσο του και την οδηγεί ως την πορτούλα του άμαξιού.

— Υψηλότατε, λέει ο Ντυρόκ χαμογελώντας, ιδού αυτή που άφηψε όλους τους κινδύνους του πλήθους για τη μεγαλύτερητάν σας.

Ο αυτοκράτορας αποκαλύπτεται και ρωτάει τη Μαρία. Εκείνη όμως είναι τόσο συγκινημένη που δεν απαντάει καθόλου στις ερωτήσεις του. Μουρμουρίζει μόνον κοκκινίζοντας:

— Καλώς ήρθατε, μεγαλειότατε, στη γη μας, καλώς ήρθατε στην πατρίδα μας που σάς περιμένει για ν’ αναστηθεί.

Ο Ναπολέων είναι κι’ αυτός συγκινημένος. Η νέα γυναίκα άσκει πάνω του τεράστια γοητεία. Ξεδιαλέγει ένα από τα μπουκέτα, που το πλήθος έχει πετάξει στο άμαξι του και της το δίνει χαμογελώντας:

— Κρατήστε το κυρία σαν εγγύηση των καλών μου προθέσεων. Θα ξαναβρεθούμε στη Βαρσοβία. Καρφωμένη στη μέση του δρόμου θάβει την άμαξα ν’

απομακρύνεται. Από το παράθυρο ο αυτοκράτορας κουνάει το καπέλλο του. Ο Ναπολέων πλησιάζει στη Βαρσοβία... παραξενεύεται κι’ ο ίδιος που δεν μπορεί να φύγει από το μυαλό του το λεπτό και άθωο πρόσωπο της νέας γυναίκας. Αυτή η χωρική που μιλάει γαλλικά τον ξαφνιάζει. Κι’ έπειτα τι τρυφερότητα είναι αυτή που αναδίνεται απ’ αυτό το πλάσμα! Πρόκειται για κεραυνοβόλο έρωτα;

— Ντυρόκ, σάς αναθέτω να μου την ξαναβρείτε.

Φτάνοντας ο στρατηγός άχισε άμέσως τις έρευνες. Περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια την άγνωστη της Μπονίας, στον Ιωσήφ Πονιατόφσκι, πρόεδρο της

προσωρινής πολωνικής κυβερνήσεως. Και χάρη στην αδιακρισία της εξαδέλφης της Μαρίας, που διηγήθηκε στους γνωστούς της το επεισόδιο του μπουκέτου, η Μαρία ανακαλύφθηκε. Μαθαίνοντάς το ο Ναπολέων, διατάζει να καλέσουν την κόμισσα Βαλέφσκα στη δεξίωση που θα δώσει ο Πονιατόφσκι προς τιμή του. “Αν δεν είναι ο ίδιος ο πρόεδρος της κυβερνήσεως που προτείνει στον αυτοκράτορα να καλέσουν την Κυρία Βαλέφσκα, πάντως είναι ο Πονιατόφσκι ο ίδιος που πηγαίνει στο παλάτι Βαλέφσκι. Η Μαρία στην αρχή δε δέχεται την πρόσκληση: Δεν πηγαίνει σε κανένα χορό.

— Η παρουσία σας είναι απαραίτητη. Ο Ναπολέων το απαιτεί. Εκείνη αρνείται άκομα.

— Ποιος ξέρει; μουρμουρίζει ο Πονιατόφσκι, που μάντεψε τα αισθήματα του Ναπολέοντα. “Ισως ο ουρανός σάς χρησιμοποίησει για να σώσει την πατρίδα μας.

Η Μαρία επιμένει και χρειάζεται να επιμείνει ο ίδιος ο κόμης Βαλέφσκι — άγνοεί το επεισόδιο της Μπονίας — για να δεχτεί επιτέλους η Μαρία να πάει στο χορό. Για ποιάν την πήρε ο Ναπολέων; Άγαναχτεί, και φορεί το πιο απλό φουστάνι της — ένα απλό φουστάνι, ούτε ένα μαργαριτάρι. “Ένα απλό διάδημα από φύλλα στελίζει μόνο τα κατάχρυσα μαλλιά της. Ο Ναπολέων θα καταλάβει σίγουρα τι σημαίνει αυτή η άρνηση να στολιστεί προς τιμή του. Δεν είναι έτοιμη για τη θυσία!

Μόλις παρουσιάστηκε στην αίθουσα του χορού, ο Πονιατόφσκι προχώρησε προς το μέρος της να την καλέσει. Τον σταμάτησε με μια κίνηση.

— Ξέρετε πως δεν χορεύω και πως δεν έχω καμιά διάθεση να χορέψω.

— Πώς! Ο αυτοκράτορας μίλησε πολλές φορές για σάς και είπε πως θάταν εύτυχισμένος να σάς δει να χορεύετε.

— Μπορεί, όμως εγώ δεν θα χορέψω. Με το ίδιο καταστροφισμένο ύφος αρνιέται σ’ όλους τους χορευτές που έρχονται να την καλέσουν, όταν ο Ναπολέων κατά τη συνήθειά του κάνει το

γύρο των καλεσμένων. “Όταν φθάνει κοντά στην Μαρία, κάνει πως δεν την αναγνωρίζει, εξετάζει το φουστάνι, θαυμάζει το λαμπερό της δέρμα και, στο τέλος, για να δείξει πως κατάλαβε το λόγο αυτής της απλότητας, λέει με δυνατή φωνή:

— Το άσπρο δεν πάει επάνω στο άσπρο, Κυρία.

“Έπειτα προσθέτει σιγώτερα για να τον ακούσει μόνον αυτή:

— Δεν είναι η υποδοχή που θάχα το δικαίωμα να περιμένω.

Η Μαρία φυσικά δεν απαντάει, αλλά τα άσπρα μάγουλά της γίνονται κόκκινα.

Ο αυτοκράτορας ξαναλέει:

— Μιλούσατε ωστόσο πιο εύκολα, την 1η Ιανουαρίου σε κείνον το σταθμό;

άλλη μέρα, ο κόμης Βαλέφσκι, άναγγέλλει στη γυναίκα του πως δέχτηκε μια πρόσκληση για τους δυό τους. Πρέπει να πάνε στο δείπνο που δίνει ο αυτοκράτορας. Η κόμισσα άγαναχτεί. Ο σύζυγός της όμως προσπαθεί να την πείσει μαζί με τον Πονιατόφσκι.

— Όλα, κυρία, πρέπει να υποταχθούν στο συμφέρον του έθνους. Δηλώνει ο πρίγκιπας Ιωσήφ. Δεν μπορείτε να άρνηθείτε να παραιστείτε στο δείπνο, χωρίς να φανείτε κακή Πολωνέζα.

Υποτάσσεται ακόμη μια φορά, μια που όλη η πόλη βρίσκεται αντιμέτωπη της. Κι’ έκτος απ’ αυτό, ο πρίγκιπας την σπρώχνει κυρία ντε Βωμπάν, την έρωμένη του, που έζησε άλλοτε στις Βερσαλλίες και που ζει στη Βαρσοβία

σώσει το έθνος της και είχε τη δόξα ότι το έσωσε.

Νομίζει κανείς πως όνειρεύεται, βλέποντας ότι χρησιμοποιήθηκαν όλα για να επιταχύνουν την πτώση μιας γυναίκας δεκαεννέα χρόνων, ολότελα απλής, ολότελα άθώας, που δεν έχει ούτε σύζυγο που να μπορεί να του έμπιστευθεί κάτι (γιατί ο δικός της δεν υπολογίζεται καθόλου), ούτε συγγενείς που να προσπαθήσουν να την υπερασπίσουν.

Στο δείπνο κάθισε δίπλα στον Ντυρόκ, που δεν στενοχωριόταν καθόλου από το ρόλο που τον έδωσε να παίξει ο κύριός του. Τον Ναπολέοντα τον έκανε πραγματικά έρωτευμένο ή αντίσταση της νέας γυναίκας.

— Τι κάνατε, κυρία, το μπουκέτο που σάς έδωσε ο αυτοκράτορας στην Μπονία; τη ρωτάει.

— Το φυλάω προσεκτικά σαν άμνηση, για το γιό μου, είτε η Μαρία.

— “Α! κυρία, επιτρέψτε να σάς προσφέρουν μπουκέτα ακόμη πιο άξια. Η Μαρία τον μαντεύει που έρχεται. Με το λαμέ σφιγμένο σκύβει στο π.ά.το της.

— “Αγαπώ πολύ τα λουλούδια. Τότε θα κόψουμε δάφνες στην πατρική σας γη να σάς προσφέρουμε.

Για να διευκολύνει τα πράγματα, ο κόμης Βαλέφσκι φεύγει στο τέλος του δείπνου. Παίρνουν τον καφέ στο σαλόνι. Ο Ναπολέων την κοιτάζει με τρυφερότητα. Δεν αγάπησε έτσι από την εποχή που η Ιωσηφίνα και τα φιλιό της «έφλεγαν το αίμα του». Πλησιάζει τη Μαρία:

Με τόσο γλυκά, τόσο τρυφερά μάτια, μ’ αυτή την έκφραση καλωσύνης, θάπρεπε να μη σάς άρέσει να βασανίζετε, άλλοιώς πρέπει ναστε ή πιο κακέττα, ή πιο σκληρή απ’ τις γυναίκες.

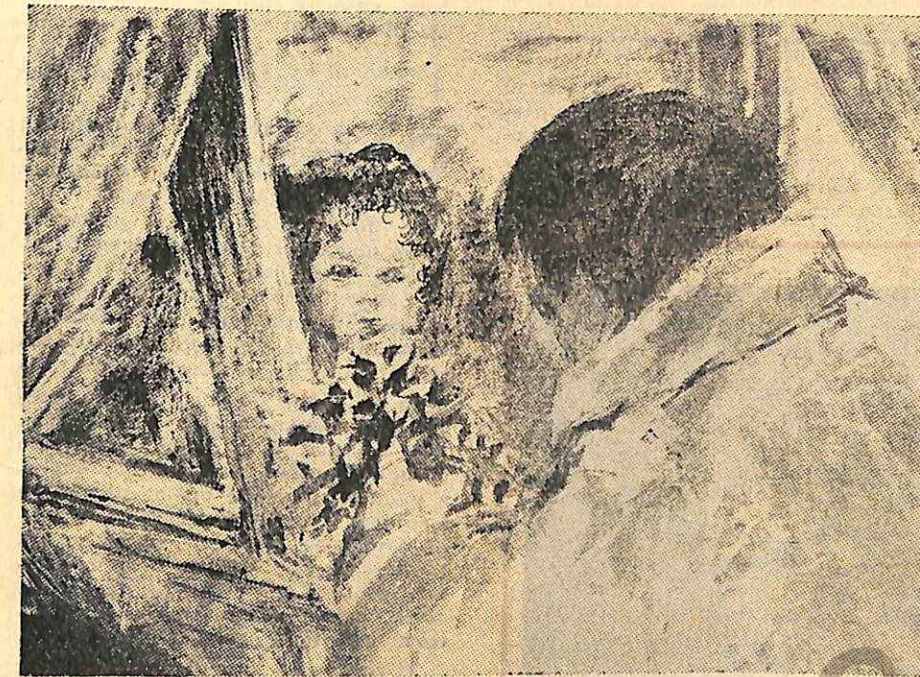
“Εκείνος φεύγει από το σαλόνι. “Ωστε μπορεί, λοιπόν, κι’ αυτή να γυρίσει στο σπίτι της; “Όχι! Ο Ντυρόκ την πηγαίνει στην Κυρία ντε Βωμπάν. “Εκεί οι δυο συνωμότες ενώνουν τις προσπάθειές τους.

— Πόσο σκληροί είστε, λέει ο Ντυρόκ παίρνοντάς της το χέρι. “Αποκρούετε αυτόν που ποτέ δε δέχτηκε άρνηση. Πιστέψτε πως τη δόξα του την έχει σκεπάσει θλίψη. Μόνον έσείς θα μπορούσατε να κάνετε να λάμψει στη ζωή του λίγη ευτυχία. Σας αγαπάει βαθιά. Είδατε πως στο δείπνο μόνον έσας κοιτούσε. Πόσο μεγάλη χαρά μπορείτε να του δώσετε!

Η Μαρία ξεσπάει σε λυγμούς... Πώς να αντίστασει; Το δίχτυ σφίγγεται γύρω της. Νοιώθοντας την αδυναμία της, η κυρία ντε Βωμπάν της διαβάει ένα καινούργιο γράμμα του Ναπολέοντα:

“Υπάρχουν στιγμές που θαρραίνει πολύ η ευγενική καταγωγή, κι’ αυτό το βρίσκω σωστό. Πώς να ικανοποιήσετε την ανάγκη μιας αιχμάλωτης καρδιάς που θέλει να ριχτεί στα πόδια σας, αλλά που δεν την αφήνουν... “Ω! αν το θέλατε! Μόνον έσείς μπορείτε να σηκώσετε τα εμπόδια που μας χωρίζουν. “Ω! έλάτε! Έλάτε! Όλες σας οι επιθυμίες θα εκπληρωθούν. Η πατρίδα σας θα μου είναι πιο αγαπητή, όταν θάχετε οίκτο για την φτωχή μου καρδιά. Ν.». Τό τέλος του γράμματος την αναστατώνει... Ο Ναπολέων ήξερε τι έκανε

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 41

“Έκανα λάθος; Λοιπόν μιλείστε, είμαι σίγουρος πως κάτι έχετε να μου πείτε. Εκείνη παίρνει λίγο κουράγιο και μουρμουρίζει:

— Με όλους τους συμπατριώτες μου, προφέρω μια εύχη: Να ξαναβρεί με τις φροντίδες της Μεγαλειότητός σας, η Πολωνία τα παλιά της σύνορα...

— Είναι κάπως ελαφρό να μιλάει κανείς έτσι, αλλά θα με βοηθήσετε να το κάνω σοβαρό.

★

ΥΡΙΖΟΝΤΑΣ στο παλάτι Βαλέφσκι, η Μαρία βρίσκει ένα μπουκέτο λουλούδια μ’ αυτό το σημείωμα: ..

“Εσάς μόνον είδα, έσας μόνον θαύμασα, έσας μόνον έπιθυμώ. Μια γρήγορη άπάντηση για να ήσυχάσετε την ανυπόμονη φλόγα του Ν.». — Ο άγγελιοφόρος περιμένει, της λέει η γυναίκα που έχει στο σπίτι.

— Δεν υπάρχει άπάντηση, απαντάει η Μαρία βαθιά πληγωμένη. “Ακόμα μια φορά, για ποιά την παίρνει ο αυτοκράτορας; Η γυναίκα όμως ξαναγυρίζει και της λέει πως το μπουκέτο το έφερε ο ίδιος ο Ιωσήφ Πονιατόφσκι. Η Μαρία επαναστατεί. “Ετσι λοιπόν; “Ωστε ο κυβερνήτης κάνει το μεσίτη; “Αδίκαι επιμένει ο πρίγκιπας Ιωσήφ. Δεν θα τον δεχτεί.

— Όλα όμως σπρώχνουν την Μαρία, στην άγκαλιά του αυτοκράτορα. Την

μετά την επανάσταση. Θα μάθει στην Μαρία τα μυστικά της έδιμοτυπίας της Αύλης. Η κυρία ντε Βωμπάν δεν έχει ούτε ένδοξο μόνον, ούτε προλήψεις, ούτε ντροπή. Σε γυναίκα του 18ου αιώνα θεωρεί τη συζυγική πίστη σαν το πιο κακόγουστο συναίσθημα. Γι’ αυτήν «α να δώσει κοινές μια έρωμένη σ’ ένα βασιλιά, είτε ονομάζεται αυτός Λουδοβίκος 15ος είτε ονομάζεται Ναπολέων, είναι η οπουδιότερη άποστολή που επιτρέπεται έναν αυλικό να έλτελέσει». Άμέσως μετά τα πρώτα μαθήματα, γλιστράει στη μαθήτριά της, αυτό το σημείωμα του αυτοκράτορα:

“Σας δυσσέστησα, κυρία; Είχα ωστόσο το δικαίωμα να ελπίζω το αντίθετο. “Έκανα λάθος; Η προθυμία σας χαλάρωσε ενώ η δική μου αυξήθηκε.

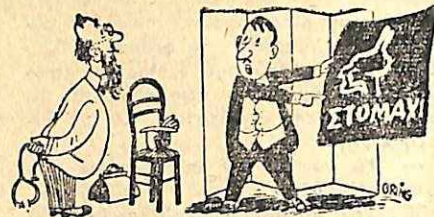
Μου πήρατε την ησυχία! “Ω! Δώστε λίγη χαρά, ευτυχία σε μια φτωχή καρδιά που είναι πανέτοιμη να σας λατρεύει... Είναι τόσο δύσκολο ναχα μια άπάντηση; Μου χρωστάτε δύο. Ν.». ★

Η ΜΑΡΙΑ αρνιέται πάντα ν’ απαντήσει κι’ ο αυτοκράτορας ανυπομονεί. Η συνωμοσία γίνεται τότε αρκετά αηδιαστική. Μέλη του υπουργικού συμβουλίου την ικετεύουν να μη δείχνεται τόσο σκληρή.

— Νομίζετε, κυρία, πως η Έσθήρ δόθηκε από έρωτα; Θυσιάστηκε για να

Η ΔΥΣΠΕΨΙΑ

«Δέ χωνεύω καλά...» Είναι ή φράση που ακούνε οι γιατροί συχνότερα από κάθε άλλη. Περίπου τὰ 30ο)ο τών ανθρώπων έχουν κάποιο παράπονο για τὸ πεπτικό τους σύστημα. Ἀλλά συχνά τὸ πεπτικό σύστημα δέ φταιει σέ τίποτε. Μὲ μιάν ὑγιεινή διαίτα, βασισμένη σέ πολύ ἀπλούς κανόνες, ή δυσπεψία ἐξαφανίζεται.

πέρασος γίνεται δύσκολη, ἂν ὄχι ἀδύνατη.

Οἱ εἰδικοί ὑπολογίζουν ὅτι περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μισοὺς δυσπεπτικούς θὰ μπορούσαν νὰ θεραπευθοῦν ἂν μάθαιναν νὰ μασᾶνε κανονικά.

Ἀλλά γιὰ τὴν καλὴ μάσηση, πρέπει βέβαια νὰ ἔχουμε καὶ καλὰ δόντια. Γι' αὐτό, προτοῦ ἐπισκεφθοῦμε τὸ στομαχολόγο, καλὸ θὰ εἶναι νὰ περάσουμε ἀπὸ τὸν ὁδοντίατρο.

Ἀμυλώδη καὶ λίπη

Οἱ γιατροὶ τὸ ἔχουν διαπιστώσει: Οἱ πεπτικὲς διαταραχὲς ὀφείλονται συχνά σὲ κατάχρηση τῶν ἀμυλῶδων καὶ τῶν λιπαρῶν τροφῶν.

Οἱ πατάτες, τὸ ρύζι, τὰ μακαρόνια καὶ οἱ πάστες, ὅταν καταναλίσκονται σὲ μεγάλες ποσότητες, προκαλοῦν συχνά φαῖνομενα ὑπερβολικῆς ζυμώσεως στὰ ἔντερα. Ἐκδηλώνονται «φουσκώματα», ἀέρια καὶ οἱ περίοδοι διαρροίας ἐναλλάσσονται μὲ περιόδους δυσκοιλιότητος.

Τὰ ἀμυλώδη, γιὰ νὰ χωνευθοῦν, πρέπει νὰ μετασχηματισθοῦν σὲ ζάχαρη. Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ συμβεῖ παρὰ μόνον μὲ τὴ βοήθεια τοῦ σάλιου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία βρίσκεται στὸ σάλιο καὶ ἡ ἄλλη ἐκκρίνεται ἀπὸ τὸ πάγκρεας. Ἀν κάνουμε κατάχρηση ἀμυλῶδων, τὸ σάλιο καὶ τὸ πάγκρεας δὲν μποροῦν ν' ἀνταποκριθοῦν στὴν αὐξημένη ζήτηση τῶν οὐστῶν αὐτῶν, καὶ οἱ τροφὲς παραμένουν ὀχώνευτες στὸν δωδεκαδάκτυλο.

Ἡ κατάχρηση λιπαρῶν τροφῶν (ἰδίως τῶν μαγειρεμένων λιπῶν), εἶναι ἐξ ἴσου βλαβερή. Σχετικὰ πειράματα ἔχουν ἀποδείξει ὅτι χρειάζονται ὀχτὼ φορές περισσότερο χρόνο ἀπὸ κάθε ἄλλη τροφή γιὰ νὰ χωνευθοῦν. Ἀλλά καὶ μόνη ἡ παρουσία τοῦ ἐπιβροδύνει τὴν πέψη τῶν ἄλλων τροφῶν.

Γιὰ τοὺς δυσπεπτικοὺς οἱ γιατροὶ συμβουλεύουν, νὰ μὴν τρῶνε ἀμυλώδη περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορά τὴν ἡμέρα, νὰ μὴν καταναλίσκουν περισσότερο ἀπὸ 250 γραμμάρια ψωμοῦ καὶ ν' ἀποφεύγουν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο τὰ λίπη.

Ψωμί στὴ σοῦπα

ΟΠΟΥΡΕΣ πατάτας (καὶ κάθε ἄλλο εἶδος πουρέ) καὶ οἱ σοῦπες μὲ ρύζι ἢ μὲ πάστα δὲν εἶναι καθόλου εὐκολοχώνευτα.

Τὰ καταπίνουμε, κατ' ἀνάγκην, πολὺ γρήγορα, χωρὶς τὸ σάλιο νὰ προφτάσει ν' ἀνακατεθεῖ μὲ τὴν τροφή. Ἐτσι, φτάνουν στὸ στομάχι σὲ κατάσταση πού δὲν ἐπιτρέπει τὴν εὐκόλη χώνευση.

Οἱ γιατροὶ συμβουλεύουν, γιὰ νὰ γίνουν πὶο εὐπεπτες οἱ σοῦπες, νὰ ρίχνουμε μέσα κόρα ψωμοῦ ἢ φρυγανιῆς πού θὰ μᾶς ὑποχρεώσουν νὰ μασήσουμε. Ἐτσι, τὸ σάλιο θ' ἀνακατεθεῖ μὲ τὴν τροφή. Αὐτὸ ἀπαγορεύεται, βέβαια, ἀπὸ τοὺς κανόνες τῆς καλῆς συμπεριφοράς, ἀλλὰ τί νὰ γίνεῖ... Δὲν πηγαίνουν

μὲ κάθε μέρα στὰ ἐπίσημα δεῖπνα.

Μὴν πίνετε πρὶν ἀπ' τὸ φαί

Οἱ δυσπεπτικοὶ δὲν πρέπει νὰ πίνουν ἀμέσως πρὶν καθίσουν στὸ τραπέζι, γιὰ τὸ ὕγρὰ παρὰσύρουν καὶ ἀποπλύνουν τὸ πεπτικὸ σύστημα ἀπὸ τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ χώνευση οὐσίες.

Ἐτσι, δὲ μένουν ἀρκετὰ πεπτικὰ ὕγρα στὸ στομάχι καὶ στὰ ἔντερα καὶ ἡ τροφή παραμένει ἐκεῖ ὀχώνευτη καὶ ὑφίσταται ζυμώσεις.

Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ πίνουμε μισή ὥρα πρὸ τοῦ γεύματος (τὰ πεπτικὰ ὕγρα θὰ ἔχουν ἔτσι τὸν καιρὸ ν' ἀνασχηματισθοῦν γιὰ νὰ δεχθοῦν τὶς τροφές) ἢ μετὰ τὰ γεύματα.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ γεύματος δὲν

Ἐνα μικρὸ καὶ φθινὸ μηχανήμα (στοιχίζει 30 δραχμὲς) ἔχει γίνεῖ τῆς μόδας στὴν Ἱσπανία τὸν τελευταῖο καιρὸ. Εἶναι μιὰ πρωτότυπη μάσκα μὲ ἀκουστικά πού ἐπιτρέπει σ' ὅποιον τὴν φορεῖ ν' ἀκούει τὴ φωνὴν του ὅταν ὁμιλεῖ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅταν ὁμιλεῖ δὲν προσέχει τὴ φωνή του καὶ συχνά δὲν τὴν ἀκούει καν. Μὲ τὴ μάσκα αὐτὴν τὴν ἀκούει καὶ προσέχει γιὰ πρώτη φορά πὺς ἀνηχεῖ ἡ φωνὴ του στοὺς ἄλλους.

πρέπει νὰ πίνουμε πολὺ γιὰ νὰ μὴν ἀραιώνουμε τὰ πεπτικὰ ὕγρα.

Ὅχι παγωμένα ποτὰ

ΑΠΟ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος του, ὁ πεπτικὸς σωλήνας δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσει παρὰ μόνον σὲ κανονικὴ θερμοκρασία (γύρω στοὺς 37 βαθμούς).

Μὲ τὰ παγωμένα ποτὰ ὁ πεπτικὸς σωλήνας δεχεται μιὰ ψυχρολουσία πού συστέλλει τὴν αἰμοφόρα ἀγγεία του καὶ καταβάζει τὴν θερμοκρασία.

Ἐτσι, μέχρις ὅτου ἡ θερμοκρασία φτάσει πάλι στὸ κανονικὸ ἐπίπεδο, τὰ πεπτικὰ ὄργανα παύουν νὰ λειτουργοῦν καὶ ὅλες οἱ ἐκκρίσεις τῶν πεπτικῶν ὕγρων σταματοῦν.

Τὰ παγωμένα ποτὰ εἶναι πολὺ βλαβερὰ γιὰ τοὺς δυσπεπτικούς.

Ἡ ἈΝΑΓΝΩΣΗ τῆς ἐφημερίδας ἡ τῶν ἐπιστολῶν στὸ τραπέζι, οἱ ζωνερὲς λογομαχίες κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ φαγητοῦ, εἶναι σίγουρες αἰτίες τῆς κακῆς χωνεύσεως.

Ἡ ἀνάγνωση βλάπτει, γιὰ τὴν μάσηση καὶ ἀφαιρούμεθα, καταπίνουμε τὶς τροφὲς ἀμάσητες καὶ βιαστικά.

Οἱ λογομαχίες βλάπτουν, γιὰ τὴν συστέλλουν τὸ στομάχι καὶ διακόπτουν τὶς ἐκκρίσεις τῶν πεπτικῶν ὕγρων.

Πρέπει νὰ τρῶμε ἤρεμα καὶ σ' εὐχάριστο περιβάλλον. Ἀς παραμερίσουμε τὶς ἐννοίες γιὰ ἄλλες ὥρες.

Ὅχι φρούτα μετὰ τὸ φαί

Οἱ ἐκκρίσεις τοῦ στομάχου καὶ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου (πού μποροῦν νὰ χωνέψουν τὰ κρέατα) δὲν ἐπιδρουν στὴν κυτταρίνη τῶν χορταρικών καὶ τῶν φρούτων. Μόνον τὰ χρήσιμα μικρόβια τοῦ παχέος ἐντέρου ἀποσυνθέτουν τὴν κυτταρίνη αὐτὴ καὶ ἐπιτρέπουν τὴ χώνευσή της.

Ὅταν τρῶμε πολλὰς ὥρες τροφές (σαλάτες καὶ φρούτα) παραμένουν πολλὴ ὥρα στὸ λεπτὸ ἔντερο προτοῦ φτάσουν στὸ παχὺ ἔντερο γιὰ νὰ χωνευθοῦν. Ὑφίστανται ζυμώσεις καὶ παράγουν ἀέρια πού φουσκώνουν τὸ μαλάκην ὁλόκληρο τὸν πεπτικὸ σωλήνα.

Ἐτσι, οἱ δυσπεπτικοὶ πρέπει νὰ τρῶνε τὶς σαλάτες πρὶν ἀπ' τὸ φαί, γιὰ νὰ φτάσουν πρώτες στὸ παχὺ ἔντερο. Πρέπει ν' ἀποφεύγουν τὰ φρούτα μετὰ τὸ φαί.

Διτανδρακικὴ σόδα

ΓΙΑ νὰ γίνουν εὐπεπτα τὰ χορταρικά, τὸ ἰδεώδες θὰ ἦταν νὰ τὰ βράζουμε μὲ νερὸ τῆς βροχῆς. Τὸ τρεχούμενο νερὸ πού χρησιμοποιοῦμε συνήθως περιέχει ὀξέοςιο πού παρεμποδίζει τὸ δράσιμο τῶν χορταρικών. Παραμένουν ἰνώδη καὶ σκληρὰ καὶ γίνονται δυσκολοχώνευτα.

Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ νερὸ τῆς βροχῆς δὲ βρίσκεται κάθε μέρα, τὸ καλύτερο εἶναι νὰ ρίχνουμε λίγη διτανδρακικὴ σόδα στὸ βράσιμο. Ἡ σόδα διαλύει τὸ ὀξέοςιο καὶ τὰ χορταρικά βράζουν εὐκόλως καὶ γίνονται εὐπεπτα.

Τὸ σукῶτι καὶ ἡ δυσπεψία

Οἱ ἥπατικές ἀνεπάρκειες εἶναι συχνὰ ὑπαίτιες τῆς κακῆς χωνεύσεως.

Οἱ διαταραχὲς τῆς πέψεως προκαλοῦνται τότε ἀπὸ ἐλλειψὴ τῶν ἐκκρίσεων τῆς χολῆς. Τὸ σукῶτι δὲ διοχετεύει ἀκετὴ ποσότητα τῶν ὕγρων αὐτῶν στὸ ἔντερο. Οἱ ἐκκρίσεις τῆς χολῆς προκαλοῦν τὶς συσπάσεις τῶν ἐντέρων. Ὅταν δὲ διοχετεύονται σὲ κανονικὲς ποσότητες, τὰ ἔντερα ἀδρανεῦν καὶ οἱ τροφὲς μένουν ὀχώνευτες.

Ἐτσι, οἱ δυσπεπτικοὶ πρέπει νὰ προσέχουν τὸ σукῶτι τους.

Ὅχι πολλὰ φάρμακα

ΜΠΟΡΟΥΜΕ νὰ διεγείρουμε τὴ λειτουργία τοῦ σукῶτι μὲ φάρμακα πού λέγονται «χολαγωγὰ». Ἀλλ' οἱ δυσπεπτικοὶ, γενικά, δὲν πρέπει νὰ κάνουν κατάχρηση φαρμάκων. Τὰ φάρμακα προκαλοῦν ἐρεθισμοὺς στὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα τοῦ πεπτικοῦ σωλήνα καὶ ἡ δυσπεψία ἐπιδεινώνεται ἀντὶ ν' ἀνακουφίζεται.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ γιὰ τὴν ἐγκυμοσύνη

ΜΙΑ μέλλουσα μητέρα δὲν πρέπει νὰ τετνώνεται, γιὰ τὸ δα... στραγγαλίζει τὸ ἀγέννητο μωρό! Δὲν πρέπει νὰ φορεῖ ψηλὰ τακούνια, γιὰ τὸ μωρὸ θὰ γίνεῖ ἀλλοίθεο!... Ἐτσι λένε οἱ γριές, πού τὰ ξέρουν ὅλα, στὶς νεορὲς μητέρες. Ἀλλά, φυσικά, ὅλα αὐτὰ εἶναι προλήψεις.

Παρὰ τὴν πρόσο τῆς ἱατρικῆς, ἐξακολουθοῦν νὰ κυκλοφοροῦν πολλὲς ἀνόητες προλήψεις γιὰ τὴν ἐγκυμοσύνη. Ἐνα ἱατρικὸ περιοδικὸ συνέταξε ἕναν κατάλογο τῶν πὶο διαδεδομένων προλήψεων σ' ὅλο τὸν κόσμον. Ἰδοὺ μερικὲς ἀπὸ τὶς πὶο ἐξωφρενικὲς.

Ὅταν ἡ Σελήνη βρίσκεται στὸ τελευταῖο τῆς τέταρτο, ἡ μητέρα πρέπει νὰ προσέχει, γιὰ τὸ κεφάλι τοῦ ἐμβρύου χτυπάει στὴ λεκάνη!

Ὁ τοκετὸς ἀρχίζει πάντα μὲ τὴ νέα Σελήνη.

Ἀν ἡ μέλλουσα μητέρα φάει παγωτό, τὸ μωρὸ θὰ κρυολογήσει! Ἀν φάει ἀστακούς, τὸ μωρὸ θὰ ἔχει σημάδια.

Ἀν ἡ μέλλουσα μητέρα θέλει ν' ἀποκτήσει κορίτσι, πρέπει νὰ τρῶει πολλὰ γλυκίσματα. Πρέπει νὰ τρώει φουντούκια, ἂν θέλει ν' ἀποκτήσει ἀγόρι.

Ἀν ἡ μητέρα σταθεῖ στὴ βροχή, τὸ μωρὸ θὰ... πνιγεῖ!

Ἀλλά καὶ ὁ πατέρας, ὅςιν ξεφεύγει ἀπὸ τὶς προλήψεις τῆς ἐγκυμοσύνης: Μερικοὶ λαοὶ πιστεύουν, ὅτι ὅταν ὁ πατέρας ὑποφέρει ἀπὸ πονόδοντο, μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι ἡ γυναίκα του εἶναι σ' ἐνδιαφέρουσα!

Ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΗ κατὰ τῆς στειρότητος

ΤΑ τελευταῖα χρόνια, ἡ ἐπιστήμη ἔχει σημειώσει ἀξίολογες προόδους στὴ θεραπεία τῆς στειρότητος, τόσο τῶν γυναικῶν, ὅσο καὶ τῶν ἀνδρῶν. Ἡ πρόοδος ὀφείλεται κυρίως στὴ δελτίωση τῶν διαγνωστικῶν μεθόδων. Ἡ διάγνωση τῶν αἰτίων τῆς στειρότητος, ἔχει πρωτορχικὴ σημασία γιὰ τὴν θεραπεία της.

Ἐγίναν ἐπισταμένους ἐρευνᾶς γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν ὁργανικῶν ἀνωμαλιῶν πού προκαλοῦν τὴ στειρότητα. Στὸ πεδίο αὐτὸ, ἡ συμβολὴ τῆς ἐνδοκρινολογίας, ὑπῆρξε σημαντικὴ. Ἡ θεραπεία μὲ συνθετικὲς ὁρμόνες, ἀρχισε νὰ ἐφαρμόζεται πρὶν ἀπὸ μερικά χρόνια μὲ ἐν, κρούσματα ἔχουν αὐθεθεῖ τὰ τελευταῖα ραπεῖα χρησιμοποιεῖται σήμερὰ γενικά στὶς περιπτώσεις στειρότητος, πού ὀφείλονται σὲ ὁργανικὲς ἀνωμαλίες. Οἱ συνθετικὲς ὁρμόνες μποροῦν νὰ ληφθοῦν ἀπὸ τὸ στόμα.

Ἐξαιρέτως ἀποτελέσματα ἐπιτυχᾶνται ἐπίσης μὲ τὴ χειρουργικὴ στὶς περιπτώσεις στειρότητος, πού ὀφείλονται σὲ ἀνατομικὲς δυσμορφίες. Ἡ πλαστικὴ χειρουργικὴ μπορεῖ νὰ κάνει θαύματα.

Ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνες εἶναι οἱ περιπτώσεις στειρότητος, πού ὀφείλονται στὴ ραδιενεργὸ ἀκτινοβολία. Εἶναι εὐτυχῶς ἐξαιρετικὰ σπάνια μ' ὅλο πού τὰ κρούσματα ἔχουν αὐθεθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια στὶς χώρες πού περαιοματίζονται μὲ τὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια, μεταξὺ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἀτομικῶν ἐργαστηρίων. Ἡ ραδιενεργὸς ἀκτινοβολία προσβάλλει τὰ ἀναπαραγωγὰ ὄργανα καὶ προκαλεῖ ἀνίατη στειρότητα.

Η ΑΦΡΙΚΗ Ζωνταίνει!

Για εκατοντάδες χρόνια το Τιμποκτού ήταν η θρυλική, μυστηριώδης, έξωτική πόλη της Αφρικής. Πρωτεύουσα μιας μαύρης αυτοκρατορίας, μια πόλη γεμάτη χρυσάφι και πολύτιμα πετράδια και σαγηνευτικές εταίρες, μια πόλη των «Χιλίων και Μιάς Νυκτών» Παράξενες ιστορίες τροφοδοτούσαν την απληστη, για έξωτικές περιπέτειες, φαντασία των Ευρωπαίων. Σήμερα είναι μονάχα μια ειρηνική κωμόπολη, εκεί που η άνυδρη έρημος διασταυρώνεται με το ρεύμα του Νίγηρος. Αλλά ο θρύλος της έχει επιζήσει...

ΤΙΜΠΟΥΚΤΟΥ

(ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ)

ΗΤΑΝ άλλοτε η πιο ξακουσμένη από τις έξωτικές πολιτείες του κόσμου. Παράξενες ιστορίες για μιάν απόμακρη πόλη στα νότια κράσπεδα της Σαχάρας, εκεί που η άνυδρη έρημος διασταυρώνεται με το όρητικό ρεύμα του Νίγηρος τροφοδοτούσαν την απληστη για έξωτικές περιπέτειες φαντασία των Ευρωπαίων. Το Τιμποκτού, ψιθύριζαν οι κοσμογυρισμένοι ταξιδιώτες, είναι η πρωτεύουσα μιας Μαύρης Αυτοκρατορίας, μια πόλη που ξεχειλίζει από χρυσάφι και πολύτιμα πετράδια, με σαγηνευτικές μαύρες εταίρες που ξεκουράζουν τον ταξιδιώτη με τα χάδια τους, με σκληροπόδαρα όπου μπορεί κανείς να αγοράσει ένα δούλο για μια χούφτα γυάλινες χάνδρες... Ένας εκχριστιανισμένος Μαυριτανός, ο Λέων Αφρικανός, συνέβαλε ίσως περισσότερο από κάθε άλλον στη δημιουργία του θρύλου γύρω στην έξωτική πολιτεία του Τιμποκτού. Επισκέφθηκε τη Δυτική Αφρική το 1515 και περιέγραψε με την πλούσια φαντασία του την πόλη αυτή που ο βασιλιάς της ήταν τόσο βουτηγμένος στο χρυσάφι, ώστε έτρωγε μέσα από χρυσούς δίσκους που ζύγιζαν εξακόσια κιλά ο καθένας! Το «μυστηριώδες Τιμποκτού», έγινε μια παροιμιακή έκφραση σ' όλες σχεδόν τις γλώσσες της Δυτικής Ευρώπης.

★ Όταν η Αφρική άρχισε να γίνεται πεδίο δράσεως των Ευρωπαίων εξερευνητών και των αποικιοκρατών, γύρω στα 1790, πολλοί παράτολμοι τυχοδιώκτες θέλησαν να φτάσουν πρώτοι στη θρυλική πολιτεία. Ο Αμερικανός Ρόμπερτ Άνταμς, ναύτης ενός πλοίου που ναυάγησε στις ακτές της Δυτικής

πει με μια έμπεριστατωμένη αναφορά για τα θρυλούμενα πλούτη και τα μυστήριά της.

Το βραβείο ήταν άσημαντο για ένα τόσο δύσκολο έργο — το Τιμποκτού δεν ήταν μόνο γεωγραφικός άπρόσιτο, αλλά και απαγορευμένο στους χριστιανούς από το μουσουλμανικό φανατισμό — θρέβθηκαν όμως αρκετοί ρομαντικοί τυχοδιώκτες για να το διεκδικήσουν.

Δυό μόνον έφτασαν στο Τιμποκτού, ένας Γάλλος κι ένας Άγγλος. Μονάχα ο ένας επέστρεψε ζωντανός για να αφηγηθεί τις εκπληκτικές του περιπέτειες και να διαλύσει τον έξωτικό θρύλο, που περιέβαλλε τη μακρινή πόλη της Σαχάρας. Και οι δυό ήταν αξιοσημείωτοι, θορυβετοί ριψοκίνδυνοι εκπρόσωποι της παράξενης εκείνης ράτσας των Ευρωπαίων που είχαν κατακλύσει την Αφρική στις αρχές του 19ου αιώνα.

★ Ο Άγγλος, ή μάλλον Σκωτσέζος, ήταν ο ταγματάρχης Άλεξάντερ Γκόρντον Λαίνγκ, ηλικίας τριανταδύο ετών, ένας περήφανος και γενναίος στρατιωτικός που ταξίδευε πάντα με ένα αντίτυπο της Βίβλου στην τσέπη του.

Αποφασισμένος να φτάσει με κάθε τρόπο στο Τιμποκτού, ξεκίνησε από την Τριπολίτιδα το Μάιο του 1825 και ακολούθησε ένα κοραβάνι προς το Τιμποκτού. Κόντευε να φτάσει στον προορισμό του — το Τιμποκτού απέιχε μιάς ημέρας πορεία — όταν οι Τουαρέγκ, οι άγριοι νομάδες της έρημου, επέτεβησαν κατά του κοραβανιού, λήστεψαν τους ταξιδιώτες και ξυλοκόπησαν τον ταγματάρχη Λαίνγκ. Τρεις μέρες μετά την επίδρομή των Τουαρέγκ και δεκαπέντε μήνες μετά την αναχώρηση από την Τριπολίτιδα, ο Λαίνγκ έφτασε τέλος, σε άβυσσινή κατάσταση, στο Τιμποκτού. Ήταν κουρελια-

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ, ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΤΕΡΑΤΩΝ

ΠΟΛΛΟΙ Αυστραλοί έχουν τη γνώμη ότι η ήπειρός τους δεν είναι κατοικήσιμη. Και με το δίκιο τους: Το κλίμα της Αυστραλίας είναι απ' τα χειρότερα της γης, η πανίδα περιλαμβάνει άπιαστα κι επικίνδυνα τέρατα. Τον περασμένο Γενάρη ένα πρωτοφανές κύμα καύσωνα προκάλεσε το θάνατο 19 παιδιών, ενώ το γενικό ποσοστό θνησιμότητας είχε αυξηθεί κατά 300%. Και αυτό δεν ήταν παρά η αρχή μιας σειράς καταστροφών: Στο Σίδνεϊ, η ύγρασία και τα έντομα έκαναν θραύση. Οι πόλεις είχαν κατακλυστεί από τριζόνια, που τα τραγούδια τους σκέπαζαν τα σφυρίγματα των αστυφυλάκων της τροχαίας. Στη βόρεια περιοχή της χώρας 100.000 πρόβατα ψήθηκαν ζωντανά σε μια τεράστια πυρκαϊά, ενώ στο νότο ένας κυκλώνας κατέστρεψε μια πόλη για όγδοη φορά μέσα σε 14 χρόνια.

Οι Αυστραλοί έχουν άπαιδηση. Οι θάλασσες το κοιλοκαίρι είναι απλησίσστες εξ αιτίας των καρχαίων. Η έξοχη είναι αποκλεισμένη από τα δηλητηριώδη φίδια. Οι μέδουσες δεν αφήνουν κανένα να πλησιάσει στις ακρογιαλίες. Στα περίχωρα του Σίδνεϊ οι κάτοικοι έχουν καταληφθεί από πανικό: Οι γιγαντιαίες δηλητηριώδεις αράχνες πολιορκούν τα σπίτια. Οι φύλλοι της Αυστραλίας είναι κάτι τρομερό. Ανθίστανται σε όλα τα έντομοκτόνα και δεν... σέβονται ούτε τα ξενοδοχεία πολυτελείας. Οι κόμπιες σκεπάζουν τις σιδηροδρομικές γραμμές και σταματούν τα τρέινα.

Η φύση της Αυστραλίας ανθίσταται ακόμα στην εισβολή του ανθρώπου.

σμένος και καταπληγμένος, αλλά συνήλθε σε λίγες μέρες και άρχισε να κρατάει σημειώσεις και σκίτσα της πόλεως. Μ' όλο που διεκήρυσε περήφανα τη χριστιανική του πίστη, οι φανατικοί μουσουλμάνοι δεν τον έπειραξαν, ίσως

του χάθηκαν. Έτσι, ο πεισματάρης Σκωτσέζος έχασε και το βραβείο και τη ζωή του.

★ Ο Γάλλος που κατάφερε να φτάσει στο Τιμποκτού και να επιζήσει, ήταν ο πιο άπιαστος «εξερευνητής» που

Μια ιθαγενής της Δυτικής Αφρικής χορεύει έναν παράξενο χορό, το «χορό της σκούπας», ντυμένη με ζωηρόχρωμο φουστάνι, που εκφράζει τη «μόδα» των νέγων της Αφρικής.

γιατί τον θεωρούσαν ανισόρροπο.

Έφυγε απ' το Τιμποκτού κατευθυνόμενος προς τη Σενεγάλη, αλλά λίγες μέρες αργότερα έπεσε στα χέρια του αρχηγού των Μπερεμπίς, μιας άγριας φυλής της έρημου. Οι Μπερεμπίς προσπάθησαν να τον κάνουν να αλλάξει πίστη. Ο Λαίνγκ αρνήθηκε να αναγνωρίσει τον Μωάμεθ ως προφήτη του Θεού και οι Μπερεμπίς έβαλαν δυό Σουδανέζους σκλάβους να τον στραγγαλίσουν με ένα τουρμπάνι. Τα λίγα πράγματα που είχε μαζί του διασκορπίστηκαν και οι σημειώσεις και τα σκίτσα

πάτησε ποτέ στη Μαύρη Ήπειρο. Όπως έγραψε γι' αυτόν ένας διογράφος του, «δεν υπήρξε ποτέ άλλοτε ένας τόσο θεότρελλος και μαζί λογικός άνθρωπος».

Θεότρελλος και πανέξυπνος υπήρξε πράγματι ο Ρενέ Καγιέ, ο όνειροπόλος γιος ενός φούρναρη που ζούσε σ' ένα μικρό χωριό κοντά στο Μπορντώ. Απεχθανόταν την τέχνη του πατέρα του και έγινε μαθητευόμενος τσαγγάρης. Αλλά και η τσαγγαρία δεν τον κράτησε για πολύ. Το πάθος του ήταν τα ταξίδια στις έξωτικές χώρες. Όταν

πληροφορήθηκε για το βραβείο της Γεωγραφικής Εταιρίας, αποφάσισε να φτάσει στο Τιμποκτού ή να πεθάνει.

Έπειτα από χρόνια απογοητεύσεων και ελπίδων, ο Ρενέ Καγιέ, κατάφερε τέλος να φτάσει στη Δυτική Αφρική. Ξεκίνησε από το Κακταντέ, ένα μικρό χωριό νέγων στην ακτή ανάμεσα στη Σενεγάλη και τη Σιέρρα Λέονε, στις 19 Απριλίου 1827. Πήρε μαζί του μερικούς ιθαγενείς ως άχθοφόρους.

Ο Καγιέ ήταν τότε 28 χρονών, δεν είχε καθόλου μόρφωση, αλλά το πρακτικό μυαλό του τον βοηθούσε να αντιμετωπίζει κάθε αντίξοχη. Σκέφθηκε πολύ λογικά, ότι δε θα έφτανε ποτέ ζωντανός στο Τιμποκτού ως χριστιανός. Έτσι, έμαθε λίγα αραβικά και άρχισε να ταξιδεύει ως μουσουλμάνος. Έλεγε σ' όλο τον κόσμο πως ήταν όρφανό από την Αίγυπτο, οι Γάλλοι γκιανούρηδες είχαν σκοτώσει τους γονείς του στη ναπολεόντεια εκστρατεία και τον είχαν πάρει μαζί τους στη Γαλλία και τώρα επέστρεφε στη γη των πατέρων του σαν πιστός του Προφήτη... Το παρὰ μύθι αυτό του χρησίμευσε ως κάλυμμα σ' όλο το ταξίδι του και το παράξενο είναι, πως άνθεξε στις ανακρίσεις των κοχύποπτων φυλάρχων.

★ Η «ανάκαλυψη» του Τιμποκτού από τον Καγιέ, θάλεγε κανείς πως είναι βγαλμένη από τις σελίδες ενός μυθιστορήματος φανταστικών περιπετειών. Η μεγάλη πορεία του υπήρξε κάτι το άπίστευτο. Ακολούθησε μια τεθλασμένη γραμμή μέσα από περιοχές έντελως ανεξερευνητες. Υπέφερε από φοβερές στερήσεις και μαρτύρια που θα είχαν σκοτώσει κάθε άλλον στα πρώτα βήματα: Δίψα, πείνα, πυρετός, πληγωμένα πόδια, σκουρόδυτο — όλα τα δοκίμασε ο νεαρός Γάλλος εξερευνητής, αλλά τίποτα δεν μπορούσε να τον σταματήσει, όσο το χρυσό όραμα της θρυλικής πολιτείας βρισκόταν μπροστά του. Έφαγε ποντίκια στιφάδο με τους νομάδες της έρημου. Έκανε τεμενάδες στους ιθαγενείς φυλάρχους. Προσευχήθηκε μεγαλόφωνα με το πρόσωπο στραμένο στη Μέκκα. Αναγνώρισε τον Μωάμεθ ως αληθινό προφήτη του Άλλάχ. Και σ' όλο το ταξίδι του κρατούσε σημειώσεις ενώ καμωνόταν ότι διαβάει το Κοράνι. Τέλος, έφτασε στον προορισμό του, αντικρύζοντας από μακριά τα τείχη του Τιμποκτού με μιάν έκσταση σχεδόν θρησκευτική, σαν προσκυνητής που φτάνει στη Μέκκα ή στα Ιεροσόλυμα.

Ο Ρενέ Καγιέ, δεν είχε φιλολογική κατάρτιση. Σημειώνει στο ημερολόγιό του την άφιξη στο Τιμποκτού με μιάν απλότητα συγκινητική: «Μπαίνοντας στη μυστηριώδη αυτή πόλη, ένιωσα απερίγραπτη ικανοποίηση. Αισθάνθηκα μεγάλη χαρά, ήμουνα όμως υποχρεωμένος να κρύψω τα αισθήματά μου και μόνο στο Θεό να εκφράσω τις ευχαριστίες μου...». Στην παιδιαστική αφέλειά του, δεν ενοχλείται καθόλου από το γεγονός ότι επί τούτων καιρό, παριστάνοντας τον εύσεβη μουσουλμάνο, ανήθηκε το Θεό που ευχαριστούσε για την επιτυχία του. Ίσως να σκεπτόταν ότι «άσθενής και όδοιπόρος άμαρτιανούκ έχει». Το ταξίδι του από το Κακταντέ στο Τιμποκτού κράτησε ένα χρόνο και μια μέρα.

★ Ο Καγιέ έμεινε στο Τιμποκτού ένα δεκαπενθήμερο, σημειώνοντας τις παρατηρήσεις του για την αρχιτεκτονική της πόλεως και την κοινωνική ζωή.

Δεν άργησε να καταλάβει, ότι ο χρυσός θρόνος του Τιμπουκτού ήταν κάλπικος. Τό Τιμπουκτού δεν ήταν παρά μία κωμωπία με πλινθόκτιστα σπίτια, στενά σοκάκια και λίγα τζαμιά χωρίς αρχιτεκτονική αξία. Ίσως κάποτε να είχε υπάρξει μία μεγάλη και πλούσια πολιτεία, σήμερα όμως δεν είναι παρά ένα κοιμισμένο και ερωτικό έμπορικό κέντρο, σε απόσταση δώδεκα χιλιομέτρων από τις άγριες του Νίγηρος. Άλλα για τον Καγιέ, δεν είχε καίμεγάλη σημασία, αν έλειπαν τα μεγαλοπρεπή παλάτια και τα τζαμιά με τους όλοχρυσους θόλους, που είχε όνειρευθεί. Είχε φτάσει στο Τιμπουκτού, αυτό μονάχα τον ενδιέφερε.

Το δεύτερο μέρος του ταξιδιού του Καγιέ, το ταξίδι της επιστροφής, υπήρξε ακόμα πιο δύσκολο. Ξεκίνησε από το Τιμπουκτού με κατεύθυνση προς τα βόρεια, προς το Μαρόκκο, πράγμα που κανείς ποτέ πριν απ' αυτόν δεν είχε επιχειρήσει. Άκολουθούσε ένα καραβάνι που διέσχιζε τη Σαχάρα και κατευθυνόταν προς τα βόρεια παράλια της Αφρικής. Υπέφερε και πάλι από αρρώστειες, δίψα και πείνα, στα όποια είχαν προστεθεί και οι ξυλοδαρμοί εκ μέρους των Άράβων που είχαν αρχίσει να δυσπιστούν για την ιστορία του. Και σ' όλο το διάστημα δεν έπαψε να κρατάει λεπτομερείς σημειώσεις για όσα έβλεπε και άκουγε.

Στις 7 Σεπτεμβρίου 1828, πεντακόσιες έξη μέρες μετά την αναχώρησή από το Κακαντέ και αφού κάλυψε μίαν απόσταση περίπου 3.150 μιλίων, ένα κουρελιασμένο, εξολεωμένο, πληγωμένο και φειριασμένο απομεινάρει ανθρώπου παρουσιάστηκε στον έδρονόνητο Γάλλο πρόξενο της Ταγγέρης και ανήγγειλε απλά, σά να ήταν το φυσικότερο πράγμα του κόσμου: «Είμαι ο Ρενέ Καγιέ. Μόλις έφτασα από το Τιμπουκτού...». «Ετσι, ο Ρενέ Καγιέ κέρδισε το βραβείο της Γεωγραφικής Έταιρίας.

★ Από τις άφηγήςεις του Καγιέ και άλλων εξερευνητών που ακολούθησαν, ή αληθινή όψη του θρυλικού Τιμπουκτού, άρχισε να γίνεται γνωστή.

Τό όνομα του Τιμπουκτού (που προφέρεται επίσης και Τομπουκτού), λένε ότι προέρχεται από τη λέξη «τουμπούτου» που σημαίνει «καθίζηση», γιατί ή πόλη είναι χτισμένη σ' ένα κοιλάμα της Σαχάρας. Η πόλη ιδρύθηκε τον 11ο αιώνα και έγινε γρήγορα σημαντικό έμπορικό κέντρο. Οι νομαδικές φυλές των Βερβέρων και των Σουδανέζων πουλούσαν εκεί χρυσάφι και σκλάβους και μπαχαρικά. Ήταν μία πόλη πλούσια κι εύθυμη. Οι Σαγκάι, μαύροι μεταναστες από την κοιλάδα του Νείλου, ίδρυσαν μίαν αυτοκρατορία με κέντρο το Τιμπουκτού. Μία άλλη μαύρη φυλή, οι Μαντίγκο, νίκησαν τους Σαγκάι και κατέλαβαν το Τιμπουκτού, άλλ' έπειτα από λίγα χρόνια οι Σαγκάι πήραν και πάλι την άρχή. Η αυτοκρατορία των Σαγκάι απλώθηκε προς τα νότια, δυτικά και ανατολικά και τον 16ον αιώνα, που υπήρξε ο «χρυσός αιώνας» του Τιμπουκτού, ή πόλη αριθμούσε εκατό χιλιάδες κατοίκους, είχε πλούσια σπίτια, τζαμιά και ένα πανεπιστήμιο.

Στους επόμενους δυό αιώνες, ή αυτοκρατορία ητταχίσθηκε από τους Άραβες του Μαρόκκου και το Τιμπουκτού έγινε φέουδο των Μαροκινών πασάδων. Οι νέγροι Σαγκάι υποδουλώθηκαν

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΤΑΓΧΑΜΩΝ

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ του τάφου του Τουταγχαμών υπήρξε μία συνταρακτική «είδηση» που τροφοδότησε τον παγκόσμιο τύπο της εποχής επί μήνες. Ο Τουταγχαμών έγινε τηλεγράφημα, ανταπόκριση, άρθρο, ανώνυμο συγγραφέων. Είναι δύσκολο να καταλάβουμε σήμερα την αίτια τόσο θορύβου για μίαν απλή αρχαιολογική ανακάλυψη. Οι παλιότεροι θυμούνται τους πηχιούς τίτλους των έφημερίδων που δεν είχαν χρησιμοποιηθεί ξανά παρά μόνο για ν' αναγγείλουν την πρώτη διάβαση του Άτλαντικού με αεροπλάνο από τον Λίντνπεργκ και την κήρυξη του πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Άλλα, στα κάτω κάτω, ίσως οι έφημερίδες είχαν δίκιο: Η ανακάλυψη του τάφου του Τουταγχαμών δεν ήταν μία «απλή» αρχαιολογική ανακάλυψη. Ήταν ή μεγαλύτερη αρχαιολογική ανακάλυψη του αιώνα, ανυπέροβλη ακόμα και σήμερα, έπειτα από σαράντα σχεδόν χρόνια.

Η ιστορία, άλλωστε, είχε όλα τα χαρακτηριστικά ενός συναρπαστικού αστυνομικού ή περιπετειώδους μυθιστορήματος: Υπήρχε τό κλασικό «πτώμα» (ήλικίας μάλιστα, 3.300 ετών!), υπήρχε ο δαιμόνιος «ντέκτεktiv» (ο λόρδος Κάρναβον) και ή «ατσίδα», ο βοηθός του (ο Χάουαρντ Κάρτερ). Υπήρχε, τέλος, και ή θρυλική «κατάρα», ή κατάρα των Φαραώ, που τιμωρούσε με βίαιο, πρόωρο θάνατο τους ιερόσυλους που πλησίαζαν τον απαράβατο τάφο. Χάρη σ' αυτή την «κατάρα» προσετέθησαν άλλα είκοσι περίπου πτώματα στην αστυνομική περιπέτεια που τιτλοφορείται «Ο τάφος του Τουταγχαμών». Υπήρχαν επίσης και οι θησαυροί, τό χρυσάφι του νεαρού Φαραώ...

Η σκηνογραφία του δράματος ήταν απεριόριστη υποβλητική: Πράξη πρώτη, ή Κοιλάδα των Βασιλέων, 350 μίλια νοτίως του Κάιρου, στην έρημο. Εκεί, στίς απόκρημνες ασβεστολιθικές πλαγιές των άγονων λόφων, 1.500 χρόνια πρό Χριστού, ο Φαραώ Τούθμωσις ο Α' λάξευσε σά σκληρά θράχια τον πρώτο Βασιλικό τάφο, για τον εαυτό του. Οι προγενέστεροι Φαραώ έχτιζαν μεγαλοπρεπείς πυραμίδες, άλλ' οι πυραμίδες αποδείχθηκαν ακατανίκητοι πειρασμοί για τους τυμβωρύχους. Ο Τούθμωσις ήθελε κάτι πιο διακριτικό και ασφαλισμένο. Οι μεγαλύτεροι Βασιλιάδες ακολουθούσαν τό παράδειγμά του.

Στό τέλος, βέβαια, κανείς τους δεν έγλύτωσε την τυμβωρυχία. Όλοι οι τάφοι της Κοιλάδας των Βασιλέων συλήθηκαν πριν από εκατοντάδες χρόνια — όλοι εκτός από έναν: τον τάφο του Τουταγχαμών. Και αυτό ακριβώς είναι που τον κάνει μοναδικό στην ιστορία των αρχαιολογικών ανακαλύψεων.

Ο τάφος ανακαλύφθηκε τό 1922 από τό νεαρόν Άγγλο αρχαιολόγο Λάουερντ Κάρτερ που συνεργαζόταν με τον λόρδο Κάρναβον, έναν έκκεντρικό άριστοκράτη και έρασιτέχνη αρχαιολόγο.

Η δεύτερη πράξη διαδραματίζεται σε περιβάλλον έξ ίσου υποβλητικό: Νεκρικός θάλαμος του Φαραώ Τουταγχαμών, μήκος έξη μέτρα, πλάτος τέσσερα, ύψος τρία. Τοίχοι, δάπεδο και όροφι σκεπασμένα με πλάκες χρυσού και διακοσμήσεις από γαλάζια φαγέντα. Στή μέση του χρυσού θαλάμου τό «πτώμα». Άλλα τί πτώμα! Η μούμια του Τουταγχαμών, ενός δεκαοχτάχρονου αγοριού που πέθανε πριν από τριαντατρείς αιώνες, αναπαύεται σε τρείς σαρκοφάγους: Η πρώτη από πέτρα, με κάλυμμα από χρυσάφι που απεικονίζει τον ίδιο τον Τουταγχαμών. Η δεύτερη από μάρμαρο, Η τρίτη, ή έσωτερικότερη, από άτόφιο χρυσάφι! Η αξία του θησαυρού του Τουταγχαμών είναι ανυπολόγιστη: χρυσά κοσμήματα, πολύτιμα πετράδια, έπιπλα σκεπασμένα από χρυσάφι, τέσσερα όλόκληρα άρματα με χρυσές διακοσμήσεις.

Άλλ' ή μούμια του μικρού Φαραώ ήταν σε κακή κατάσταση, ίσως από την άδεδιότητα των ταριχευτών. Οι Αίγυπτιοι ταριχευτές δεν υποτιμούσαν, ότι αυτό που διατηρούσε τα σώματα των νεκρών ανέπαφα στην αιωνιότητα δεν ήταν ή τέχνη τους και τα φάρμακά τους, άλλ' ή στεγνή ατμόσφαιρα της έρήμου. Χάρη σ' αυτή την ατμόσφαιρα είχε διατηρηθεί στον όλόχρυσο θάλαμο, επί τόσες χιλιάδες χρόνια, τό στεφάνι από λουλουδία που είχε αποθέσει πάνω στην έξωτερική σαρκοφάγο ή παιδούλα χήρα του δεκαοχτάχρονου εφήβου, ή βασίλισσα της Αίγυπτου. Σπαραχτήρα συγκινητική λεπτομέρεια! Τα λουλουδία ήταν μαραμμένα, άλλα τα χρώματά τους έλαμπαν ακόμα ανάμεσα σά χρυσά κοσμήματα και τά πετράδια...

Η «κατάρα των Φαραώ», ήταν ένας θρύλος, ίσως εφεύρεση των δημοσιογράφων που, χρόνια μετά την ανακάλυψη, εξακολουθούσαν να σερβίζουν πτώματα στους άγνωστες τους. Η ζωή των αρχαιολόγων και των εργατών που άνοιξαν τον τάφο, έγινε αντικείμενο έρευνών και... στοιχημάτων. Κάθε θάνατος εογάτευ ήταν αποτέλεσμα της «κατάρας», που δάβαινε τους ιεροσύλους. Ο λόρδος Κάρναβον πέθανε τό 1923 από έλονοσία. Ο θάνατός του αποδόθηκε, φυσικά, στην «κατάρα». Τά «πτώματα» είχαν φτάσει κιόλας σά είκοσι, άλλ' οι άναγνωματογράφοι διάζονταν να τους πεθάνουν όλους. Τό 1924 ανήγγειλαν με πηχιούς τίτλους, ότι ο Χάουαρντ Κάρτερ πέθανε απ' την κατάρα των Φαραώ. Άλλ' ήταν φιάσκο. Ο Κάρτερ, σε πείσμα της «κατάρας», πέθανε τό 1939 από φυσικό θάνατο σε ηλικία 66 ετών.

Η ΜΗΧΑΝΗ ΠΟΥ ΤΡΕΧΕΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

9ον (τελευταίον)

Η ΤΟ φεγγάρι ή ο πλανήτης Έρμής περνούσε από μπροστά μου στο δίσκο του ήλιου. Στην άρχή, φυσικά, υπέθεσα πως είναι τό φεγγάρι, άλλ' υπάρχουν σοδαροί λόγοι να πιστεύω ότι αυτό που είδα ήταν ένας έσωτερικός πλανήτης που περνούσε μπροστά στον ήλιο, πολύ κοντά στη Γη.

Τό σκοτάδι γινόταν πιο πυκνό. Ψυχρός άνεμος άρχισε να φυσάει απ' την ανατολή και οι νυφάδες του χιονιού στροβιλιζόνταν στην ατμόσφαιρα σχηματίζοντας ένα άδιαπέραστο λευκό παραπετάσμα. Άπό την άκρογαλιά άκούγεται ο έλαφρός φλοίσθος των κυμάτων. Εκτός από τον ψιθύρο αυτό της θάλασσας, ο κόσμος ήταν σιωπηλός. Σιωπηλός; Μου είναι δύσκολο να περιγράψω την άκίνησή του, την όποιονέκρωσή του. Όλοι οι θόρυβοι του ανθρώπου, τό βέλσασμα των προβάτων, οι κραυγές των πουλιών, ο δόμος των έντόμων, όλοι αυτοί οι ήχοι που γεμίζουν τη ζωή μας, δεν υπήρχαν πιά. Ο ούρανός ήταν κατάνυρος. Οι λευκές κορυφές των μακρινών λόφων είχαν εξαφανισθεί. Ο άνεμος έγινε ισχυρότερος και πιο ψυχρός.

Ένοιωσα τη φρίκη αυτού του σκοταδιού άπό μου σφίγγει την καρδιά. Η μουνα παγωμένος, ένοιωθα τό κρύο ά με περνοιάζει ως τό κόκκαλο. Η άναπνοή μου είχε γίνει πιο δύσκολη. Έτρεμα όλόκληρος και μιά θανάσιμη νάρκη με κατέλαβε. Κατέβηκα απ' τη μηχανή για να ξεμουδιάσω. Ένοιωθα ζαλισμένος και άνικανος ν' αντιμετώπισω τό ταξίδι του γυρισμού. Καθώς στεκόμουν άναποφάσιτος, είδα και πάλι τό μαύρο πράγμα να κινείται σά χαλίδια. Δεν υπήρχε άμφιβολία, ήταν κάτι ζωντανό, όχι μεγαλύτερο από μιά μπάλλα ποδοσφαίρου, με μακρυά πλοκάμια γύρω του. Άλλά τό σκοτάδι δέ μου επέτρεψε να ιδώ τίποτα περισσότερο. Αισθάνθηκα λιποθυμία. Άλλ' ο τρόμος μήπως μείνω όλομόναχος σ' αυτό τον κόσμο που πέτανε, μου έδωσε δυάρες για να σκαρφαλώσω στη μηχανή μου και να τραβήξω τους μοχλούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ!

Ε ΤΣΙ, ξαναγύρισα πίσω. Για ένα μεγάλο διάστημα πρέπει να έμεινα άναίσθητος πάνω στη μηχανή. Η άστραπιαία έναλλαγή της μέρας και της νύχτας ξανάρχσε, ο ήλιος έγινε και πάλι όλοχρυσος, ο ούρανός γαλάζιος. Μπορούσα ν' άναπνέω πιο έλεύθερα. Τό τοπίο άλλαζε περίγρομπα. Οι δείκτες του χρονόμετρου της μηχανής στρέφονταν προς τα πίσω. Έλος, άρχισα να βλέπω σπίτια, σημάδια ζωής. Έπιβράδυνα την κίνησή μου στο χρόνο και άρχισα να διακρίνω τη γνώριμη αρχιτεκτονική της εποχής μας. Οι τοίχοι του εργαστηρίου υψώθηκαν γύρω μου. Βρισκόμουν και πάλι στο σπίτι μου. Σταμάτησα έντελώς τη μηχανή και

κοίταξα γύρω μου τα γνώριμα τραπέζια, τις θήκες, τα έργαλεία. Ήταν όλα ακριβώς όπως τα είχα αφήσει. Κατέβηκα απ' τη μηχανή με πολλόν κόπο και κάθησα σε μιά καρέκλα. Όλο μου τό σώμα έτρεμε άσυγκράτητα για μερικά λεπτά. Έπειτα ένοιωσα πιο ήρεμος. Γύρω μου ήταν τό παλιό εργαστήριο, τίποτα δεν είχε αλλάξει. Ίσως θά είχα κοιμηθεί εκεί και όλη αυτή ή ιστορία δεν ήταν παρά ένα όνειρο.

Και όμως, δεν ήταν όνειρο. Κάτι είχε αλλάξει. Η μηχανή είχε τεθεί σε κίνηση από την ανατολικοεσημερινή γωνιά του εργαστηρίου. Τώρα βρισκόταν στη βορειοδυτική γωνία. Αυτό σάς δίνει μίαν ιδέα της άποστάσεως του σημείου, όπου άποδιδάσθηκε στέλναι κινούργιο κόσμο και της μαρμαρίνης Σφίγγας μέσα στην όποια οι Μάρλοκ είχαν κρύψει τη μηχανή μου.

Ημουν ακόμα πολύ ζαλισμένος. Σι

Η φωτογραφία αυτή δεν εικονίζει κανένα προϊστορικό ζώο, ούτε κανένα τέρας, ούτε κανένα επισκέπτη από άλλο πλανήτη. Εικονίζει ένα Άμερικανικό πυροσβεστή σκεπασμένο όλόκληρο με άφρο από τό πυροσβεστικό υλικό που χρησιμοποιήσε στην προσπάθειά να σβήσει τη φωτιά που είχε εκραγεί σ' ένα βομβαρδιστικό, τό όποϊον είχε πέσει κατά τη διάρκεια μιάς άεροπορικής επίδειξης. Τό πυροσβεστικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν τόσο άφθονο, ώστε τό έδαφος σκεπάστηκε από παχύ στρώμα άφρου κι' οι πυροσβέστες — όπως αυτός που φαίνεται στη φωτογραφία — μεταμορφώθηκαν σε άπίθανα τέρατα.

κώθηκα, βγήκα στο διάδρομο και ήρθα ως την πόρτα της τραπεζαρίας κοιτάζοντας, γιατί τό πόδι μου ήταν ακόμα πρησμένο. Βρήκα μιά έφημερίδα και κοίταξα την ήμερομηνία. Τό ρολόι του τοίχου έδειχνε όχτώ άκριβώς. Άκουσα τις φωνές σας και τό θόρυβο των πιατικών. Δίστασα, αισθανόμουνά τόσο άδύνατος και άρρωστος... Έπειτα συγκέντρωσα τό θάρρος μου και άνοιξα την πόρτα. Ξέρετε τη συνέχεια. Πλύθηκα, έφαγα και σάς άφηνούμαι τώρα την ιστορία μου...

Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου έπαψε για λίγο να μιλάει. Έπειτα συνέχισε: — Ξέρω πως όλα αυτά σάς φαίνονται άπολύτως άπίστευτα. Για μένα, όμως, τό άπίστευτο είναι, ότι κάθουμαι άπόψε σ' αυτό τό γνώριμο δωμάτιο, βλέπω τα φίλικά σας πρόσωπα και σάς διηγούμαι τις παράξενες αυτές περιπέτειες...

Κοίταξε τό Γιατρό κατάματα:

— Όχι, δεν περιμένω ότι θα με πιστέψετε. Πάρτε τα σαν ψέμα ή σαν προφητεία. Πείτε πως τό άνευρήτη στο εργαστήριο, ότι διατυπώνω υποθέσεις για τό μέλλον του ανθρώπου και συνθέτω φανταστικές ιστορίες. Θεωρείστε τους ισχυρισμούς μου ότι όλα αυτά είναι άληθινά, ως άφελές τέχνησμα για να κάνω την ιστορία πιο ενδιαφέρουσα. Άλλά, πραγματική ή φανταστική, τί σκέπτεσθε για την ιστορία μου;

Πήρε την πίπα του και άρχισε να τη χτυπάει νευρικά, με τό συνηθισμένο του τρόπο, πάνω στη σχάρα του τζακιού. «Όλοι έμεναν σιωπηλοί. Έπειτα οι καρέκλες άρχισαν να τρίζουν: Τό άκροσπίριο εξέδήλωνε κάποια νευρικότητα. Προσπάθησα να ιδώ τό πρόσωπά τους, άλλα τό δωμάτιο φωτιζόταν μονάχα με τη λάμψη της φωτιάς στο τζάκι. Ο Γιατρός φαίνόταν άπορροφημένος στην εξέταση των χαρακτηριστικών του οικοδοσότη μας. Ο Έκδότης κοίταζε την άκρη του πούρου του, τό έκτου πούρου από τη στιγμή που άρχισε ή άφήγηση. Ο Δημοσιογράφος έψαχνε για τό ρολόι του. Οι άλλοι, τούλαχιστον όσο θυμάμαι, έμεναν άκίνητοι.

Ο Έκδότης σηκώθηκε άναστεϊάζοντας.

— Τι κρίμα να μην είσθε μυθιστοριογράφος! έπτε δάξοντας τό χέρι του σπών ωμο του οικοδεσπότη.

— Όστε δεν τά πιστεύετε;

— Ναι... δηλαδή... όχι...

— Δεν περιμένα να με πιστέψετε.

Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου γύρισε προς τό μέρος μας:

— Πού είναι τά σπίτια; έπτε.

— Άναψε την πίπα του και συνέχισε:

— Να σάς πώ την αλήθεια, σχεδόν δεν τά πιστεύω ούτε έγώ... Και όμως...

Τό μάτι του έπεσε έρωτηματικά πάνω σά ξερά λουλουδία στο τραπέζι. «Έπειτα σηκώσε τό χέρι που κρατούσε την πίπα και τον είδα να ξεετάζει με προσοχή τις γρατουνιές που υπήρχαν στον καρπό.

Ο Γιατρός σηκώθηκε, ήρθε κοντά στη

λάμπα και εξέτασε τα λουλούδια. ...

— Παράξενα λουλούδια, είπε.

— Ο Ψυχολόγος πλησίασε γιά να ιδεί και πήρε ένα λουλούδι στο χέρι του.

— 'Η ώρα είναι μία παρά τέταρτο, είπε ο Δημοσιογράφος. Πώς θα γυρίσουμε στα σπίτια μας;

— 'Υπάρχουν αμάξια στο σταθμό, είπε ο Ψυχολόγος.

— Παράξενα αυτά τα λουλούδια, είπε πάλι ο Γιατρός. Δεν μπορώ να καθορίσω το είδος τους. Μπορώ να τα πάρω μαζί μου;

— Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου δίστασε. 'Επειτα είπε αποφασιστικά:

— 'Ασφαλώς όχι!

— Πού τα μαζεύατε; ρώτησε ο Γιατρός.

— Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου έβαλε το χέρι στο μέτωπό του. 'Επειτα μίλησε σά να προσπαθούσε να θυμηθεί μια δυσμένη εικόνα στη μνήμη του:

— 'Η Γουήνα τα είχε βάλει στην τσέπη μου, όταν ταξίδευα στο χρόνο...

— 'Ερριξε μια ματιά στο δωμάτιο.

— Μου φαίνεται πως αρχίζω να τα ξεχνάω όλα. Αυτό το δωμάτιο, αυτή η γνώριμη ατμόσφαιρα, δεν κάνουν καλό στη μνήμη μου. 'Εφτιαξα ποτέ μια μηχανή που τρέχει στο χρόνο ή ένα μοντέλο της μηχανής; Ταξίδευα στο χρόνο ή δεν ταξίδευα; Μήπως όλα αυτά είναι όνειρο; Λένε πως η ζωή είναι όνειρο...

Και γίνεται κάποτε όνειρο... 'Αλλά κοντεύω να τρελλαθώ. 'Από πού μάς έρχεται αυτό το όνειρο; Πρέπει να ξαναδω τη μηχανή... 'Αν υπάρχει μηχανή...

— 'Αρπαξε τη λάμπα και, κρατώντας την ψηλά μπροστά του, δγίηκε στο διάδρομο.

Τόν ακολουθήσαμε. Είδαμε τη μηχανή στο φώς της λάμπας που τρεμόσυνε: 'Ηταν εκεί, χωρίς καμιά αμφιβολία. Φαινόταν άσηχη και ξεχαρβαλωμένη, ένα παράξενο τέρας από μπρούτζο, έβενο, έλεφαντόδοντο και διαφανή κρύσταλλα. 'Ηταν, ωστόσο, γερή στο άγγιγμα — γιατί δεν άνθεξα στον πειρασμό να την άγγιξω. Σ' ένα σημείο το μετάλλο της ήταν χτυπημένο και ύπηρχαν λάσπες και ξεροχόρτα κολλημένα στην επιφάνειά της.

— Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου άφησε τη λάμπα στο τραπέζι και χάιδεψε με το χέρι του το χτυπημένο σημείο της μηχανής.

Είναι όπως το περίμενα, είπε. Η Ιστορία που σ'ας άφηγήθηκα ήταν άλλη. Λυπούμαι που σ'ας έφερα εδώ μ' αυτό το κρύο. 'Αλλά έπρεπε να πεισθώ...

Πήρε πάλι τη λάμπα και, μέσα σε απόλυτη σιωπή, επιστρέψαμε όλοι στο σαλόνι.

Κατόπιν ο οικοδεσπότης μ'ας συνώδευσε ως τον προθάλαμο και δοθήσε τον 'Εκδότη να φορέσει το παλτό του. Ο Γιατρός κοίταξε το πρόσωπό του και, με κάποιο δισταγμό, του είπε ότι υπέφερε από υπερκόπωση και ότι έπρεπε ν' αναπαυθεί. Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου γέλασε με το συνηθισμένο σαρκαστικό του γέλιο. Τόν θυμάμαι ακόμα να στέκεται στο κατώφλι της πόρτας και να μ'ας καληνυχτίζει.

Μοιράσθηκα ένα άμάξι με τόν 'Εκδότη. Τόν ρώτησα τι σκέπτεται γιά την Ιστορία.

— Είναι χοντρό ψέμα μου απάντησε.

— Όσο γιά τόν έαυτό μου, ήμουν ανίκανος να δώλω συμπεράσμα. 'Η Ιστορία φαινόταν άπιστευτη και φανταστική,

άλλ' η άφήγησή ήταν πειστική και νηφάλια.

— 'Εμεινα ξύπνιος σχεδόν όλη τη νύχτα, στριφογυρίζοντας στο μαυλό μου αυτά που είχα άκούσει. 'Αποφάσισα να επισκεφθώ ξανά τόν Ταξιδιώτη του Χρόνου την άλλη μέρα.

Πήγα στο σπίτι του και τόν ζήτησα. 'Ο υπηρέτης μου είπε ότι θα τόν εύρισκα στο εργαστήριο. 'Αλλά το εργαστήριο ήταν άδειο. Κοίταξα γιά ένα λεπτό τη μηχανή που τρέχει στο χρόνο και άπλωσα το χέρι μου γιά να την άγγιξω. 'Επισσα έλαφρά το μοχλό και η μηχανή κλονίστηκε. Με τρόμαξε η δσάθεια του μεταλλικού αυτού όγκου. Τράβηξα το χέρι μου νοιώθοντας σαν παιδί που άγγίζει κάτι άπαγορευμένο.

Βγίηκα στο διάδρομο. Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου με περίμενε στ' σαλόνι. Φαινόταν έτοιμος να δγει έξω. Είχε μια μικρή φωτογραφική μηχανή στο ένα χέρι κι' έναν ταξιδιωτικό σάκκο στο άλλο. Γέλασε βλέποντας την έκπληξή μου.

— Είμαι πολύ διαστικός, είπε. 'Η μηχανή με περιμένει.

— Μιλάτε σοδάρ; Θα ταξιδέψετε πραγματικά στο χρόνο;

— Μιλάω πολύ σοδάρ.

Με κοίταξε σταθερά στα μάτια. 'Επειτα φάνηκε διστακτικός. 'Ερριξε ένα βλέμμα στο δωμάτιο.

— Ξέρω γιάτί ήρθατε, και είναι πολύ εύγενικό εκ μέρους σας. 'Υπάρχουν μερικά περιδικά εδώ. Μπορείτε να μείνετε μισή ώρα. 'Αν με περιμένετε γιά το γεύμα, θα σ'ας άποδείξω ότι τα ταξίδια στο χρόνο δεν είναι φανταστικά. Και τώρα, επιτρέψτε μου να σ'ας άφήσω...

Δέχθηκα να τόν περιμένω, αν και δεν καταλάβαινα ακόμα καθαρά τι έπρόκειτο να κάνει. 'Ο οικοδεσπότης με άποχαιρέτησε με μια κίνηση του κεφαλιού και δγίηκε στο διάδρομο. 'Ακουσα τήν πόρτα του εργαστηρίου να κλείνει με πά-

ταγο. Κάθισα σε μια πολυθρόνα και πήρα μια έφημερίδα. Τι έπρόκειτο να κάνει ο Ταξιδιώτης του Χρόνου;

Ξαφνικά, θυμήθηκα πως είχα ένα ραντεβού με τόν έκδότη Ρίτσαρντσον στis δύο το άπόγευμα. Κοίταξα το ρολόι: και είδα ότι μόλις πρόφταينا να δρεθώ στην ώρα μου στο ραντεβού. Σηκώθηκα γιά να πάω στο εργαστήριο να είδοποιήσω τόν οικοδεσπότη ότι θα έφευγα.

Καθώς έστρεφα το χερούλι της πόρτας, άκουσα ένα πνιγμένο επιφώνημα, έναν κρότο, έναν παρατεταμένο δόμβο. 'Ενα ρεύμα άέρος με περικύκλωσε καθώς άνοιγα την πόρτα και άκουσα το θόρυβο γυαλικών που σπάνε.

— Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου δεν ήταν στο εργαστήριο. Μου φάνηκε πως είδα, γιά μια στιγμή, μια φανταστική μορφή στο κέντρο μιας διάφανης περιστρεφόμενης μάζας κρυστάλλου. 'Αλλ' η μορφή εξαφανίστηκε σε λίγα δευτερόλεπτα. 'Η μηχανή που τρέχει στο χρόνο δεν ήταν στο εργαστήριο. Ήταν ήσυχο και σιωπηλό. 'Ενα τζάμι του φωταγωγού είχε σπάσει. 'Ηταν ο θόρυβος τών γυαλικών που άκουσα.

— 'Ενοιωθα μια παράλογη κατάπληξη. Καταλαβαينا πως κάτι παράξενο είχε συμβεί, αλλά πρὸς το παρόν δεν ήξερα τί ήταν.

Καθώς στεκόμουν αλλογισμένος, η πόρτα πρὸς τόν κήπο άνοιξε και ο ύπηρέτης μπήκε.

Κοιτάξαμε ο ένας τόν άλλο.

— Μήπως δγίηκε ο κύριος άπ' αυτή την πόρτα; ρώτησα τόν υπηρέτη.

— Όχι, κύριε. Κανείς δε δγίηκε από δώ. Νόμιζα ότι θα τόν δρώ στο εργαστήριο.

Τότε κατάλαβα τι είχε συμβεί. 'Αποφάσισα ν' άψηφήσω τη δυσαρέσκεια του Ρίτσαρντσον και να περιμένω την έπι-

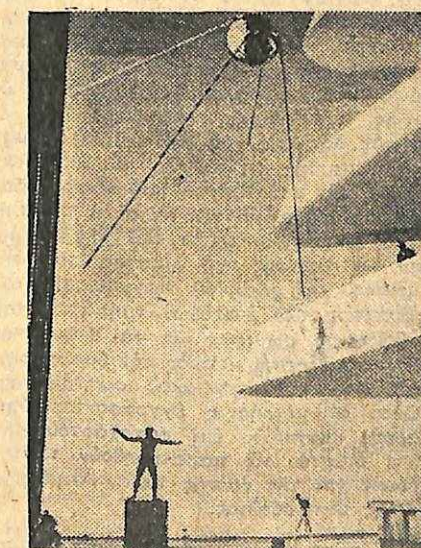
στροφή του Ταξιδιώτη του Χρόνου. Περιμένα ν' άκούσω τη δεύτερη Ιστορία του, ίσως πὸς παράξενη άπ' την πρώτη, και τις φωτογραφίες και τα δείγματα τών άλλων κόσμων, που θα έφερνε μαζί του. 'Αλλ' αρχίζω να φοβάμαι ότι θα πρέπει να περιμένω μια δλόκληρη ζωή. 'Ο Ταξιδιώτης του Χρόνου εξαφανίστηκε πρὶν από τρία χρόνια. Και, όπως ξέρεi όλος ο κόσμος, δεν έχει ακόμα επιστρέψει.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΔΕΝ μπορεί κανείς, παρά να εκπλησστεί γιά όλα αυτά. Θα επιστρέψει ποτέ; 'Ισως έστρεψε τη μηχανή του πρὸς το παρελθόν και να έπεσε στα χέρια τών αϊμοδόρων άγρίων της Παλαιολιθικής 'Εποχής. 'Ισως να περιπλανάται ακόμα ανάμεσα στους προ-ϊστορικούς δεινόσαυρους. 'Η μήπως ξεκίνησε γιά το μέλλον, σ' έναν από τούς πλησιέστερους αιώνες, σε μια εποχή που οι άνθρωποι είναι ακόμα άνθρωποι, άλλ' έχουν λύσει τα προβλήματά τους και ζουν ακόμα ευτυχισμένοι; 'Ο ίδιος δεν ήταν και πολύ αϊσιόδοξος γιά το μέλλον. Πίστευε πως ο πολιτισμός θα σωριαστεί μια μέρα στα κεφάλια τών ανθρώπων και θα τούς καταστρέψει. Μπορεί να είναι κι' έτσι, αλλά έμεις πρέπει να εξακολουθήσουμε να ζούμε όπως συνήθως. Γιά μένα το μέλλον δεν είναι παρά ένα πελώριο άγνωστο, που το φωτίζουν εδώ και κει μερικές άναμνήσεις από την Ιστορία του.

— Όπως κι' αν έχει το πράγμα, έχω πάντα κοντά μου δυο παράξενα λευκά λουλούδια — τώρα έντελως ξερά — που μου θυμίζουν ότι ακόμα κι' όταν το πνεύμα και η δύναμη δεν άνήκαν πιά στους ανθρώπους, η εγγνωμοσύνη και η τρυφερότητα ζούσαν ακόμα στην καρδιά τών αδύνατων πλάσμάτων αυτού του κόσμου...

ΤΕΛΟΣ

— 'Η Σοβ. 'Ενωση δώρισε γιά τη διακόσμηση του νέου μεγάρου τών 'Ηνωμένων 'Εθνών στη Νέα 'Υόρκη, ένα αντίγραφο, — σε φυσικό μέγεθος του πρώτου σπουδαιότερου — όπως φαίνεται στη φωτογραφία — στην κεντρική αίθουσα τών συνεδριάσεων της Γενικής Συνελεύσεως, επάνω ακριβώς από τα θεωρεία γιά το κοινό.

A'

'Από τό επόμενο τεύχος

στην « ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ »

'Η άριστουργηματική μυθιστορηματική βιογραφία του μεγαλύτερου ζωγράφου της 'Ισπανίας ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΓΚΟΓΙΑ και ο έκρηκτικός έρωτάς του με την πανέμορφη και άκόλαστη Μαρία, Γκαυτεάνα, δούκισσα του 'Αλβα:

Η ΓΥΜΝΗ ΜΑΓΙΑ

Του SAMUEL EDWARDS

σε λογοτεχνική μετάφραση από το άγγλικό πρωτότυπο της

ΣΥΛ ΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

★

'Ο Γκόγια γνώριζε πως μοιραζότανε την άριστοκράτισσα, την κοσμοξαικουμένη έρωμένη του με τούς αλλικούς και τούς ταυρομάχους. Την έξευτέλιζε, την καταριότανε, την ζωγράφιζε γυμνή, ώστε όλη η 'Ισπανία να γνωρίζει πως ήτανε έρωμένη του. 'Η άγάπη του όμως ήτανε μεγαλύτερη από το μίσος του, ισχυρότερη από τη βασιλική τυραννία, την επανάσταση ή την παντοδυναμία της 'Ιερής 'Εξετάσεως.

Η ΓΥΜΝΗ ΜΑΓΙΑ

'Η παθητική, ματωμένη Ιστορία τών σχέσεων ένός από τούς μεγαλύτερους καλλιτέχνες του κόσμου και μιας από τις πρώτες γυναίκες της 'Ισπανίας. 'Η τέχνη, ο έρωτας, η ζωή και ο θάνατος σ' ένα άξεδιάλυτο, συγκλονιστικό σύμπλεγμα, δοσμένη από ένα μεγάλο συγγραφέα.

Η ΓΥΜΝΗ ΜΑΓΙΑ

'Εγινε μεγάλη κινηματογραφική ταινία με την 'Αβα Γκάρνερ στο ρόλο της δούκισσας του 'Αλβα και τόν 'Αντονι Φρακιάζα στο ρόλο του Φραγκίσκου Γκόγια.

B'

'Επίσης από τό επόμενο τεύχος στην « ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ »

ΙΣΑΑΚ ΑΣΙΜΩΦ Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ ΠΛΑΝΗΤΗΣ

ΜΕΤ. ΝΙΚΟΥ ΓΚΟΥΜΑ

Μια πρωτότυπη νουέλλα ένός από τούς μεγαλύτερους συγγραφείς επιστημονικών μυθιστορημάτων, του γνωστότατου και αγαπημένου στο άναγνωστικό μας κοινό ΙΣΑΑΚ ΑΣΙΜΩΦ από τό δημοσιευμένο στόν Α' τόμο της « Επιστήμης και Ζωής » μυθιστόρημά του: « Ο ΓΥΜΝΟΣ ΗΛΙΟΣ ».

Στη νουέλλα « Ο δολοφόνος πλανήτης », ο 'Ασίμωφ μ'ας μεταφέρει σ' ένα μακρινό πλανήτη, όπου είχαν πεθάνει όλα άνεξαιρέτως τα μέλη της πρώτης έξερευνητικής αποστολής. Πρέπει να εξαφισωθεί η μυστηριώδης αίτία τών ομαδικών θανάτων.

Γιατί ο άγνωστος πλανήτης δολοφονεί τούς πρώτους άποίκους του; Τι συνέβη με την πρώτη έξερευνητική αποστολή;

Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ ΠΛΑΝΗΤΗΣ

'Ενα πραγματικό άριστούργημα της επιστημονικής μυθιστοριογραφίας. 'Από τό επόμενο τεύχος της « ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ »

ΔΙΑΣΤΗΜΑ

«ΔΟΥΦΟΡΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ»

ΑΙ «Ηνωμένοι Πολιτείες πρόκειται — συμφώνως πρὸς σχετικὴν ἀνακοίνωσιν — νὰ θέσουν εἰς τροχίαν περὶ τὴν Γῆν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως σφαῖραν ἐκ πλαστικῆς ὕλης διαμέτρου 30 μέτρων, προσριζομένην νὰ χρησιμεύσῃ ὡς «δουφὸρος τηλεπικοινωνιών». Ἡ σφαῖρα αὐτή, ἡ ὁποία θὰ κινήται εἰς ὕψος 1.600 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Γῆς, θὰ ἔχῃ ἀμύπητον ἀστέρος μεγέθους μηδέν — ὁμοίαν δηλαδὴ πρὸς τὴν λαμπρότητα τοῦ ἀστέρος «Βέγα» — ὅχι εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ μετρίου ἀλλοιούσιν καὶ θὰ ἀντανάκλῃ μὲ ἰδιαίτερον ἀκρίβειαν τὰ προσκρούοντα εἰς αὐτὴν ραδιοκύματα, ἐνῶ θὰ κινήται περὶ τὴν Γῆν, πραγματοποιοῦσα πλήρη περιφορὰν ἀνὰ δίωρον. Ἡ ἐκτόξευσις αὐτῆς θὰ ἀποτελῇ μέρος τοῦ προγράμματος «Ἡχώ», τὸ ὁποῖον ἀπσκοπεῖ εἰς τὴν μελέτην τῶν δυνατοτήτων ἐκτοξεύσεως σειρᾶς τεχνικῶν δορυφόρων, οἱ ὁποῖοι θὰ χρησιμεύουν ὡς σταθμοὶ ἀναμεταδόσεως ἡχητικῶν κυμάτων. Ἡ σφαῖρα, πού θὰ ἐκτοξευθῇ ἐκ τοῦ Ἀκρωτηρίου Κανάβεραλ, θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο ἀκτῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διὰ τῆς ἀναμεταδόσεως σημάτων τοῦ αὐτομάτου καὶ πρὸς τὰς δύο κατευθύνσεις. Ἀργότερον προβλέπεται ἡ ἐκτόξευσις δύο ἀκόμῃ σφαιρῶν ἐκ πλαστικῆς ὕλης τῆς ἰδίας διαμέτρου.

Αἱ σφαῖραι αὗται θὰ μεταφέρονται μέχρι τοῦ σημείου τῆς τροχίως τῶν διπλωμένων ἐντὸς θήκης, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ διάμετρον μόλις 0,65 μ., ἐντὸς δὲ αὐτῶν θὰ ὑπάρχῃ ποσότης ὕδατος τεσσάρων λίθρων. Ὄταν ἡ σφαῖρα θὰ πρόκειται νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν τροχίαν τῆς, ἡ θήκη, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ περιέχεται αὐτή, θὰ ἀνοίξῃ, καὶ ἡ σφαῖρα θὰ ἀρχίσῃ νὰ διογκοῦται χάρις εἰς τὴν διαφορὰν πίεσεως, ἡ ὁποία θὰ μεταβάλλῃ τὸ περιεχόμενον ἐντὸς αὐτῆς ὕδωρ εἰς ἀέριον.

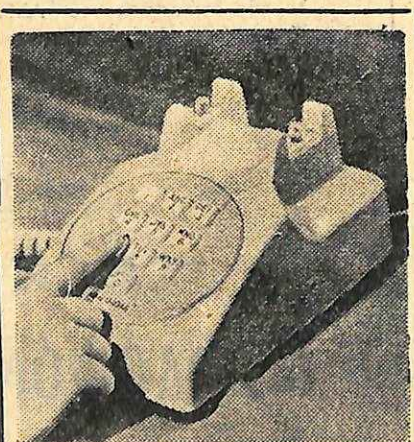
Η ΤΑΙΝΙΑ «ΓΗ—ΣΕΛΗΝΗ»

ΤΑ στούντιο ντοκουμαντάρ τῆς Μόσχας τελείωσαν τὸ γύρισμα τοῦ φιλμ «Γῆ—Σελήνη». Τὸ νέον φιλμ ἐξιστορεῖ πῶς οἱ ἄνθρωποι διήνυσαν τὴν μακροτέραν ὁδὸν τοῦ κόσμου, πρὸς τὴν Σελήνην. Τὸ πρῶτον θῆμα εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν φυσικὸν δορυφόρον τῆς Γῆς, ἔγινε διὰ τῆς ἐκτοξεύσεως τῶν πρῶτων σοβιετικῶν τεχνικῶν δορυφόρων. Εἰς τὴν ὁδοὺν θὰ προβληθῇ ἡ τροχία τῆς πτήσεως τοῦ πρῶτου σοβιετικοῦ κοσμικοῦ πυραύλου, ὁ ὁποῖος ἐπέρασε πλησίον τῆς Σελήνης εἰς ἀπόστασιν μόνον 10.000 χλμ. καὶ ἔγινε ὁ 10ος πλανήτης τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Τὸ νέον φιλμ δεικνύει ἐπίσης πῶς ἐφατογραφήθη ἡ ἀθέατος πλευρὰ τῆς Σελήνης. Οἱ θεαταὶ θὰ ἴδουν τὸν τρόπον λειτουργίας τῶν συσκευῶν τηλεοράσεως πού εἶχον ἐγκατασταθῇ ἐπὶ τοῦ τρίτου σοβιετικοῦ κοσμικοῦ πυραύλου. Τὸ φιλμ δεικνύει ὠρισμένα πειράματα διὰ τὴν μελέτην τῶν συνθηκῶν τῆς

διαπλανητικῆς πτήσεως. Τὸ ντοκουμαντάρ «Γῆ—Σελήνη», παρουσιάζει ἐπίσης τὴν ἐργασίαν τῶν Ἀμερικανῶν ἐπιστημόνων διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ κοσμικοῦ διαστήματος.

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οἱ σοβιετικοὶ ἐπιστήμονες συνάγουν ἤδη τὰ συμπεράσματα τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἐπιστημονικοῦ πειράματος τοῦ κοσμικοῦ διαστήματος: πῶς ἐκφαιδονόσεται πυραύλου εἰς τὴν Σελήνην. Οἱ εἰδικοί ἀναλύουν ἐπιστημονικῶς τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεξήχθη ἡ πρώτη διαπλανητικὴ πτήσις. Ὁ προϊστάμενος τοῦ ἐργαστηρίου ἐρευνῶν τοῦ Ἡλίου, τοῦ Ἰνστιτούτου μηχανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ ἐδήλωσεν: «Αἱ ἐπὶ τοῦ Ἡλίου λαμβάνουσιν χώραν διαδικασίαι, ἐπιδροῦν ἐντὸς ἐπὶ τῆς ἐπιτυχούς ἐξαπολύσεως τοῦ πυραύλου εἰς τὸ διαπλανητικὸν διάστημα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τεραστίων ἐκρήξεων βάλλονται εἰς τὸ διάστημα ἠλεκτρισμένα ἀτομικὰ σωματίδια. Ὄταν τὰ σωματίδια αὐτὰ φθάσουν εἰς τὴν Γῆν, διαταράσσεται ἡ ραδιοφωνικὴ ἐπικοινωνία καὶ σημειώνονται μαγνητικαὶ θύλλαι. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς θὰ ἦτο πολὺ δύσκολος ἡ σταθερὰ παρακολούθησις τοῦ πυραύλου διὰ ραδιοκυμάτων. Οἱ ἐρευνῆται τοῦ Ἡλίου ἐδωσαν μακροπρόθεσμα προγνωπτικὰ τοῦ «κοσμικοῦ καιροῦ» πρὸ τῆς πτήσεως τοῦ

«Ἐνα νέο καὶ πρακτικώτερον τηλεφῶνον ἀρχίσει νὰ χρησιμοποιοῦται στὴν Ἀμερική. Ἀντὶ νὰ ἔχει περισσεύοντες ὁ δίσκος μὲ ἀριθμούς, ἔχει 10 κουμπία (0 ἕως 9). Νῦν γὰρ νὰ πάρει κανεὶς ἕνα ἀριθμὸν δὲν γυρίζει τὸ δίσκο, ἀλλὰ πατᾷ τὰ κουμπία. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀρκετὰ οικονομία χρόνου. Ἐχει ὑπολογισθεῖ, πράγματι, γιὰ νὰ πάρει κανεὶς ἕνα ἐξαψήφιον ἀριθμὸν χρειάζεται περίπου 10 δευτερόλεπτα μὲ τὸν περιστροφικὸν δίσκο, ἐνῶ μὲ τὸ σύστημα τῶν κουμπιῶν ἀρκούν μόνο 5 δευτερόλεπτα. Τὸ νέο αὐτὸ τηλεφῶνον ἀντικαθίστᾷ τὴν τῶρα τὸ συνηθισμένον στὴν Ἀμερική.

πυραύλου πρὸς τὴν Σελήνην. Ἐξελήγν τὸ πλέον πρόσφορον τμήμα τῆς κλίμακος ραδιοκυμάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐλιτοῦρ γησαν οἱ πομπὲς τοῦ σοβιετικοῦ Λούνικ. Οἱ ὑπολογισμοὶ ἐπαλήθευσαν. Εἶχε ἐξασφαλισθεῖ ἐξαιρετὴ ραδιοεπικοινωνία μὲ τὸ πρῶτον διαπλανητικὸν πλοῖον.

ΝΕΟΣ ΚΙΝΗΤΗΡ ΠΥΡΑΥΛΟΥ

ΥΠΟ τῶν ἀρμοδίων Ἀμερικανικῶν ὑπηρεσιῶν, ἐδοκιμάσθη ἐπιτυχῶς ὁ πρῶτος ἀντιδραστήρ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πού λειτουργεῖ δι' ὑδροποιημένου ὕδρου. Ὁ κινητὴρ αὗτος, πού φέρει τὰ στοιχεῖα «Χ.Α.Ρ. 115», θὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν προώθησιν τοῦ πυραύλου «Κρόνος», ὁ ὁποῖος θὰ ἐκτοξευθῇ προσεχῶς πρὸς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἄρη. Ὁ κινητὴρ «Χ.Α.Ρ. 115» ἐδοκιμάσθη ὑπὸ συνθήκας παρομοίας ἐκείνων, πού θὰ συναντήσῃ κατὰ τὸ ταξίδιον εἰς τὸ Διάστημα.

ΙΑΤΡΙΚΗ

ΝΕΑ ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

Οἱ εἰδικοὶ τοῦ Γραφείου Μελετῶν βιολογικῶν καὶ φυσιολογικῶν μηχανημάτων τοῦ Λένινγκραντ, κατεσκεύασαν σύστημα καρδιολογικῶν ὀργάνων διὰ τὴν πολυπλευρῶν μελέτην καὶ τὴν διάγνωσιν τῶν καρδιαγγειακῶν παθήσεων. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 μηχανήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται εὐκρινὴς πῆσις τῆς καταστάσεως τῆς καρδίας καὶ τοῦ καρδιαγγειακοῦ συστήματος. Ἐνας ἠλεκτροκαρδιογράφος καὶ ἕνας φωνοκαρδιογράφος καταγράφουν τοὺς τόνους καὶ παλμούς τῆς καρδίας. Ἐὰ τρίτον μηχανήμα, βαλτοτοδυσκοκαρδιογράφος ὑψηλῆς συχνότητος, καταγράφει τὰς ἐλαφρὰς δονήσεις τοῦ ἀνθρώπινου σώματος κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς καρδίας, ὡς καὶ τὴν μετατόπισιν τοῦ κέντρου βαρύτητος τοῦ σώματος. Τὰ ἄλλα μηχανήματα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν μέτρησιν τῆς πίεσεως τοῦ αἵματος, τοῦ ἀρτηριακοῦ καὶ φλεβικοῦ σφιγμοῦ, τῆς ἀντιδράσεως τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ ἀνθρώπινου σώματος εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἐν ἐξορτήσῃ πρὸς τὴν δραστηριότητα τοῦ καρδιαγγειακοῦ συστήματος. Ὅλοι αἱ μετρήσεις ἐγγράφονται ὑπὸ μορφῇ καμπυλῶν ἐπὶ φωτογράφου καὶ εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρηθῶν ταῦτα χρόνως ἐπὶ τῆς δόξης ταλαντοσιμέτρου διπλῆς ἀκτινοβολίας.

ΝΕΑ ΣΥΣΚΕΥΗ ΜΕΤΡΗΣΕΩΣ ΠΙΕΣΕΩΣ

ΑΠΟ τὴν Νέαν Ὑόρκην ἔγινον τελευταῖος ἕνα ὑπερπερίον τηλεφῶνον εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἐργοστάσιον τῆς Ἐταιρείας Οὐίνστον Ἐλεκτρονικῆς, διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς εἰδικῆς συσκευῆς τῶν μετρήσεως τῆς πίεσεως τοῦ αἵματος, τῆς ὁποίας ἡ Ἐταιρεία εἶχεν ἀναγγεῖλῃ προσφάτως τὴν κατασκευὴν. Οἱ εἰδικοὶ κατεσκεύασαν ἐπιγόντως καὶ ἐδοκίμασαν πλήρως τὴν συσκευὴν, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλαν

ἀεροπορικῶς εἰς τὸν προορισμὸν τῆς. Ἡ συσκευὴ — Ἀγγλ. τῆς Πιέσεως τοῦ Αἵματος Οὐίνστον — Γκρήν — εἶναι τὸ μόνον ὄργανον τοῦ εἶδους τοῦ εἰς τὸν κόσμον. Εἶναι ἕνα ἠλεκτρονικὸν — πνευματικὸν (δι' ἀέρος) σύστημα, πού καταγράφει καὶ ἐλέγχει συνεχῶς τὴν πίεσιν τοῦ αἵματος ἐπὶ ὅσον διάστημα θέλωμεν (ἐπὶ ἡμέρας, π.χ. ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνάγκη, χωρὶς νὰ δημιουργῇ κινδύνους ἢ νὰ προκαλῇ στενοχωρίαν εἰς τὸν ἀσθενῆ) εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἱατρικῆς καὶ χειρουργικῆς, ὅπου χρειάζονται μετρήσεις τῆς πίεσεως τοῦ αἵματος. Εἶναι ἐπίσης ἡ πρώτη συσκευὴ πού ἐσχεδιάσθη μέχρι σήμερα διὰ νὰ ἐλέγχῃ αὐτομάτως τὴν ροὴν τῶν χορηγούμενων εἰς τὸν ἀσθενῆ φαρμάκων, τῶν προκαλούντων μικρὰν ἢ μεγάλην εὐαισθησίαν, οὕτως ὥστε νὰ διατηρητῇ αὐτομάτως ἡ πίεσις τοῦ αἵματος ἐντὸς τῶν καθωρισθέντων ὁρίων — πράγμα ζωτικὸν διὰ τὸν χειρουργούμενον.

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΚΑΙ Ο ΣΕΞΟΥΑΛΙΣΜΟΣ

ΣΥΜΦΩΝΩΣ πρὸς τὰ πορίσματα ἐρευνῆς ἐπὶ 252 ἀνδρῶν, δημοσιευθέντα εἰς Οὐάσιγκτον, ἡ ἐξασθένεις τῶν ἀνδρῶν ἰκανοτήτων εἶναι μεγαλύτερη μεταξὺ τῶν μανιωδῶν καπνιστῶν παρ' ὅσον μεταξὺ ἐκείνων πού καπνίζουν ὀλίγον ἢ καθόλου. Ὁ Δρ. Κάρλ Σέλτσερ, ἀνθρωπολόγος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρντ, γράφει εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐπιστήμη» ὅτι 15ετής μελέτη, ἐπὶ ὁμάδος πρῶν σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου, κατέδειξεν τὴν ὑπαρξιν σημαντικῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦδαθμοῦ καπνίσματος καὶ τοῦ στοιχείου ἀνδρισμοῦ εἰς τὰ σωματικὰ γνωρίσματα ἐνὸς ἀτόμου. «Ἡ ἀδυναμία τῶν ἀνδρῶν γνωρισμάτων εἶναι σημαντικῶς συχνότερα εἰς τοὺς καπνιστὰς παρ' ὅσον εἰς τοὺς μὴ καπνιστὰς καὶ ἐστὶ συχνότερα εἰς τοὺς μανιωδῶς καπνιστὰς παρ' ὅσον εἰς τοὺς μὴ καπνιστὰς καὶ μετρίως καπνίζοντας» γράφει ὁ Δρ. Σέλτσερ. Οὗτος προσθέτει ὅτι ἀπομένει ἤδη νὰ διεξαχθῇ μελέτη πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἂν οἱ καπνίζοντες καὶ οἱ μὴ καπνίζοντες παρουσιάζουν διαφορὰς εἰς τὴν προδιάθεσιν πρὸς τὸν καρκίνον τῶν πνευμόνων καὶ τὴν καρδιοπάθειαν, λόγω τῶν ἀνωτέρω διαφορῶν εἰς τὴν βιολογικὴν τῶν καταστάσιν ἀνεξαρτήτως τῆς σμνηθείας τῶν μὴ ποδὲς τὸ καπνίζειν.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΣΟΤΟΠΩΝ

ΕΝΤΟΣ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὴν λεωφόρον Λένιν τῆς Μόσχας θὰ ἀνοίξῃ τὸ πρῶτον κατάστημα «ισοτόπων», μὲ αἰθουσῶν ἐκθέσεως. Τὸ κατάστημα φέρει φωτεινὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὴν ρωσικὴν, γαλλικὴν, γερμανικὴν καὶ ἀγγλικὴν: «τὸ ἀτομὸν διὰ τὴν εἰρήνην». Ἡ «Πράδντας» γράφει ὅτι θὰ μπορῇ νὰ παραγγεῖλῃ κανεὶς εἰς αὐτὸ τὸ κατάστημα ραδιενεργὰ καὶ σταθερὰ ἰσότοπα, τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ εἰδικὰ μηχανήματα. Τὸ κατάστημα ἐξασφαλίζει τὴν ταχείαν μεταφορὰν εἰς τοὺς καταναλωτὰς ἰσοτόπων. Εἰς τὴν αἶθουσαν ἐκθέσεως τοῦ καταστήματος ἐκτίθενται αἱ πλέον πρόσφατοι ἐπιτεύξεις εἰς τὸν τομέα τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἰσοτόπων καὶ θὰ προβάλλονται ἐκλαϊκευμένα ἐπιστημονικὰ ταινία.

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΟΥ ΤΑΝΤΑΛΟΥ

«Ὄταν οἱ ἄνθρωποι ἀπιστοῦν κ' ἐγκληματοῦν, ἡ Θεὶα Δίκη γίνεται ἀφάνταστα σκληρὴ.

ΕΝΑΣ ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μυθολογίας πού εἶχε μεγάλη διάση, ἦταν καὶ ὁ μῦθος τοῦ Ταντάλου. Ἡ ἀνάμνηση τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ταντάλου διατηρήθηκε ζωτανὴ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες ὡς τὰ σήμερα. Καὶ σήμερα ὁκόμα δρίσκουμε τὸ σύμβολό του σὲ πολλὰ ἔργα τῆς ξενίης λογοτεχνίας κ' ἀκόμα ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ λαοῦ ἀκούμε πολλές φορές ἐπιγράμματα σχετικῆς φράσεις: «Τράβηξα τὸ μαρτύριο τοῦ Ταντάλου» ἢ «οὔτε ὁ Τάνταλος τὰ ὅσα ἐπαθόν».

Πατέρας τοῦ Ταντάλου λέγεται πῶς ἦταν ὁ Ζεὺς, ὁ Τμῶλος. Ὁ Τμῶλος εἶναι ἕνας ὄρος τῆς Φρυγίας κ' ἀπ' αὐτὸ πίνοντες διακλαδίζεται ἕνα ἄλλο ὄρος τὸ Σίπυλον. Σ' αὐτὴν, ἀκριβῶς, τὴν περιοχὴ, βασίλευε ὁ Τάνταλος καὶ παντρεύτηκε, ἄλλοι λένε τὴν Διὸν κόρη τοῦ Ἀτλαντος κ' ἄλλοι τὴν Εὐρύανασσαν, κόρη τοῦ Πρωκτοῦ. Ἀπὸ τὰ παιδιά του ἀναφέρονται κυρίως δύο: Ὁ Πέλοπας καὶ ἡ Νιόβη, πού ὅλοι λίγο πολύ, ξέρουμε τὴν τραγικὴ ἱστορία τῆς.

★

Ὁ Τάνταλος εἶχε πολλὰ πλοῦτη. Ἔτσι μπόρεσε κ' ἔγινε εὐνοούμενος τῶν θεῶν καὶ γινόταν δεκτὸς τῶν γευμάτων τους καὶ στὶς συγκεντρώσεις τους. Ἡ μεγάλη εὐτυχία του, ὅμως, τὸν ὠδήγησε νὰ κάνει μερικὲς πράξεις πού ἔγιναν καὶ ἀφορμὴ τῆς καταστροφῆς του. Ἦταν φλύαρος καὶ δὲν κρατοῦσε τὰ μυστικά πού μάθαινε ἀπὸ τοὺς θεοὺς. Ἐκλεψε ἀπὸ τὰ συμπόσια τῶν οὐρανίων θεῶν ἀμβροσία καὶ νέκταρ καὶ τὰ πρόσφερε σ' τοὺς θνητοὺς φίλους του. Ὄταν ὁ Δίας τοῦ ὑποσχέθηκε πῶς θὰ τοῦ κάνει ὅποιον χάριν τὸν ζητήσει, αὐτὸς τοῦ ζήτησε νὰ τὸν σφίξῃ νὰ ζεῖ ὁμοίως μὲ τοὺς θεοὺς. Τὸν κατηγοροῦσαν γὰρ τὴν ἀπαγωγὴ τοῦ Γανυμήδη κ' ἀκόμα ὅτι εἶχε ἀρνηθεῖ τὴν θεῖα ὑπόσταση τοῦ ἡλίου, χαρακτηρίζοντας τὸν σὺν ἀπλή διάπυρ μάζα. Καὶ σὺν νὰ μὴν ἔφταναν ὅλα αὐτὰ, εἶχε ὑποπείσει καὶ σὲ ὀδίκημα τῆς ἐπιτορκίας: Ὁ Παιδάρεως εἶχε κλέψει ἀπὸ ἕνα νῆα τοῦ Δία ἕνα χρυσὸ σκυλί, καὶ τοῦ δώσει νὰ τοῦ τὸ φυλάξῃ ὁ Τάνταλος. Ὄταν ὅμως ὁ Ἑρμῆς πῆγε καὶ τοῦ τὸ ζήτησε, ὁ Τάνταλος ὠρῆστηκε πῶς δὲν τὸ εἶχε.

Τὸ πῶς φοβερό, ὅμως, ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα τοῦ Ταντάλου, ἦταν ὅτι, καλώντας σὲ γεῦμα τοὺς θεοὺς, τοὺς πρόσφερε τὸ σῶμα τοῦ γιοῦ του τοῦ Πέλοπα, τεμαχισμένο καὶ μαγερεμένο. Ἡ φρίκη πού ἐννοίωσαν οἱ θεοὶ δὲν τοὺς ἄφησε ν' ἀγγίξουν κανένα ἀπὸ τὰ φαγητὰ του. Μονάχα ἡ Δήμητρα, ὄντας ἀφηρημένη ἐκείνη τὴ στιγμὴ, ἔφαγε ἕνα κομμάτι κρέας ἀπὸ τὸν ὦμο τοῦ Πέλοπα. Ὑστερὰ ἀπὸ διαταγὴ τοῦ Δία, ὁ Ἑρμῆς ξανάφερε στὴ ζωὴ τὸν Πέλοπα, τοῦ ἀντικατέστησε δὲ τὴν ὠμοπλάτη πού τοῦλειπε μὲ μὴ τεχνητὴ ὠμοπλάτη καμωμένη ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο. Ἐνα τέτοιο ἐγκλημα φυσικὰ δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ καὶ ἀτιμώρητο.

★

Ὑπάρχουν πολλές ἐκδοχὲς σχετικὰ μὲ τὴν τιμωρίαν πού ἐπέβηλαν στὸν Τάνταλο. Ἡ μὴ ἀπ' αὐτὲς εἶναι αὐτὴ πού δρίσκουμε στὸν Ὅμηρον νὰ διηγείται ὁ Ὀδυσσεύς ὕστερα ἀπὸ τὴν κάθοδόν του στὸν Ἀδὴ: «Εἶδα τὸν Τάνταλο βυθισμένο ὡς τὸ σαγόνι μέσα στὸ νερὸ μίᾶς λίμνης. Τὸ μαρτύριό του εἶναι φοβερό. Ὁ Τάνταλος διψαίει πολὺ, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ πιεῖ, γιατί μόλις σκύψει, τὸ νερὸ φεύγει ξαφνικὰ καὶ χάνεται κ' ἐκεῖ πού πατάει τὸ χῶμα μένει ξερό. Κ' ἀκόμα πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, πολὺ κοντὰ του, κρέμονται τὰ κλαδιά πολλῶν δέντρων, φορτωμένων μὲ ἀχλάδια, ρόδια, μήλα, γλυκὰ σύκα καὶ πράσινα ἐλιές. Μόλις, ὅμως, ὁ Τάνταλος ἀπλώσει τὸ χεῖρ του νὰ κόψει ἕναν καρπὸ, φουσαίει ὁ ἀνεμὸς καὶ σηκώνει τὰ κλαδιά ὡς τὰ σύννεφα».

Σύμφωνα μὲ μίαν ἄλλη ἐκδοχὴ ὁ Τάνταλος δρισκόταν κάτω ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη ἀπειλὴ ἑνὸς δράχου πού κρεμόταν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦσε οὔτε καν ν' ἀγγίξῃ τὰ φαγητὰ, πού προσφέρονταν στὸ τραπέζι τῶν θεῶν.

Ἄλλοι πάλι παρουσιάζουν τὸν Τάνταλο νὰ δρίσκεται μετέωρος ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάντοτε νὰ ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸν ἰδιοδράχον.

Σύμφωνα μ' ἕνα ἄλλο μῦθο, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιτορκίαν τοῦ Ταντάλου σχετικὰ μὲ τὸ χρυσὸ σκυλί πού εἶχε ἐμπιστευτεῖ ὁ Παιδάρεως, ὁ Ζεὺς ἐρίξε πάνω του τὸ ὄρος Σίπυλον καὶ τὸν καταπλάκωσε.

Β.

ΟΙ ΡΟΤΣΙΛΔ

Έδω κι'έκατον πενήντα χρόνια, η οικογένεια των Ρότσιλδ βασιλεύει στην ευρωπαϊκή οικονομία. Τα εκατομμύρια που κατέχουν, ακόμα, οι τελευταίοι απόγονοι της διάσημης οικογένειας των μεγάλων τραπεζιτών, εξακολουθούν να συναρπάζουν τη φαντασία του κοινού μ' όλο που κανείς δεν ξέρει τον ακριβή τους αριθμό. Η ιστορία των Ρότσιλδ είναι από τις πιο παράξενες περιπέτειες του καιρού μας.

ΔΙΗΓΟΥΝΤΑΙ, ότι στην καρδιά του δαρώνου Έδουάρδου Ρότσιλδ, τον Ιούλιο του 1949, ανάμεσα στους σοβαρούς κυρίους με τα φράκα και τα ήμψηλα, ένας άνθρωπος πιδό απλά ντυμένος έκλαιγε με σπαρακτικούς λυγμούς. «Ενας δημοσιογράφος τον πλησίασε: — Είσθε της οικογενείας; — «Ω, όχι! απάντησε ο άλλος. Γι' αυτό ακριβώς κλαίω!

τραπεζιτικά ιδρύματα που έκαναν τους Ρότσιλδ «τραπεζίτες της Ευρώπης», υπάρχουν ακόμα και θυμίζουν την ιστορία τους, που είναι μία από τις πιο παράξενες περιπέτειες του καιρού μας. Η ιστορία αρχίζει σαν παραμυθάκι για καλά παιδιά: Γύρω στα τέλη του 18ου αιώνα, ένας τίμιος έμπορος της Φραγκφούρτης, ο Μέγερ Άμσελ, και η έναρτη σύζυγός

Στο γκέιτ της Φραγκφούρτης, ο Μέγερ Άμσελ ήταν ένας είδος προσετού. Η οικογένειά του κατοικούσε σ' ένα τετράγωνο σπίτι. Οι δουλειές πήγαιναν καλά. Ήταν λίγο μπακάλης, λίγο τσελιτζής, λίγο αργυραμοιβός και, φυσικά, λίγο τοκογλύφος. Ήταν και λίγο έμπορος αρχαιοτήτων. Στα νάτα ου είχε ζήσει λίγο στο Άνντερο και είχε αποκτήσει το γούστο και τη γνώση των παλιών αντικειμένων και των καλλιτεχνικών θησαυρών. Ταξίδευε συχνά στο ένα ή στο άλλο πριγκηπάτο κα' αγοράζε από τους καταχωμένους αξιοσημείωτες διαφόρες συλλογές που τις μεταπουλούσε στους ενδιαφερόμενους συλλέκτες. Έτσι, το 1769, ο χωροδασπότης Γουλιέλμος του Άνσου, που έγινε αργότερα Μέγας Εκλέκτωρ της Έσσης, του έδωσε τον τιμητικό τίτλο του «προμηθευτού της Αυλής». Ο τίτλος, βέβαια, δεν είχε για τον Μέγερ Άμσελ άλλα πλεονεκτήματα εκτός από την έκτιμηση των γειτόνων και το δικαίωμα... να φοράει περούκα!

Ο Μέγερ Άμσελ έδλεπε χωρίς ενθουσιασμό το μαγαζί του και τη γοτθική πρόσοψη του σπιτιού του που είχε πάνω από την πόρτα έναν πράσινο θυρεό. Μ' όλο που ο θυρεός ήταν πράσινος, οι γείτονες τον είχαν ονομάσει Ρότ Σίλδ (κόκκινος θυρεός), γιατί το προηγούμενο σπίτι του είχε κόκκινο θυρεό στην πρόσοψη. Φυσικά, ούτε ο πράσινος ούτε ο κόκκινος θυρεός του άνηκε, αλλά το παρατσούκλι του άρεσε και το κράτησε. Τα παιδιά του Μέγερ Άμσελ ονομάστηκαν Ρότσιλδ.

Αλλά τί μέλλον είχαν αυτά τα παι-

ΜΕΓΕΡ ΑΜΣΕΛ, ΑΜ ΣΕΛ, ΣΑΛΟΜΟΝ, ΝΑΘΑΝ, ΚΑΡΛ, ΤΖΕΗΜΣ

Το ανέκδοτο είναι σίγουρα πλαστό. Αλλ' εκφράζει χαρακτηριστικά αυτό το μίγμα του φθόνου και του θαυμασμού με το οποίο το μεγάλο κοινό περιβάλλει, εδώ κι' έναν αιώνα, τη μυθική πλούσια και ισχυρή δυναστεία των Ρότσιλδ.

Λέμε σήμερα «Ρότσιλδ», όπως άλλοτε λέγαμε «Κροίσερ». Η φήμη αυτή του μεγάλου πλούτου, που γεννήθηκε την επαντασία των οικονομικών κρίσεων, των επαναστάσεων, των παγκοσμίων πολέμων. Ακόμα και το χιτλερικό κόμμα που, ωστόσο, παντού όπου επέλασε, διασκόρπισε η κατεπύνη τις έβραϊκές περιουσίες, δεν μπόρεσε να βρει άκρη με την περιουσία των Ρότσιλδ.

Είναι αλήθεια, ότι σήμερα ο κόσμος μιλάει πιο συχνά και πιο πρόθυμα για τους σταύλους των Ρότσιλδ, με τα περίφημα καθαράμα των ιπποδομών, παρά για την τράπεζα Ρότσιλδ. Αλλά τα εκατομμύρια που κατέχουν ακόμα οι τελευταίοι απόγονοι της διάσημης οικογένειας των μεγάλων τραπεζιτών εξακολουθούν να συναρπάζουν τη φαντασία των ανθρώπων, μ' όλο που κανείς δεν ξέρει τον ακριβή τους αριθμό. Στο Παρίσι, όπως και στο Λονδίνο, τα δυο παλιό

του Γκντέμ, είχαν αποκτήσει δέκα παιδιά, τρεις αγόρια και επτά κορίτσια, που τ' ανέτρεφαν σύμφωνα με τις αυστηρές αρχές του μωσαϊκού νόμου. Η μητέρα και οι κόρες κρατούσαν το νοικοκυριό. Ο πατέρας και οι γιοί κρατούσαν το μαγαζί...

Έτσι αρχίζει το παραμύθι. Στην πραγματικότητα, η ζωή στη ρυπαρή και σκοτισμένη «δό των Έβραίων», την περίφημη Γιουντενστράσε της Φραγκφούρτης, δεν είχε τίποτα το παραμυθένιο και το ειδυλλιακό. Εκεί βασίλευε η ατμόσφαιρα του φόβου, της αβεβαιότητας και της φτώχειας. Στον 18ο αιώνα μονάχα στη Γαλλία (μετά την επανάσταση) είχαν αναγνωριστεί πολιτικά δικαιώματα στους Έβραίους. Παντού άλλου, και ιδιαίτερα στη Γερμανία, ίσχυε ακόμα το άμειλικτο σύστημα του «γκέιτ», της απομονώσεως των Έβραίων σε ιδιαίτερες συνοικίες. Στη Φραγκφούρτη, ταπεινωμένοι και καταφρονεμένοι, υποχρεωτικά περιορισμένοι στον αριθμό των πεντακοσίων οικογενειών (οι πλεονάζοντες έπρεπε να μεταναστεύσουν), οι Έβραίοι δεν μπορούσαν ούτε να κατεικήσουν ούτε ν' αποκτήσουν ιδιοκτησίες έξω από τη Γιουντενστράσε.

Διά, τί μέλλον είχε η οικογένειά του; σκεπτόταν μελαγχολικά ο Μέγερ Άμσελ. Τ' αγόρια του, πίσω απ' τους πάγκους του μαγαζιού, ήταν πανέμπναι. Δεν είχαν όμως λάβει καμμία γενική μόρφωση, καμμία καλλιέργεια. Λίγα έβραϊκά, ίσα - ίσα για να διαβάσουν τις προσευχές τους απ' το Ταλμούδ, λίγη εμπορική αριθμητική, λίγα σπασμένα γερμανικά για να συνεννοούνται με τους Γερμανούς πελάτες. Έτσι, αιχμάλωτοι μέσα σ' ένα έθρικό περιβάλλον, χωρίς εφόδια για να κατακτήσουν τις ανώτερες κοινωνικές σφαίρες, οι αδελφοί Ρότσιλδ φαινόταν καταδικασμένοι να φυτοζωήσουν στο γκέιτ της Φραγκφούρτης.

Ωστόσο, σαν τους αδελφούς Μακκαβαίους της Βίβλου, οι αδελφοί Ρότσιλδ έπρόκειτο να επιχειρήσουν μια ήρωική έξοδο, να δρμήσουν έξω από τ' άρατα τείχη του γκέιτ για να κατακτήσουν τη δύναμη και τη δόξα μέσα σ' έναν κόσμο που τους είχε καταδικάσει στην αφάνεια.

Ο Μέγερ Άμσελ κρύβει πολύ πείσμα κάτω από το συνεσταλμένο και καλοκάγαθο παρουστικό του. Με τα περιορισμένα μέσα που διαθέτει, κι' έπειτα

από είκοσι έτών προσπάθειες, έχει αποκτήσει αρμίες και προσιότητες στο περιβάλλον του χωροδασπότη Γουλιέλμου. Ο διευθυντής του θησαυροφυλακείου, ο Μπούντερους, εκτιμάει πολύ τη σωστή του κρίση και την έντιμότητα στις συναλλαγές του...

Τον Οκτώβριο του 1806 — κεραυνός στην Έσση: Οι στρατιές του Ναπολέοντα εισβάλλουν απροσδόκητα στα σύνορα του πριγκηπάτου. Ο Γουλιέλμος πρέπει να τ' σκάσει διαστικά, πρώτα στη Δανία, έπειτα στην Πράγα. Για τον απληστο και σκληρό αυτό πριγκηπα, στον οποίον όλες οι Αυλές της Ευρώπης χρυσάνα λεφτά, η φυγή σημαίνει καταστροφή. Για τους Ρότσιλδ είναι το πρώτο χερμόγελο της τύχης.

Η Έσση καταλαμβάνεται από τους Γάλλους. Υπό το καθεστώς της καχύποπτης γαλλικής κατοχής, ο θησαυροφυλάκιος Μπούντερους, που έχει μείνει στο Άνσου, κάνει ό,τι μπορεί για να προστατεύσει τα συμφέροντα του κυρίου του. Αλλά δε γίνεται πιά λόγος για συναλλαγές με τις μεγάλες γνωστές τράπεζες, που απόφουγουν με κάθε τρόπο να εκτεθούν στα μάτια του κατακτητή.

Ο πατέρας Ρότσιλδ επιφορτίζεται από τον Μπούντερους με λεπτότατες τραπεζιτικές συναλλαγές του άπαιτούν εύφια και άκρα εχεμύθια: Δάνεια στην Αυλή της Δανίας, εισπραξη διαφόρων όφελών από ξένες κυβερνήσεις και ιδιώτες και άλλες παρόμοιες υποθέσεις... Υπό το κάλυμμα των εμπορικών του εργασιών και με τη βοήθεια των μεγαλύτερων γιών του Άμσελ και Σαλομόν, ο πατέρας Ρότσιλδ ειαχειρίζεται εκατομμύρια φλωρίνα.

Ο Γουλιέλμος δείχνει απόλυτη εμπιστοσύνη στους άσημους αυτούς εμποράκους που διαχειρίζονται κατά την κρίση τους την περιουσία του, χωρίς να μπορεί κανείς να τους ελέγξει, αλλ' όχι χωρίς επιδεισιότητα και τιμιότητα. Στο τέλος, αποφασίζει να δεχθεί μίαν επιχείρηση για την οποία ο Μπούντερους τον πιέζει από καιρό.

Μου είχατε πει, υπενθυμίζει ο Γουλιέλμος στον θησαυροφύλακα του, ότι ένας από τους νεαρούς Ρότσιλδ είναι εγκατεστημένος στην Άγγλεια...

Ναι, ο τρίτος γιός, ο Νάθαν. Στον Νάθαν έχει συγκεντρωθεί όλη η ιδιοφυία της οικογένειας. Είναι ο πιο ικανός από τους πέντε γιούς. Λίγα χρόνια πριν, σ' ηλικία μόλις είκοσιενός έτών, ο νεαρός είχε μαρκάρι για τ' Καλαί, με σκοπό ν' αγοράσει επί τόπου τα έμπορεύματα που οι Άγγλοι έμποροι πουλούσαν πολύ ακριβά στον πατέρα του.

Ο Μέγερ έχει τόσο εμπιστοσύνη στη σοβαρότητα και την εξυπνάδα του τρίτου γιού του, ώστε του εμπιστεύεται μια ολόκληρη περιουσία: 20.000 λίρες στερλίνες, τη μισή σχεδόν περιουσία της οικογένειας. Στο Μάντσεστερ, ο Νάθαν είχε γρήγορα επιβληθεί με το εμπορικό του δαιμόνιο, την ικανότητα του να υπερπηδά τους μεσάζοντες και ν' αποκρμίζει κέρδη που οι Άγγλοι έμποροι, με τις άπαρχαιωμένες μεθόδους που χρησιμοποιούσαν, δεν μπορούσαν ούτε να όνειρευθούν. Έπειτα από έναν πλούσιο γάμο, ο Νάθαν είχε εγκατασταθεί στο Λονδίνο, στην καρδιά του Στιού.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Η συνέχε α.

ΜΑΡΙΑ ΒΑΛΕΦΣΚΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 29

προτείνοντας αυτή τη φοβερή ανταλλαγή. Η Μαρία νικήθηκε αυτή τη φορά... και μουρμουρίζει στους δυο προξενήτες:

— Κάνετε με ό,τι θέλετε...

ΤΗΝ επομένη το βράδυ, κατά τις δέκα και μισή, έρχονται να πάνουν τη δυστυχισμένη. Την ανεβάζουν σ'ε μίαν άμαξα που παίρνει το δρόμο του παλατιού. Εκεί, αφού ανέθηκαν μια μικρή σκάλα, και πέρασαν δύο ή τρία σαλόνια, δρέθηκε ξαφνικά απέναντι στον αυτοκράτορα. Η ώρα της θυσίας έφθασε... και η Μαρία ξεσπάει σ'ε λυγμούς. Ο Ναπολέων δε ζητάει τίποτα, της μιλάει με καλωσύνη. Κατάλαβε πως αυτή η γυναίκα είχε μια κοριτσιάτικη, καθαρή και ειλικρινή ψυχή. Τό να την εκμεταλλευτεί τούτο το βράδυ θάταν φριχτό. Αποφασίζει να της φερθεί πατρικά. Λίγο - λίγο τα δάκρυα της Μαρίας ήσυχάζουν και, πριν φύγει, την βάζει να του υποσχεθεί πως θα γυρίσει την άλλη μέρα.

Όμως την επομένη τα πράγματα χαλάνε. Ο αυτοκράτορας στέλνει στη Μαρία ένα μπουκέτο διαμάντια μαζί μ' αυτές τις γραμμές:

Δεχθείτε αυτό το μπουκέτο. Ας γίνει ένας μυστηριώδης δεσμός που θα βάλει ανάμεσά μας μια μυστική σχέση στη μέση του πλήθους που μάς περιβάλλει.

Δεν υπάρχει απάντηση, δηλώνει. Και πετάει χάμω το κόκκινο δελούδο με το κόσμημα.

Αυτά τα διαμάντια! Δεν τα θέλω, με παίρνει για κοινή;

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Το τέλος.

ΑΝΩΝ. ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΑΤΩΝ ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

(Αριθ. Διακ. 674)

Η Άνωνυμος Έλληνική Έταιρεία Υδάτων προκηρύσσει μειοδοτικών διαγωνισμόν δι' ένοφραγίστων προσφορών, διά την προμήθειαν:

Ε Ν Τ Υ Π Ω Ν

Ο διαγωνισμός ένεργηθήσεται την 15ην Ιανουαρίου 1960 ήμεραν της έβδομάδος Παρασκευής και ώραν 22ην μεσημβρινήν, εις τ' έν Αθήναις Γραφεία της Έταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

Σχετικοί όροι του διαγωνισμού και πληροφορία παρέχονται καθ' έκάστην εις τ' ως άνω Γραφεία, 3ος όροφος, δωμάτιον αριθ. 7 και ώρας 8 — 13.30.

Αθήναι, τη 23(12)59

(ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ)

Η ΘΕΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΣΕΛΙΔΑ 27

κία του Λόεγκριν. Διστάζει και γιατί η Ίζαντόρα και ο Λόεγκριν δεν έχουνε ιδωθεί από χρόνια κι' έπειδή οι δουλειές του Σίνγγερ περνούνε μια δύσκολη περίοδο.

Απ' τις πρώτες λέξεις την σταματά: — «Οχι, Μαρία, δεν μπορώ να κάνω τίποτε. Και για ποιά λόγο, εξ άλλου;

Την Τρίτη ένας νέος χτυπάει δειλά την πόρτα της Μαρίας. Του είπαν, λέει, πως οι κυρίες θα ήθελαν ν' αγοράσουν ένα Μπουγκάττι.

Η Μαρία απαντά πως δεν ξέρει τίποτε και πως η φίλη της λείπει.

Και δεν τον κράτηρες, λέει απελπισμένη στο γυρισμό της η Ίζαντόρα. Μά πρέπει να τ' δώ αυτό το παιδί. Πρέπει όπωσδήποτε. Σου λέω πως δεν είναι σωφέρ, αλλά άγγελιοφόρος των Θεών.

Λίγες μέρες αργότερα πηγαίνει στη Νίκαια. Ο κ. Φαλτσέππο, ο ιδιοκτήτης της Μπουγκάττι, δεν είναι εκεί, αλλά εκείνη του αφήνει ένα σημείωμα, ζητώντας του να περάσει την άλλη μέρα στις 5 απ' το ξενοδοχείο της.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ

Η ΑΦΡΙΚΗ ΞΥΠΝΑΕΙ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 34

στους Άραβες. Ακολούθησαν χρόνια ανarchy, εμφυλίων πολέμων, θρησκευτικού φανατισμού. Η κακοδιοίκηση των Άράβων και οι συνεχείς επιδρομές των Τουαρέγκ, μετέβαλαν την πόλη σ' έρείπιο. Αυτό ήταν το Τιμποκτού που είδε ο Ρενέ Καγιέ.

Το 1894, ο ταγματάρχης (αργότερα στρατάρχης) Ζοφρ κατέλαβε το Τιμποκτού, υπέταξε τους πάντα επικίνδυνους Τουαρέγκ, και η περιοχή προσετέθη στη γαλλική αυτοκρατορία της Δυτικής Αφρικής. Σήμερα, το Τιμποκτού είναι μια ειρηνική κομόπολη 8.000 κατοίκων. Από την παλιά του δόξα, δε μένει παρά ένας εξωτικός θρύλος.

ΑΝΩΝ. ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΑΤΩΝ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (Αριθ. Διακ. 673)

Η Άνωνυμος Έλληνική Έταιρεία Υδάτων προκηρύσσει μειοδοτικών διαγωνισμόν δι' ένοφραγίστων προσφορών, διά την προμήθειαν: Γραφικής Υλης και Ειδών Γραφείου Ο διαγωνισμός ένεργηθήσεται την 19ην Ιανουαρίου 1960 ήμεραν της έβδομάδος Τρίτην και ώραν 12ην μεσημβρινήν, εις τ' έν Αθήναις Γραφεία της Έταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

Σχετικοί όροι του διαγωνισμού και πληροφορία παρέχονται καθ' έκάστην εις τ' ως άνω Γραφεία, 3ος όροφος, δωμάτιον αριθ. 7 και ώρας 8 — 13.30.

Αθήναι, τη 23(12)59

(ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ)

ΟΛΑ ΤΑ ΔΩΡΑ ΕΦΕΤΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΕΝΑ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΙΚΡΟΤΕΡΟ ΑΚΟΜΗ ΔΩΡ Ο ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΥΤΟΜΑΤΩΣ ΜΕΓΑΛΟ

Διότι οί Τυχεροί του Λαχείου Συντακτών κερδίζουν εφέτος:
6 Σπίτια μαζί αξίας 2.465.000 δραχμών.
3 Σπίτια μαζί αξίας 947.000 δραχμών.
Τόν Μεγάλον Λαχόν - Δῶρον 1.000.000 μετρητά.
Δεκάδες ἄλλων σπιτιῶν εἰς νεοδημήτους Πολυκατοικίας τῶν Ἀ-
θηνῶν.
Δεκάδες χιλιάδες δραχμῶν εἰς Κέρδη - Μετρητά.

ΚΑΘΕ ΣΕΙΡΑ ΕΧΕΙ ΤΑ ΔΙΚΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΤΑ
ΛΑΧΕΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΣΕΙΡΩΝ ΜΕΤΕΧΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑ ΜΥΘΩΔΗ
ΕΦΕΤΕΙΝΑ ΚΕΡΔΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΕΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΛΑΧΕΙΑ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΣΕΙΡΑ
ΑΥΞΑΝΕΤΕ ΤΙΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΝΑ ΚΕΡΔΙΣΕΤΕ ΕΝΑ Ή
ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΜΑΖΥ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΑ
ΚΕΡΔΗ ΠΟΥ ΔΙΔΕΙ ΕΦΕΤΟΣ, ΤΟ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΑΓΟΡΑΣΤΕ ΕΓΚΑΙΡΩΣ ΛΑΧΕΙΑ ΤΩΝ ΣΕΙΡΩΝ ΔΙΟΤΙ ΤΑ
ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΑΠΟΜΕΝΟΝΤΑ ΕΙΣ ΧΕΙΡΑΣ ΤΩΝ ΠΩΛΗΤΩΝ
ΕΞΑΝΤΛΟΥΝΤΑΙ

